

Українська академія друкарства
Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України
Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie
Університет Короля Данила
Львівський торговельно-економічний університет
Інститут економіки промисловості НАН України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
Луганський національний університет
ім. Тараса Шевченка
Чернівецький національний університет
ім. Ю. Федьковича
Подільський державний аграрно-технічний університет
Академія економічних наук України

**Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності
в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення»**

20-22 травня 2022 р., м. Львів

Львів 2022

УДК 330.34:338.984
ББК 66.2 (4УКР)
Ш 331

Рекомендовано до друку Вченою радою
Української академії друкарства
(протокол №_9_/_726_ від 23.05.2022 р.)

У П О Р Я Д Н И К
д-р екон. наук, проф.
А. М. Штангрет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

М. І. Копитко, д-р екон. наук, проф.; В. В. Мартинів, канд. екон. наук, доц.;
С. І. Мельник, д-р екон. доц.; Є. М. Палига, д-р екон. наук, проф.;
Я. Я. Пушак, д-р екон. проф.; Л. П. Стеців, канд. екон. наук, доц.;
С. М. Шинкар к.е.н.; А. М. Штангрет, д-р екон. наук, проф.

*До збірника увійшли матеріали роботи (тези доповідей),
надані згідно з вимогами, що були заявлені на конференцію.*

*Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Відповідальність за зміст поданих матеріалів несуть автори.
Претензії до організаторів не приймаються.*

**Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності
в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення** : Мат. ІХ Всеукраїн. наук.-практ.
конф. (20–22 травня 2022 р., м. Львів) / упоряд. А. М. Штангрет. Львів: Укр.
акад. друкарства, 2022. 106 с.

Для учнівської та студентської молоді, аспірантів, здобувачів, науковців,
викладачів вузів, державних службовців, практичних працівників та всіх, хто
цікавиться питаннями гарантування економічної безпеки держави та суб'єктів
підприємницької діяльності.

ЗМІСТ

Kaziuka Nataliia POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINIAN ECONOMY	7
Андріїв Наталія БАГАТОРІВНЕВИЙ ПІДХІД ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	9
Андрусишин Діана ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	12
Бистрова Ірина КОНКУРЕНТНА ПАРАДИГМА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	13
Босак Ірина ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА	15
Висоцька Інна ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ	17
Витвицька Евеліна НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ КОМПАНІЇ <i>NIKE</i>	18
Вінічук Марія, Рижкова Анжела, ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ВНАСЛІДОК УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ, 3 ВИКОРИСТАННЯМ ОФШОРНИХ ЗОН	20
Гибалюк Марта, Леськів Оксана ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД В МЕТОДОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	22
Горбан Ірина ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	24
Горська Васирина СОЦІАЛЬНО -ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	26
Грицишин Ю. В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬСТВА	28
Івашків Тарас ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ОЦІНКИ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	31
Караїм Мирослава, Гривач Ярослав МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ЧАСОВИМИ ГОРИЗОНТАМИ	33

Козій Ірина УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ	35
Копитко Марта УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ПРОБЛЕМ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ	37
Кубелко Марта ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	39
Малярчук Ірина, Якимів Микола СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА	41
Мандзіновська Христина, Стригіна Мар'яна ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	44
Марушко Надія МІСЦЕ ТА РОЛЬ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	46
Мельник Степан АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ СИЛОГІЗМ	48
Новікова Інна ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ELECTROLUX	51
Пацула Ольга ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРЕВЕНТИВНОГО МОНІТОРИНГУ ЗАГРОЗ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	53
Перцович Тетяна СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	56
Плохотюк Олександр, Перевалова Анна, Мирдич Василь ТЕХНОЛОГІЯ РЕЙДЕРСЬКОЇ АТАКИ	58
Псатій Олег ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	61
Пушак Ярослав, Трушкіна Наталія ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	62
Савран Зоряна ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	65
Стефанків Вікторія НЕДООТРИМАНІ ПРИБУТКИ MERCEDES-BENZ	67

Стецюк Ігор ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА	69
Струтинська Ірина МЕХАНІЗМИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	70
Терлецька Дарина ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА, ЇЇ ВПЛИВ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ	72
Тимоць М. В., Симаць Ю. І. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	74
Халіна Олена МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ВІЙНИ	77
Харазішвілі Юрій, Бугайко Дмитро, Ляшенко В'ячеслав СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ	79
Хімка Марія СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ	82
Цюцяк Андрій, Цюцяк Ігор СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	84
Чорненька Олена АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	86
Шалан Олександр ЗАБОРГОВАНІСТІ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ	88
Шевченко Наталія ШАХРАЙСТВО У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ	90
Шекета Євгенія МАКРОЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ	92
Шинкар Світлана МАРКЕТИНГ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	94
Шира Тарас, Заріцька Христина РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	95
Шляхетко Віталій, Мельник Марта ВПЛИВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	97

Штангрет Андрій, Поліщук Олеся МЕХАНІЗМ ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	99
Штангрет Ірина БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	102
Бачурний Андрій МІСЦЕ ТА РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	104

Kaziuka Nataliia
*King Danylo University,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ivano-Frankivsk*

POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINIAN ECONOMY

The war killed thousands of our citizens and provoked several million forced refugees. It caused catastrophic damages to the national economy and society. According to government estimates, losses of Ukraine from the invasion of the Russian army exceeded 1 trillion dollars, and with each new day of warfare, this figure is growing. However, domestic business is gradually recovering from the shock of the first days of the war and trying to resume its work as soon as possible. Hundreds of companies, enterprises and organizations are relocated to more secure western regions of the country, and even more businesses are waiting in line to evacuate.

Even according to the most optimistic estimates, this year Ukraine's national GDP will be reduced by 25-35%, so the shortfall will reach 1.3 to 1.9 trillion hryvnias – much more than the annual pre-war state budget, and falling by 45% – as, for example, the World Bank predicts – up to 2.4 trillion [1]. According to forecasts, the economy of Ukraine will shrink by 45.1 percent, although the scale of this reduction will depend on the duration and intensity of the war; hit by unprecedented sanctions, the Russian economy has already plunged into a deep recession, which is projected to reduce production by 11.2 percent in 2022 [2]. The National Bank of Ukraine predicts that this year the domestic economy may shrink by at least a third [3]. In particular, private consumption will decline, including the forced exodus of many citizens from the country, rising unemployment, declining incomes and savings on secondary expenditures. Investment activity will decline due to high risks and significant uncertainty. Nevertheless, with any deep crisis we hope for the best, the end of war, a revival and growth. Therefore, the government, politicians and scientists must work out ways out of Ukraine's crisis, justify the most promising ways to restore the economy, stabilize the work of all its members, including strengthening economic security. Thus, the government, with the solution of acute current problems, is working out the optimal and most effective ways to rebuild the whole country after the victory over the Russian invaders.

President Volodymyr Zelensky issued a decree establishing the National Council for the Reconstruction of Ukraine to create an analogue of the "Marshall Plan" used to revive Europe after the devastating Second World War [4]. According to the head of state, this comprehensive plan should provide for the restoration of the destroyed economy, modernization of state structures and maximum acceleration of Ukrainian development.

It is not just about the amount of physical work – to build housing, rebuild businesses, start a new business that will work to restore infrastructure and renew economic relations in our country. Also about rethinking how our country will develop in the future. What industries can be the basis of growth after the war. What

solutions and resources are necessary to increase the level of processing in Ukraine and not trade in raw materials, as it was before the Russian invasion.

The Ukrainian government recently presented the first version of the country's post-war reconstruction and development plan «United24». Ukrainian economists and international experts were involved in drafting the document. As a result, they offering ten key principles of Ukrainian post-war reconstruction basing. Most of these principles in one way or another provide for the final integration of Ukraine into the European economy. By the way, the government believes that full accession of our country to the European Union will take place in 2024, which will result in full access of domestic goods to the markets of the EU and the G7. For our goods, the governments of these countries must abolish all quotas and import duties, including protective and anti-dumping duties.

Thus, Ukrainian producers will be able to duty-free export their products to markets that cover 54 percent of the world economy. This perspective implies the need to ensure rapid logistics, when we could deliver Ukrainian goods to Europe in no more than 72 hours. The basis of our industrial policy is to encourage further processing of raw materials, which can be exported then. Processed products cost twice or three times more than raw materials. In addition, it will help increase jobs within the country. The incentive for this should become complete deregulation of the economy and minimal government intervention in business.

The effectiveness of such a program in our country largely depends on finding reliable sources of funding. Ukraine needs to find essential means to rebuild the infrastructure destroyed by the occupiers and to restore the economy.

References:

1. Порятуюнок економіки: вчимося господарювати в умовах війни // Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3463896-poratunok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html>
2. Офіційний сайт Світового банку // Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/04/10/russian-invasion-to-shrink-ukraine-economy-by-45-percent-this-year>
3. Офіційний сайт Національного банку України // Електронний ресурс / Режим доступу: <https://promo.bank.gov.ua/fin-defense/>
4. Указ Президента України №266/2022 (Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни) // Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>

БАГАТОРІВНЕВИЙ ПІДХІД ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Особливістю розвитку цифрової економіки є те, що вона не приходиться на заміну традиційної, а стає її частиною, яка функціонує на основі цифровізації усіх соціально-економічних процесів. Швидкість зростання частки цифрової економіки є високою і не лише в економічно розвинутих країнах. Хибним є уявлення, що для національної економіки характерним є перехід від планової до ринкової моделі економіки, після чого актуальним стане формування цифрової. Високі темпи глобалізації та подальша інтеграція національної економіки у світовий економічний простір створюють передумови для поступового збільшення частки цифрової економіки, хоча і з певними відмінностями порівняно із економічно розвинутими країнами. «Сервісні» орієнтири не стимулюють пріоритетний розвиток високотехнологічного промислового виробництва, але надають поштовх зростанню попиту на цифрові послуги та продукти. Відповідно до зазначеного сьогодні проблема цифрової трансформації стоїть надзвичайно гостро і потребує глибинного поступу, а не будь-яких хаотичних технічних й технологічних змін задля вирішення ситуаційних завдань.

Розгляд відомих сьогодні підходів до розуміння терміну «цифрова трансформація», переваг й перешкод для цифрової трансформації українських підприємств дозволив обґрунтувати авторське розуміння поняття «цифрова трансформація підприємства» як послідовне застосування цифрових інструментів для формування внутрішнього й зовнішнього інформаційного середовища із подальшими змінами бізнес-процесів й переходу до нової бізнес-моделі у відповідності до специфіки фінансово-господарської діяльності й із врахуванням безпекових аспектів задля досягнення й збереження конкурентних позицій в умовах розвитку цифрової економіки.

Запропоновано реалізацію цифрової трансформації здійснювати за трьома рівнями: перший – передбачає оцифрування, тобто застосування цифрових інструментів для розвитку внутрішнього й зовнішнього інформаційного середовища; другий – полягає в зміні бізнес-процесів; третій – орієнтований на перехід до нової бізнес-моделі (рис. 1).

У нашому розумінні «оцифрування», як перший рівень, безпосередньо пов'язано із максимально повним використанням доступних цифрових інструментів для отримання, опрацювання, зберігання й використання інформаційних ресурсів. У відповідності до сфери реалізації цифрової трансформації йдеться про формування й розвиток внутрішнього й зовнішнього цифрового середовища. В межах першої складової йдеться як мінімум про організацію електронного документообігу, а в більших масштабах створюється багаторівнева система інформаційного забезпечення за рахунок широкого використання цифрових інструментів.

Рис. 1. Параметри цифрової трансформації підприємства

Зовнішнє цифрове середовище передбачає встановлення, підтримання та посилення взаємозв'язку між підприємством та споживачами. Присутність в соціальних мережах забезпечує можливість оперативного отримання замовлень й організації спеціальних рекламних заходів, а поєднання із функціонуванням веб-сайту та застосування e-mail маркетингу, створює певну цілісність та різноплановість у формуванні й розвитку зовнішнього цифрового середовища.

Сьогодні розглядаються різні варіантами цифрової трансформації на другому рівні, але в більшості вони пов'язані із автоматизацією. Йдеться не лише про збільшення кількості роботів та їх під'єднання до промислового Інтернету, але й автоматизацію усіх бізнес-процесів, зокрема і контролю за функціонуванням підприємства, стратегічного управління його розвитком, взаємодії із споживачами тощо. Так, технологія штучного інтелекту дозволяє створювати боти, які в автоматичному режимі отримують дані щодо поточного рівня й зміни основних показників усіх внутрішніх й зовнішніх процесів, із подальшим формуванням аналітичних звітів й сигналізуванням про виявлені факти, які можуть вказувати на ситуацію, яка пов'язана із виникненням нових, або посиленням існуючих загроз. Такі боти спроможні обробляти великі масиви інформації, моніторити стан середовища, виявляти нетипові ситуації і при цьому забезпечувати вертикальні й горизонтальні зв'язки стосовно усіх підрозділів підприємства.

Третій рівень цифрової трансформації передбачає перегляд бізнес-моделі. С. Кулинич доводить, що для частково віртуального підприємства повинні бути характерні такі відмінні параметри як «...віртуальні канали реклами; налагодження контакту зі своїми споживачами тільки через віртуальну вітрину; наявність фізичних активів, офісу, запасу готової продукції, складів та пунктів

видачі замовлень; наявність віртуальних робочих місць» [1, с. 9]. На нашу точку зору, обмеження щодо каналів просування реклами не завжди є виправданим, адже креативний підхід і стосовно традиційного маркетингу може сприяти досягненню поставлених завдань. Зважаючи на те, що така бізнес-модель передбачає наявність матеріальних активів, то усі робочі місця не можуть бути віртуальними, скоріше повинен бути передбачений функціонально виправданий вибір оптимального варіанту. Поруч з цим бізнес-модель із розглянутими доповненнями відповідає змісту цифрової трансформації, яка сьогодні актуальна і для українських підприємств.

Віртуальне підприємство для української економіки є новим явищем, оскільки і в законодавчому полі визначено термін «віртуальна організація», але іноземний досвід дозволяє припускати, що така бізнес-модель у короткій перспективі може стати актуальною. На думку В. Танасійчук для бізнес-моделі віртуального підприємства повинні бути характерні такі параметри як «...об'єднання реально існуючих, територіально віддалених партнерів; мобільність і відсутність фізичного контакту структурних підрозділів між собою; тимчасовий характер партнерських відносин із високим рівнем гнучкості; використання новітніх інформаційних технологій та централізованої системи управління» [2, с. 114]. Зважаючи на вдалий іноземний досвід реалізації такої бізнес-моделі можна стверджувати, що, окрім перелічених параметрів, для неї також притаманне: забезпечення швидкої адаптації до зміни кон'юнктури ринку; децентралізація системі управління; клієнтоорієнтованість; необхідність залучення висококваліфікованих фахівців.

Цифрова трансформація шляхом переходу до бізнес-моделі частково віртуального або віртуального підприємства визначається перш за все специфікою фінансово-господарської діяльності. Якщо для торгівлі віртуальне підприємство є виправданим варіантом, то стосовно виробництва промислової продукції скоріше доцільно розглядати варіант частково віртуального підприємства.

Література:

1. Кулинич М. Б. Цифрова трансформація вітчизняних підприємств в сучасних умовах. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. №3. С. 8–15.
2. Танасійчук В. Особливості віртуальних підприємств. *Вісник КНТЕУ*. 2009. № 4. С. 113–117. URL : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/06/14.pdf>. (дата звернення 15.04.2022)

Андрусишин Діана

Науковий керівник: к.е.н. **Чапляк Н.І.**

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення ключовою умовою економічного зростання кожної держави є збільшення інвестиційної активності. Залученні таким чином коштів має прямий вплив на економічний розвиток України та сприяє більш ефективній діяльності суб'єктів господарювання. Що в процесі реалізації передбачає появу нових робочих місць, покращення технологій виробництва та удосконалення стратегій розвитку підприємства, підвищення рівня доходів і життя населення.

Іншими словами важливу роль у реалізації державної промислової політики відіграють капітальні інвестиції, адже вони є фундаментальним параметром відтворювального процесу, що визначає можливості оновлення основного капіталу, проведення структурних реформ, стійкого довгострокового економічного та соціального розвитку країни [2].

Для пошуку шляхів підвищення інвестиційної привабливості необхідно ретельно оцінити умови здійснення інвестиційних процесів. Тому визначення та систематизація чинників впливу на інвестиційне середовище має величезне значення для його покращення. До комплексу чинників, що характеризують умови здійснення інвестиційної діяльності в Україні, належать:

- рівень розвитку продуктивних сил у країні;
- рівень розвитку інвестиційного ринку;
- рівень розвитку фінансово-кредитної системи країни;
- законодавчо-нормативна база держави;
- умови інвестиційної діяльності для іноземного інвестора;
- рівень інвестиційної активності населення [1].

Вище перераховані чинники підтверджують, що Україна є інвестиційно привабливою країною для інвестування, оскільки для підвищення інвестиційної діяльності в нашій державі є природно-ресурсний потенціал, потенційно зростаючий споживчий ринок, високий відсоток кваліфікованих працівників з конкурентною заробітною платою, а також вигідне геополітичне розташування. Всі ці фактори формують для інвестора єдину та вірну точку зору – Україна перспективна, безпечна, комфортна та цікава для реалізації інвестиційних проектів країна. Регіональний інвестиційний потенціал нашої держави має всі перспективи подальшого стрімкого розвитку, що додатково підкріплений стратегіями Уряду з підвищення інвестиційної привабливості України та розробленням нормативно-правової бази щодо розвитку інфраструктури державно-приватного партнерства.

Однак останні події, що відбуваються в Україні через російське вторгнення несуть великі фінансові, інфраструктурні та репутаційні втрати і в галузі інвестиційної діяльності України, як суб'єкта Центральної Європи. Нині

інвестиції є одним з важливих засобів забезпечення необхідних умов виходу з економічної кризи, що відіграють значну роль у формуванні економічного зростання та сприяють прогресивному розвитку нашої держави. Але нестача капіталу є головною проблемою розвитку всіх галузей. Саме тому великого значення набуває налагодження стабільного інвестиційного процесу в країні [3].

Для відновлення та реалізації інвестиційного потенціалу нам доведеться зробити значно важчі кроки, в основу яких буде покладено розвиток підприємництва, державне партнерство, цифровізацію виробництва та захист прав юридичних і фізичних осіб.

Література:

1. Гелеверя Є. М., Сергієнко Ю. І. Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни. Бізнес Інформ. 2020. №4. С. 111–117.
2. Радевич Т. В. Капітальні інвестиції в Україні: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Сталий розвиток економіки. 2015. № 2. С. 317-322.
3. Фурман І. Розвиток інвестиційної сфери в Україні / І. Фурман, І. Кропивницька. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62666.doc.htm.

Бистрова Ірина

Науковий керівник: к. е. н. **Бринзей Б. С.**

*Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу,
м. Івано-Франківськ*

КОНКУРЕНТНА ПАРАДИГМА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Важливим завданням стратегічного управління підприємства для досягнення успіху на сучасному ринку світу є здобуття його конкурентних переваг. За умов світової кризи потребують удосконалення наявні методики й розробка нових методів управління поведінкою підприємства в ринковому просторі. Звідси випливає, що поведінку підприємства визначає стратегія, скерована на досягнення конкурентних переваг шляхом застосування таких ринкових інструментів, як ціни, якості та реклами.

Якщо в минулому важливе місце займали ізольовані чинники, то в сучасних умовах важливою є цілісна сукупність чинників, які зумовлюють виникнення багатоаспектної, динамічної та агресивної конкуренції [1]. З іншого боку, вплив глобалізаційних процесів на конкурентоспроможність стратегії підприємства важко переоцінити. Як справедливо зазначає О. А. Хитрова, «якщо в доглобалізаційну епоху підприємства конкурували в багатьох сферах розрізнено, то в ХХІ-му столітті конкуренція відбувається в цих сферах одночасно» [2, с. 81]. Сферами конкурентної боротьби стають якість, ноу-хау, витрати, створення ринкових бар'єрів, фінансовий стан.

З метою досягнення успіху у кожному напрямку діяльності і відповідно до обраної конкурентної стратегії підприємству необхідно створити вирішальну, довготривалу і захищену систему конкурентних переваг. При аналізі взаємозв'язку конкурентних переваг і конкурентної стратегії підприємства слід розглядати конкурентні переваги під кутом зору базових стратегій – економії на витратах і диференціації [3, с. 123].

Для створення конкурентних переваг підприємства виокремлюємо такі чотири конкурентні стратегії.

1. Стратегія лідерства за витратами. В основі цієї стратегії лежить внутрішня конкурентна перевага, яку створюють організаційне і виробниче ноу-хау підприємства. До переваг цієї стратегії належать: захист від постачальників, захист від покупців продукції, перешкода для вступу на ринок конкурентів, вигідне становище у відношенні до ринку конкурентів, а також вигідне становище у відношенні до продуктів заміників. Щодо її недоліків, то існує ризик появи дальшого зростання ціни при збереженні розмірі захопленого ринку, а також небезпеки того, що конкуренти можуть скористатися методами або технологіями управління витратами лідера.

2. Стратегія диференціації. Ця стратегія виходить із зовнішньої конкурентної переваги, її мета – задовольнити очікування покупців, які незадоволені існуючими товарами. У цьому випадку потрібно враховувати певний ліміт ціноутворення з метою уникнення фінансових збитків і збереження рентабельності.

3. Стратегія фокусування. Згідно з цією стратегією, підприємство орієнтується на певну групу споживачів, або на обмежену частину асортименту продукції, або ж на особливий географічний ринок. Крім того, цю стратегію можна підсилити ціновою стратегією і стратегією диференціації.

4. Стратегія першопроходця. Ця стратегія полягає в тому, що конкретний підприємець на певному ринку, в регіоні чи сфері є першим та єдиним виробником або постачальником товарів чи послуг. Для досягнення успіху не обов'язково створювати абсолютно новий продукт, а для попереднього продукту розробити і впровадити нові технології, модернізувати вже існуючі інструменти чи механізми, або ж швидко зорієнтуватися у запитах споживачів і вчасно на них реагувати.

Отже, зростання інтенсивності конкурентної боротьби, що супроводжується появою значної кількості конкуруючих підприємств на внутрішніх і на зовнішніх ринках, змушує підприємство постійно розвивати свій стратегічний потенціал, віднаходити раціональні варіанти його ефективного використання, створюючи нові конкурентні переваги залежно від типу конкурентної стратегії.

Література:

1. Брун М. Гиперконкуренция: характерные особенности, движущие силы и управление. *Проблемы теории и практики управления*. 1998. № 3. С. 104–109.

2. Хитрова О. А. Особливості конкуренції в епоху глобалізації економічних відносин. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 12. С. 78–83.

3. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства в умовах інтенсивної конкурентної боротьби. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 121–128.

Босак Ірина

Українська академія друкарства, м. Львів

ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

В сучасному суспільстві важливу роль відіграє інформація, яка є основою при прийнятті правильних та оптимальних рішень для здійснення будь-яких дій, в тому числі і в ході ведення підприємницької діяльності. Інформація є надзвичайно важливим активом підприємства, а тому в результаті формування стійких конкурентних переваг і досягнення відповідних пріоритетних напрямків діяльності потрібне дієве управління всіма інформаційними ресурсами.

Процес підприємницької діяльності кожного суб'єкта господарювання супроводжується наявністю масиву інформації, яка має комерційну цінність і це потребує необхідності забезпечення відповідного її захисту. Аспекти, які пов'язані з захистом інформації, що становить комерційну таємницю, є надзвичайно актуальними, так як представляють собою важливу складову професійної діяльності суб'єкта підприємництва незалежно від форми власності та організаційно-правової форми. Відповідно до Цивільного Кодексу України [1], комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

До комерційної інформації, як правило, відносять умови контрактів, дані про постачальників та покупців, інформацію про переговори, маркетингові дослідження, дані про розрахунок відпускних цін, розміри знижок, а також види і обсяги тих даних, доступ до яких необхідно обмежувати. Основним призначенням комерційної інформації є планування комерційної діяльності, її аналіз, а також контроль за її результатами.

Комерційна інформація повинна відповідати наступним вимогам: бути достовірною, надійною і аргументованою; оперативною, що пов'язано із

своєчасністю її отримання; систематичною, а саме повинна надходити безперервно, систематично і постійно оновлюватися; комплектною, тобто має відображати діяльність господарюючого суб'єкта.

Підприємницька (комерційна) діяльність тісно взаємозв'язана з одержанням, накопиченням, зберіганням, обробкою й використанням різноманітних інформаційних потоків і комерційна таємниця є основним засобом збереження інформації з обмеженим доступом [2]. Комерційна цінність інформації полягає в тому, що вона визначається вартістю шкоди, яка завдана втратою відповідної інформації, вартістю вигоди від використання даної інформації, вартістю інформації як товару. Методики визначення комерційної цінності інформації та розрахунки вартості конкретних відомостей є підставою для обґрунтування певних вимог суб'єктів підприємництва у судових позовах стосовно відшкодування шкоди, нанесеної несанкціонованим доступом до зазначених відомостей.

На підприємствах розробляються та затверджуються положення щодо охорони комерційної інформації, в яких вказується перелік тих відомостей, що становлять комерційну таємницю і видається наказ про затвердження цього переліку. Крім того, важливим кроком захисту комерційної інформації є договір про нерозголошення комерційної таємниці, який підписується з працівниками підприємства, що мають доступ до конфіденційної інформації.

Заходи, які необхідні для забезпечення захисту комерційної таємниці в умовах підприємства, зводяться до формування відповідної системи захисту будь-якої інформації з обмеженим доступом і призначається особа (особи), яка буде володіти, користуватися і розпоряджатися такою інформацією, визначаються правила її опрацювання, а також встановлюються інші умови щодо доступу. Система захисту інформації суб'єкта підприємництва — це сукупність дієвих заходів, методів, засобів та технологій, що використовуються для захисту інформаційних ресурсів і основною метою створення такої системи є забезпечення надійного зберігання та ефективного використання інформації в процесі діяльності.

Отже, питання, які стосуються захисту комерційної інформації в діяльності суб'єктів підприємництва, сьогодні є одними з найактуальніших і впровадження раціональної комбінації найбільш дієвих і оптимальних способів захисту дозволить захиститися від більшості небезпек та ефективно використовувати наявні ресурси підприємства.

Література:

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Мулик Я. І., Григораш М. В. Роль внутрішньогосподарського контролю у збереженні комерційної таємниці. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/8_2018/4.pdf.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Податки суттєво впливають на фінансову та на національну безпеку держави. Їх значимість у забезпеченні фінансової безпеки держави обумовлюється наступним: по-перше, податки – фінансові ресурси, що знаходяться у розпорядженні держави і формують дохідну частину бюджету; по-друге, податки – дієвий механізм впливу на економічний розвиток суб'єктів господарювання та на соціальний розвиток; по-третє, податки – інструмент, який підкреслює взаємозалежність держави та платників податків. В умовах зміни геополітичних укладів і ведення війни особливої актуальності набуває проблема забезпечення податкової безпеки держави.

Податкова безпека – це такий стан податкової системи, при якому забезпечується гарантування захисту податкових інтересів держави, бізнесу і суспільства від внутрішніх та зовнішніх загроз [1, с. 115]. Війська агресія Російської федерації проти України не тільки завдає непоправних людських втрат Україні, а й завдає значних матеріальних збитків. Наразі збитки економіки України від війни вже перевищують 500 мільярдів доларів США [2].

За таких умов, держава здійснила заходи, спрямовані на підтримку бізнесу. Окреслені заходи передбачають послаблення податкового тиску на бізнес. Проте військове вторгнення та зниження податкового навантаження знайшли відображення на показниках виконання бюджету. Так, за перші 4 місяці 2022 року державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 146,6 млрд. грн., у тому числі загальний фонд – з дефіцитом у сумі 157,2 млрд. грн. при запланованому дефіциті у 317,1 млрд. грн. [3]. Зазначимо що у березні виконання плану надходжень податкових платежів мало такий вигляд – ПДФО 9% від запланованого обсягу, податок на прибуток підприємств – на 26%, ПДВ – 22% [4].

За таких умов перед державою поставлено складну задачу – з одного боку, підтримати суб'єктів господарювання, знизивши рівень податкового навантаження, а з іншого, забезпечити виконання дохідної частини бюджету. Реформування податкової системи повинно бути спрямоване на інтенсифікацію економічних процесів на територіях, на яких не ведуться бойові дії. Для цього доцільно забезпечити переміщення виробничих потужностей у «безпечні» регіони, стимулювати працевлаштування тимчасово переміщених осіб, що зменшить соціальне навантаження. Важливе значення для забезпечення податкової безпеки є підтримка підприємств, що працюють на експорт. Завданням таких підприємств є забезпечення надходження валютних надходжень до України. Важливим аспектом є реформування регуляторної та податкової систем з метою спрощення всіх економічно значущих процедур, скасування складних форм співробітництва держави та бізнесу.

Література:

1. Бюджетно-податкова безпека: навчальний посібник. За ред. Миськів Г.В. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 272 с.
2. Збитки економіки України від війни перевищили 500 мільярдів доларів. URL: <https://www.dw.com/uk/zbytky-ekonomiky-ukrainy-vid-viiny-perevyshchyly-500-miliardiv-dolariv>
3. Дефіцит держбюджету за перші чотири місяці 2022 року склав 146,6 мільярда. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3473501-deficit-derzbudzetu-za-persi-cotiri-misaci-2022-roku-sklav-1466-milarda.html>
4. Економіка України під час війни: оперативна оцінка. Аналітична записка. 23 с.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

Витвицька Евеліна

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Гавадзин Н.О**

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ КОМПАНІЇ NIKE

Сучасний глобальний бізнес все більшу увагу приділяє переходу від матеріальних досягнень до нематеріальних цінностей. Не є винятком, компанії виробники спортивного одягу та взуття.

Взуття для бігунів з нашитою смужкою було ідеєю Джона Найка, засновника видавничої компанії NIKE. Спочатку він відкрив своє виробництво в Японії, пізніше з'явилися фабрики і дослідницькі групи в Новому Гемпширі і Орегоні. Метою Найка було стати виробником номер 1 на світовому ринку спортивного взуття [1]. Сьогодні мета й характер діяльності компанії носить комерційний характер [2]. Організаційно-правовою формою власності є акціонерне товариство. Залежно від способу утворення – це корпоративне підприємство. Залежно від кількості працівників та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік підприємство є великим. Сьогодні Nike – це мультинаціональна компанія. Штаб квартира - Бівертон, Орегон, США. NIKE має контракти з 750 заводами в 55 країнах світу. Чисельність працівників складає більше 74000 осіб. Приблизно половину працівників становлять жінки [3].

Культурний фактор: у США люди дуже полюбили активний спосіб життя і під цим розуміємо прогулянки в парку, рибалка, садівництво, різні подорожі, посиденьки на пляжі і таке подібне. Тому їм справді важливо мати зручне та універсальне взуття і одяг

Нематеріальні активи – це права на результати інтелектуальної діяльності, які зазвичай не мають фізичної форми, наприклад, авторські права, ліцензії, або перевищення ринкової ціни підприємства над його балансовою вартістю (гудвіл) [4]. Науково-технічний прогрес компанії характеризується

вдосконаленням своїх товарів та використанням інноваційних технологій для виробництва здорового і зручного одягу /взуття у процесі носіння їх продукції.

До об'єктів промислової власності Nike відносяться такі винаходи: рифлена підошва у кросівок; Nike Air – вбудована в кросівки повітряна подушка; Air Jordan; Joga Bonito – один з найвідоміших у світі вуличний футбольний турнір (заснований компанією); новомодний тренд hand-made (можна власною уявою придумати дизайн кросівок і при бажанні замовити їх); Nike iPod (колоборація з відомою компанією Apple, плеєр пов'язаний з кросівками, завдяки чому повідомляє власнику статистичні дані про пробіжку).

Об'єктами авторського права Nike є: запатентовані кросівки з блокчейном під назвою CryptoKicks (при покупці цих кросівок генерується цифровий токен, до якого прив'язані ідентифікаційні коди самого продукту і його власника). Представники компанії стверджують, що така схема дасть змогу запобігти підробці взуття, оскільки покупець зможе перевірити справжність придбаної пари, відсканувавши спеціальний код на коробці [5].

Нематеріальним активом є імідж: у Nike він побудований на підтримці гендерної рівності, велику орієнтацію покладають на жінок. Також Nike завжди славився бунтарським настроєм, який виражався в сміливих кольорах одягу і кросівок. Nike – компанія, яка завжди виборювала перші місця серед конкурентів і продовжує це робити. На імідж вплинула історія, коли Майкл Джордан обрав для гри в баскетбол кросівки чорно-червоного кольору, які заборонені в NBA. За кожен гру, проведену в своїх Air, Джордан платив штраф.

Соціально-психологічний метод управління відноситься до нематеріальних активів. Співробітники *NIKE* у розповідях історій компанії, у зв'язку з кожною подією використовують фразу: «Це було цілком таємно». Цілком секретними є і рожеві кросівки, що зберігаються у кабінеті головного директора. Їх ніхто не бачив, але вони є. Культура «цілком таємно» не одноразово рятувала компанію. Створивши образ «цілком таємної компанії», який змушує співробітників грати в шпигунів, вони гарантують собі загадковість і унікальність.

Література:

1. Інноваційний розвиток підприємства // Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Nike> (дата звернення: 08.04.2022)
2. Доходи Nike // Режим доступу: <https://uk.allstockstoday.com/dokhody-NKE.html> (дата звернення: 28.04.2022)
3. Опис організації Nike // Режим доступу: http://4ua.co.ua/management/yb3bd78a4c43a89521316c37_0.html (дата звернення: 28.04.2022)
4. Нематеріальний актив // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2 (дата звернення: 08.05.2022)

5. Посередники не потрібні // Режим доступу: <https://novator.io/novosti/posredniki-ne-nuzhny-kak-nike-vystraivaet-pryamuyu-rabotu-s-potrebitelyami> (дата звернення: 20.04.2022)

Вінічук Марія, Рижкова Анжела,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

**ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ
ВНАСЛІДОК УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ, З
ВИКОРИСТАННЯМ ОФШОРНИХ ЗОН**

Одержання суб'єктами господарювання можливостей реєструвати дочірні компанії в юрисдикціях із низьким рівнем оподаткування й фіксованим щорічним збором за межами країни зумовили появу проблеми офшоризації економіки України, що поглиблюється процесами використання новітніх Інтернет-технологій, комп'ютеризацією банківської діяльності, електронних платіжних систем та популяризацією кіберзлочинності.

Відповідно до чинного законодавства України, визначення офшорних зон подано у Податковому кодексі України [1], відповідно до якого офшорні зони – це території, до складу яких належать держави або частини їх територій, що залежать від цих держав, де створюються й функціонують суб'єкти господарської діяльності із офшорним статусом. Необхідно зауважити, що використання офшорних зон з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, по-суті, є незаконними схемами та методами ухилення від оподаткування (рис. 1), за застосування яких передбачена відповідальність.

Організаційно-правові засади протидії легалізації доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування, регулюються Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [3], а встановлення відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних із проведенням фінансових операцій із коштами й вчинення протиправних дій, спрямованих на приховування, маскуванню незаконно одержаних доходів, володіння ними, набуття прав на них, джерел походження, місцезнаходження й переміщення таких доходів та їх використання, передбачено Кримінальним кодексом України [4].

Однак, варто констатувати, що правовий механізм регулювання функціонування офшорних зон в Україні та процесу протидії ухиленню від оподаткування із їх використанням, на сучасному етапі, є слабким, що пов'язано із низькими темпами запровадження світових стандартів податкової прозорості й обміну інформацією у сфері легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, в офшорних зонах. При цьому, до сьогодні законодавчо не врегульовано питання комплексного економіко-правового

механізму протидії офшоризації економіки України, спостерігається безсистемна, неузгоджена та розбалансована робота органів державної влади в окресленому напрямку.

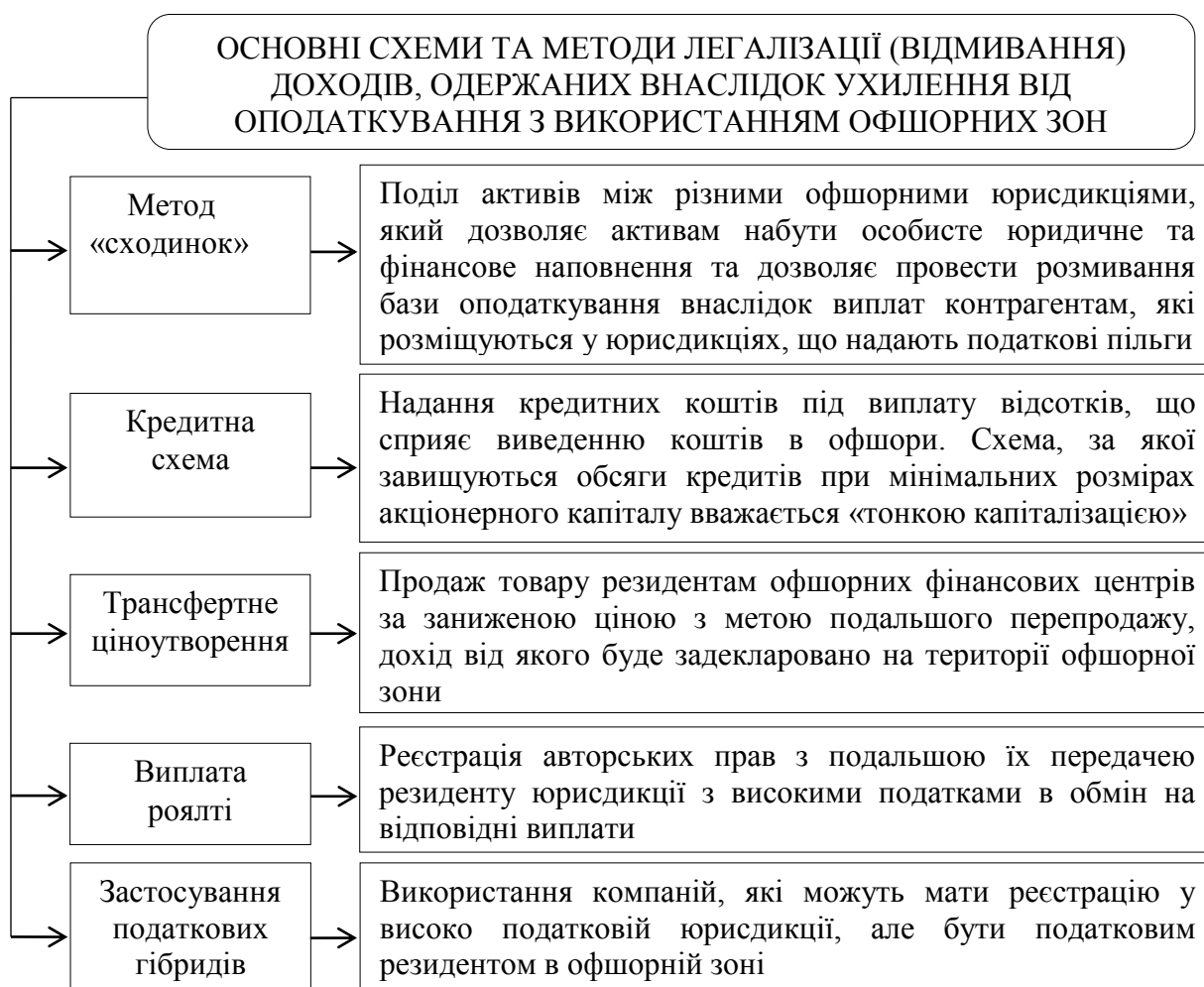

Рис. 1. Перелік схем і методів легалізації (відмивання) доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування в офшорних зонах
Джерело: [2, с. 77]

Незважаючи на Указ Президента України «Про заходи щодо протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон» [5] та Закон України «Про валюту та валютні операції» [6], якими доручено Національному Банку України та Кабінету Міністрів України розробити проєкт закону про міжнародну співпрацю України у сфері оподаткування, необхідного нормативно-правового акту досі немає. Надзвичайної вагомості за таких умов набуває розроблення міжнародних стандартів протидії офшоризації економіки та спрощення процедури доступу правоохоронних органів до інформації, яка являється банківською та комерційною таємницею, а також запровадження жорстких заходів контролю та належний моніторинг офшорного фінансового сектору.

Таким чином, офшорні зони залишаються ефективним механізмом легалізації (відмивання) доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування, оскільки сприяють приховуванню реальних обсягів фінансово-господарської діяльності, надають преференції митного й фіскального характеру. Зважаючи на неефективність, недосконалість, багатозначність та суперечливість податкового й антилегалізаційного законодавства виникає необхідність удосконалення економіко-правового механізму протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.07.2021 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 03.05.2022 р.).
2. Луцишин З.О., Мехтієв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. № 2 (27), 2017. С. 62–94.
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 16.08.2020 р. № 361–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення 03.05.2022 р.).
4. Кримінальний кодекс України від 01.07.2021 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 03.05.2022 р.).
5. Про заходи щодо протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон: Указ Президента України від 28.04.2016 р. № 180/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/180/2016#Text> (дата звернення 03.05.2022 р.).
6. Про валюту та валютні операції: Закон України від 26.06.2021 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення 03.05.2022 р.).

Гибалюк Марта, Леськів Оксана

Українська академія друкарства, м. Львів

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД В МЕТОДОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Формування методології забезпечення економічної безпеки підприємства неможливе без застосування інституціонального підходу, що полягає у врахуванні таких факторів: форм та структури власності, інституту прийняття стратегічних рішень, асиметричності інформації, збалансованості інтересів підприємства та учасників корпоративного управління. Існуючі політичні, соціальні та юридичні правила, норми у межах яких відбуваються процеси виробництва та обміну (конституційне, виборче, майнове право тощо) складають інституціональне середовище в якому функціонують підприємства.

Визначення пріоритетних інтересів підприємства та їх гармонізація з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища є основним принципом забезпечення економічної безпеки розвитку підприємства. За таких умов основним критерієм розгляду концепцій інституціональної теорії є інтереси груп, що впливають економічну безпеку розвитку підприємства. Концепціями інституціональної теорії є: концепція «акціонерів», концепція «стейкхолдерів» та концепція «корпоративної соціальної відповідальності» [1].

Концепція акціонерів, що найбільш розповсюджена в США, Великобританії, Канаді, Австралії, країнах Південно-Східної Азії та Латинської Америки акцентує увагу на пріоритетності щодо захисту прав та інтересів лише одної групи учасників корпоративного управління – акціонерів. Основою концепції є обґрунтування положення про необхідність повного й необмеженого контролю акціонерів й вищого керівництва за діяльністю корпорації та її працівниками, які продають свою працю власникам, отримуючи заробітну плату. Прихильники цієї концепції заперечують також корпоративну соціальну відповідальність підприємства. Критики цієї концепції наголошують на виключному форматі конфлікту між сильними менеджерами й слабкими розрізненими акціонерами, а практичні заходи сконцентровано на проблемі моніторингу й контролю за діями менеджерів за допомогою ради директорів, захисту прав акціонерів, поглинань та злиття тощо. Недоліком цієї концепції вважається проблема взаємодії акціонерів та менеджерів для забезпечення надходжень зовнішніх інвестицій й недооцінка інших інвесторів (кредиторів, працівників, місцевих органів влади тощо).

Протилежною до концепції акціонерів є концепція стейкхолдерів, яка зводиться до того, що всі зацікавлені групи (акціонери, менеджмент, постачальники, працівники, споживачі тощо) у тій чи іншій формі й мірі приймають участь в прийнятті управлінських рішень, у власності та прибутках, ділять між собою як права, так й відповідальність [2]. Головною проблемою виступає практична неможливість підприємства виконувати зобов'язання перед усіма співучасниками, тому дана концепція переглядалася в напрямі звуження поняття «співучасник» до визначення поняття «суб'єкти ринку, що сприяють зростанню активів підприємства». Відносини між менеджерами й акціонерами є лише частиною ширших відносин підприємства з оточуючим інституційним середовищем, акціонери стають зацікавленими в урахуванні інтересів інших співучасників, у становленні довгострокових відносин з ними й атмосфери довіри. Перевагою цієї концепції є забезпечення чітких орієнтирів для менеджерів у визначенні пріоритетів діяльності підприємства й надання механізму визначення ефективності діяльності його керівництва.

Дедалі частіше науковці та практики поєднують економічну безпеку розвитку підприємства з концепцією корпоративної соціальної відповідальності, згідно з якою підприємство бере на себе певну відповідальність у вигляді розвитку соціальної інфраструктури, надання робочих місць, дотримання екологічних норм та стандартів, здійснення з

місцевою адміністрацією спільних проєктів та акцій соціальної підтримки, розвитку та благодійності.

Корпоративна соціальна відповідальність – це нова управлінська філософія, коли управлінське рішення приймається з урахуванням забезпечення економічного, екологічного й соціального аспекту безпеки. А. Сеттлз зазначає, що впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності дозволить знизити витрати, операційні ризики, збільшить виручку, стимулювати інноваційний розвиток, полегшити доступ на товарні ринки та ринки капіталу, покращити репутацію [3, с. 94].

Таким чином, при забезпеченні економічної безпеки доцільно спиратися на положення інституціонального підходу, зокрема концепцію соціальної корпоративної відповідальності, що відображає взаємовідносини з основними групами учасників зовнішнього оточення підприємства (конкурентами, споживачами або клієнтами, постачальниками, інвесторами, кредиторами, партнерами, державою) й інтереси, які впливають на досягнення стратегічних цілей, обрання успішної моделі поведінки, забезпечення стійкості конкурентної позиції підприємства на ринку.

Література:

1. Меліхова Т. О. Дослідження функціональних складників економічної безпеки підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). № 1. С. 49–52.
2. Управление человеческими ресурсами / Под ред. М. Пула, М. Уорнера. СПб.: Питер, 2002. 1200 с.
3. Сеттлз А. Обзор докладов Второй Междунар. конф. «Корпоративное управление и устойчивое развитие бизнеса: стратегические роли советов директоров». Блок «Корпоративная социальная ответственность». *Корпоративные финансы*. 2007. № 4. С. 94–96.

Горбан Ірина

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
**ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

У нестабільних умовах функціонування вітчизняних підприємств, викликаних посиленням глобалізаційного процесу виникають загрози їх економічної безпеки. Це змушує суб'єкти господарювання приділяти значну увагу моніторингу навколишнього середовища, у тому числі кон'юнктурі ринків, позиції конкурентів, споживчим настроям тощо. За таких умов доцільно формувати стратегію розвитку підприємств з врахуванням відповідного рівня їх економічної безпеки. Надійний захист економічної безпеки підприємства можливий лише за комплексного і системного підходу до її організації. Тому в

економіці існує таке поняття, як система економічної безпеки підприємства. Ця система забезпечує можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку. Пріоритетним принципом організації і функціонування системи безпеки підприємства треба вважати її комплексність [1].

Основними елементами системи економічної безпеки підприємства є: захист комерційної таємниці та конфіденційності інформації; комп'ютерна безпека; внутрішня безпека; безпека будинків і споруд; фізична безпека; технічна безпека; безпека зв'язку; безпека господарсько-договірної діяльності, конкурентна розвідка; експертна перевірка механізму системи забезпечення. Організація системи суб'єкта господарювання повинна мати такі чотири рівні:

- адміністративний - управлінські рішення, необхідні для забезпечення безперебійного функціонування об'єкта;
- оперативний - заходи забезпечення безпеки господарюючого суб'єкта специфічними засобами і методами;
- технічний - використання сучасних технологій у сфері забезпечення всіх видів безпеки;
- режимно-пропускний - система фізичної безпеки, зокрема охорона фінансових, інтелектуальних і матеріально-технічних цінностей підприємства.

Система економічної безпеки підприємства повинна відповідати таким основним вимогам: функціонування в межах, визначених законом; забезпечення надійного захисту інтересів; прогнозування і своєчасне відвернення загроз фінансово-економічній безпеці підприємства; ефективне функціонування як у звичайних так і в надзвичайних умовах; наявність чіткої структури і функціональне розмежування повноважень керованої та керуючої системи [2].

Головне завдання системи управління економічною безпекою підприємства - це передбачення і випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам, на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового і організаційного характеру [3].

Слід мати на увазі, що найбільше значення у справі забезпечення економічної безпеки підприємництва мають первинні економіко-правові та організаційні заходи, що забезпечують фундамент, основу системи безпеки, на відміну від вторинних - технічних, фізичних тощо.

Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємництва тісно взаємопов'язані. Об'єктом системи виступає стабільний економічний стан суб'єкта підприємницької діяльності в поточний і перспективний періоди. Конкретними ж об'єктами захисту виступають ресурси: фінансові, матеріальні, інформаційні, кадрові. Суб'єкт системи гарантування економічної безпеки підприємництва має складніший характер, оскільки його

діяльність зумовлюється не тільки особливостями і характеристиками об'єкта, а й специфічними умовами зовнішнього середовища суб'єкта підприємницької діяльності. Виходячи з цього, можна виділити дві групи суб'єктів, що гарантують економічну безпеку підприємництва: зовнішні і внутрішні. До зовнішніх суб'єктів належать органи законодавчої, виконавчої і судової влади, покликані гарантувати безпеку всіх без винятку законотворчих учасників підприємницьких відносин, причому діяльність цих органів не можуть контролювати самі підприємці. Ці органи формують законодавчу основу функціонування і захисту підприємницької діяльності в різних її аспектах і забезпечують її виконання. До внутрішніх суб'єктів належать особи, що безпосередньо здійснюють діяльність із захисту економічної безпеки певного суб'єкта підприємництва. Суб'єктами можуть виступати: працівники власної служби безпеки фірми (підприємства) та запрошені працівники із спеціалізованих фірм, що надають послуги із захисту підприємницької діяльності.

Таким чином, розробка методики управління системою економічної безпеки підприємства, визначення основних її індикаторів та інструментів забезпечення, створення стратегії фінансово-економічної безпеки і виконання всіх вимог даної стратегії дозволить підприємству запобігти збитку від негативних впливів на його безпеку з різних аспектів фінансово-господарської діяльності.

Література:

1. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка / ред. кол.: В. П. Мікловда, М. І. Пітюлич, Н. М. Гапак та ін. 2013. Вип. 3 (40). С. 62–65. URL: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/>.

2. Горбан І.М. Системне управління економічною безпекою торговельного підприємства / І.М. Горбан: монографія. – Львів: Ліга-Прес, 2013. – 240 с.

3. Скриньковський Р. М. Економічна безпека підприємства: сутність, класифікація та система діагностики. Вісник МНУ ім. В. Сухомлинського. 2015. Вип. 3. С. 414–418.

Горська Васирина

Науковий керівник: ст. викл. **Новик І.В.**

Українська академія друкарства, м. Львів

СОЦІАЛЬНО -ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сьогодні безпека є найважливішою фундаментальною цінністю будь-якого суспільства й виступає, з одного боку, як об'єкт суспільної

життєдіяльності, а з іншого — втілює й узагальнює в собі її спрямованість, змістовність і ефективність.

Питання безпеки на сучасному етапі розвитку суспільства привертає увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників різноманітних галузей — філософії, політології, соціології, теорії державного управління. Особливо активно розробка даної проблеми здійснюється з другої половини ХХ ст., коли дослідники всебічно аналізували проблему національних інтересів, національної безпеки держав, систему загроз безпеці особистості, суспільства тощо[2].

Та й сам термін «безпека» останніми роками став надзвичайно популярним і використовується настільки широко й всебічно, що досить часто стає неможливим виділити сутність і межі застосування основних складових понять та категорій стосовно безпеки.

Узагальненого визначення поняття «національна безпека» у науковій українській літературі сьогодні ще, на жаль, немає. Разом із тим, визначення, що даються, найчастіше перекликаються з положеннями офіційних документів.

Формування соціально - економічної безпеки на підприємстві є ключовою умовою забезпечення ефективного функціонування господарюючого суб'єкту. Соціальний захист працівників являє собою важливу складову існування та розвитку підприємства, як соціальної ланки держави.

Питання соціально - економічної безпеки підприємства тісно пов'язане із соціальною безпекою держави. Як правило, дослідники розглядають соціальну безпеку як частину національної безпеки держави або ланку економічної безпеки. Інші бачать соціальну безпеку як основу сучасного громадянського суспільства та державній безпеці в цілому.

Сьогодні в Україні об'єктивними стають проблеми соціальної безпеки, як фактору якості життя суспільства. Тому для розвитку та стабільності суспільства соціальна безпека держави отримує більш вузьке розуміння та проявляється у «соціально - економічній безпеці підприємства». Причиною виникнення такої ситуації є суспільна дестабілізація та невпевненість у майбутньому для значної частини населення, поява соціальних груп з різними економічними та соціальними можливостями. Рівень соціальної захищеності населення вже в меншій мірі залежить від держави, та переходить на підприємство. Звідси можна зробити висновок, що соціально – економічна безпека підприємства набуває все більшого значення [3].

В сьогоднішніх умовах будь – який суб'єкт підприємницької діяльності піддається впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, тому питання соціально - економічної безпеки підприємства є надзвичайно актуальним та важливим. І пов'язане воно з впливом саме людського фактору на середовище функціонування підприємства.

Під поняттям соціально-економічної безпеки підприємства слід розуміти «стан захищеності підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, який досягається шляхом гармонізації та взаємоузгодження його інтересів

відповідно до інтересів суб'єктів внутрішнього й зовнішнього середовища в часі та просторі» [1].

Аналіз базових міжнародних документів, вітчизняної законодавчої бази та умов соціальних договорів на підприємствах з цих питань, дає можливість виділити найважливіші принципи соціально - економічної безпеки підприємства:

- соціальна справедливість у галузі трудових відносин — гідна винагорода за працю, право на безпеку та гігієну праці, збереження здоров'я, працездатності громадян, соціальна допомога в разі захворювань, компенсація втраченої працездатності;

- всебічний та обов'язковий характер захисту працівників від соціальних і професійних ризиків, забезпечення права на соціальний захист, як головного орієнтиру соціально-економічного розвитку суспільства;

- мінімальний рівень соціальних і професійних ризиків, наявність відповідної інформації, забезпечення необхідного рівня особистої безпеки працівників [3].

Соціально-економічна нестабільність, зростання соціальної напруженості в українському суспільстві свідчать про низький рівень забезпечення соціальної безпеки у суспільстві, причому на всіх її рівнях. Це вимагає посилення державного регулювання як економічної, так і соціальної сфери, оптимізації державного управлінського апарату, розроблення науково обґрунтованої стратегії соціально-економічного розвитку. Саме від вирішення соціальних проблем на всіх рівнях залежить рівень соціальної стабільності у суспільстві, якісний рівень життя населення, а також створення реальних передумов для подальшого економічного розвитку.

Література:

1. Безбожний В.Л. Вибір способу забезпечення соціально-економічної безпеки великих промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; СНУ ім. В. Даля МОН України. Луганськ, 2009. 24 с.

2. Дзьобань О.П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій (методологія дослідження та забезпечення) : монографія. Харків : Константа, 2006. 440 с.

3. Нусінов В.Я., Астаф'єва К.О. Оцінка соціальної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2012. №10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

Грицишин Ю. В.

Українська академія друкарства, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬСТВА

Продовольча безпека для України є головною проблемою у створенні

комплексної концепції національної безпеки. Без налагодженого механізму сучасної системи постачання продовольства країни потрапляють у залежність від інших держав. В основі продовольчого забезпечення сільського господарства як конкурентоспроможної галузі лежать орієнтири на міжнародні стандарти якості продукції на світових ринках.

Систематизація досліджень сформувала комплексну модель системи продовольчого забезпечення регіону з елементів (підсистем): визначення необхідних потреб у продовольстві, формування продовольчих ресурсів регіону, визначення власного виробництва продовольства, розподілу (обміну) продовольчих ресурсів, споживання продуктів харчування й управління процесом продовольчого забезпечення. Ефективність системи залежить від характеру структурованості зв'язків елементів підсистем продовольчого забезпечення регіону, впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, збалансованості політики міжрегіональних і зовнішньоекономічних відносин, утворюючи механізм формування пропозиції на регіональному ринку продовольчих товарів.

Економічні показники України за рівнем самозабезпеченості продовольчими товарами перевищують 100%. Лише певні групи продовольчих товарів, наприклад виноград і ягоди, у 2019 р. були на рівні 84,9% [2]. Продовольчий кошик – це набір основних харчових продуктів відповідно до певних норм їх споживання. Товарами, які входять до продовольчого кошика, є: хліб, хлібопродукти, м'ясо, м'ясопродукти, молоко, молокопродукти, риба, рибодукти, яйця, овочі, плоди, ягоди, картопля, цукор, олія рослинна.

Комплекс державних цільових програм продовольчої безпеки формується із завдань та заходів, спрямованих на створення продовольчої безпеки держави в цілому та окремих її регіонів. Досліджено, що зменшення показників балансу щодо наявності певних груп продовольчої продукції з'явилося у 2014 р.

Причиною цього стала анексія Росією Автономної Республіки Крим, після чого Україна зменшила виробництво винограду на 20%, скоротилися й посіви рису – на понад 60%. Щоб уникнути дефіциту цих товарів, їх перекривають імпортною продукцією.

Аналізуючи розвиток економіки країни та регіонів на основні напрямків економічної політики в сільському господарстві, необхідно орієнтуватися на виконання пріоритетів з:

- досягнення рівня, якості життя населення за стандартами економічно розвинених держав у сфері надання освіти, охорони здоров'я, чистоти довкілля, забезпечення економічних прав і свобод громадян;

- забезпечення міцності темпів економічного зростання, розвитку науково-технічного прогресу, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних товаровиробників, ефективної інтеграції економіки України у світові господарські зв'язки;

- розвитку людського потенціалу, ослаблення соціальної нестабільності суспільства, надмірного збільшення соціальної диференціації, появи протиріч інтересів соціальних груп [5]. У Законі України «Про продовольчу безпеку

України» виділені основні напрями державної політики у формуванні продовольчої безпеки регіонів у різних сферах:

1. Фізична доступність продовольства (сучасна система ланцюгів постачання продовольства; створення умов для розширення чисельності об'єктів торговельної інфраструктури різних типів);\

2. Забезпечення якості та безпеки продовольства (інвестиційна, фінансова, інформаційна підтримка підприємств; розвиток наукових досліджень);

3. Виробництво, реалізація продукції та продовольства (урожайність сільськогосподарських культур, розвиток тваринництва);

4. Зовнішньоекономічна політика (співвідношення експорту та імпорту сільськогосподарського продовольства; митно-тарифне регулювання);

5. Розвиток сільськогосподарських територій (створення нових робочих місць тощо) [6].

Розробляти концепцію необхідно для кожного регіону держави через здійснення ефективних реформ, розробку дієвих програм і планів забезпечення населення конкретного регіону доступними, якісними, безпечними товарами та продуктами харчування [2; 7; 8]. Суб'єкти управління системою продовольчого забезпечення складаються з рівнів впливу, які можуть бути абсолютно різними. Сучасний підхід конкурентної безпеки сприяє подальшій реалізації умов угоди про асоціацію між Україною та країнами – членами ЄС, зокрема в частині продовольчого забезпечення населення необхідними товарами.

Література:

1. Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України : монографія / Батигіна О. М., Жушман В. М., Корнієнко В. М. та ін.; за ред. В. Ю. Уркевича, М. В. Шульги. Харків, 2013. 326 с.

2. Регулювання продовольчої безпеки у законодавстві Європейського Союзу та України. URL: [https:// just.odessa.gov.ua/files/upload/files/10.pdf](https://just.odessa.gov.ua/files/upload/files/10.pdf)

3. Коваленко О. В. Концептуальний підхід до побудови моделі інноваційного розвитку продовольчого комплексу. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 2 (4). Ч. 1. С. 29–35.

5. Духневич А. Зобов'язання України щодо продовольчої безпеки відповідно до Угоди СОТ «Про сільське господарство». Історико-правовий часопис. 2015. № 2. С. 92–97.

6. Проєкт Закону України «Про продовольчу безпеку України» від 28.04.2011 р. № 8370-1. URL: [http:// search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01G.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01G.html)

7. Лагодієнко В. В. Продовольча безпека Причорноморського регіону: стан, тенденції, перспективи. Економічна та продовольча безпека України. 2019. Т. 6. № 3–4. С. 16–25. DOI: <https://doi.org/10.15673/efs.v6i3-4.1282>

8. Лагодієнко В. В. Концептуальна модель розвитку регіонального агропромислового виробництва. Глобальні та національні проблеми економіки.

Івашків Тарас

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ОЦІНКИ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

На даний час в економічній науці широко обговорюється підходи щодо оцінки техніки як основного засобу виробництва і наслідком науково-технічного прогресу. Різноманітність підходів настільки велика, що практикуючому економісту, бухгалтеру чи навіть здобувачу наукових супеней важко визначитися, який метод чи підхід найкраще зможе оцінити економічну ефективність техніки та технологій. Особливо останній час стали популярними методи енергетичної оцінки ефективності використання основних засобів. Тому нами пропонується огляд основних «енергетичних» методів оцінки ефективності використання техніки і виявлення їхніх сильних та слабких сторін, що є досить актуальним.

Теоретичні основи енергетичної ефективності використання техніки були обґрунтовані І. Зеліско. Вчений вважає, що енергетична оцінка полягає в тому, щоб визначити повні енергетичні витрати на одиницю продукції, оцінити їх за цінами найбільш поширених енергоносіїв і порівняти з існуючими ринковими цінами на цю продукцію. Визначити сукупну трудомісткість одиниці продукції, оцінити її за ринковими цінами на робочу силу і також порівняти одержану величину з реальними ринковими цінами [1, с. 33].

М. Руденко стверджує, що в основі субстанції вартості лежить енергія, то під неї треба підвести й ціни, підраховавши попередньо, скільки енергії пішло на приріст продукції. Такі розрахунки слід зробити по праці, паливно-мастильних матеріалах, електроенергії, деталях та механізмах [2, с. 49].

Виходячи з вищенаведеного можна сказати, що буде визначена повна фактична енергомісткість продукції як основа ціни та оцінки техніки на ефективність. Проте, І. Зеліско та М. Руденко запропонували лише розробити теоретичну концепцію без розроблених відповідних методик при ціноутворенні та оцінці продукції на ефективність, які б замінили сучасні.

Однією з проб комплексно оцінювати ефективність використання техніки та технологій була матриця міжгалузевих балансів, введеної американським економістом В. Леонтьєвим ще на початку ХХ століття. Вчений запропонував оцінювати техніку на ефективність враховуючи як грошові, так і екологічні показники.[3, с. 235].

Автор пропонував за допомогою «С-кривої» визначити ефективність використання основних засобів (рис 1). На цій кривій можна знайти дві екстремальні точки: мінімуму за грошовими (1) і за енергетичними (2) витратами. Перша точка виражає перевитрати енергії (Δb_e), а друга —

перевитрати грошей (Δb_c). Відрізок кривої 1-2 — називається «дугою вибору». «Зустрічний рух» точки 1 і 2 означає повну ліквідацію різниці в грошових і енергетичних оцінках. Якщо при побудові С — кривої для техніки «дуга вибору» зникне, то це означає, що дана продукція вироблена з мінімальними витратами енергії (ресурсів). У цьому випадку рівні (середньозважені величини) поточних ринкових цін і енергетичних вартостей пропорційні. Основним недоліком даного підходу є те, що він розглянутий лише на теоретичному рівні та потребує розробки методик для оцінки техніки та технологій, які б застосовувалися на практиці.

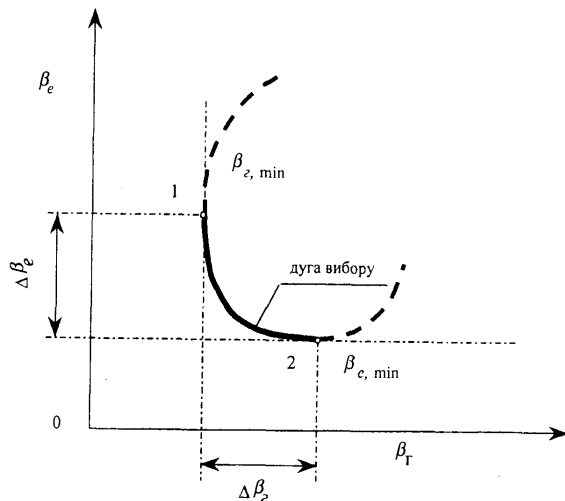

Рис. 1. С-крива співвідношення енергетичних та грошових витрат при оптимізації виробництва

А. Гарькавий зробив спробою поєднати енергетичну та грошову оцінки при обґрунтуванні техніки та технологій на [4, с.10]. В цій методиці він використовує енергетичні еквіваленти для оцінки техніки та технологій на інтенсивність. Оцінка на інтенсивність проводиться за допомогою наступних показників: коефіцієнта енергетичної ефективності; показника екологічності; сукупної енергомісткості. Ці показники дозволяють визначити енергетичну ефективність виробництва одиниці зібраного урожаю, визначити ступінь впливу технології і техніки на навколишнє середовище.

За допомогою грошових показників проводиться оптимізація по прибутку, визначається економічний ефект та визначається інтегральний показник. Ця оцінка дозволяє визначити економічний ефект вибраного варіанту з урахуванням усіх експлуатаційних витрат, екологічної післядії, цін на ринку, споживчих властивостей товару (якість, умови зберігання та транспортування).

Значення енергетичних та грошових показників підставляються в комплексний коефіцієнт якості. Енергетичні та грошові показники у формулі комплексного коефіцієнта подаються у вигляді коефіцієнтів, вагомість яких визначається за допомогою методу експертних оцінок (сума вагомостей усіх коефіцієнтів дорівнює одиниці). Таким чином, відбувається узгодження між енергетичними та грошовими показниками та забезпечується комплексна оцінка техніки. Дана методика містить ряд недоліків, а саме при визначенні

грошових та енергетичних показників проводиться подвійний рахунок, метод експертних оцінок містить елементи суб'єктивної думки експерта, що частково викривлює точність кінцевого висновку чи техніка є ефективною чи ні.

Отже, енергетична оцінка ефективності використання техніки знаходиться ще на стадії становлення, містить ряд недоліків і потребує подальших досліджень та практичних рекомендацій, які можна було б результативно використовувати на практиці.

Література:

1. Зеліско І.М. Енергетичні аспекти формування вартості сільськогосподарської продукції. *Економіка АПК*. 1996. №5. С. 33
2. Артаменко О.А. Нестеренко П.П. Економічні аспекти використання трудових показників при оцінці техніки. *Економіка АПК*. 1997. №3. С. 49
3. Корчемний М., Федорейко В., Щербань В. Енергозбереження в агропромисловому комплексі. Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. 984 с.
4. Гарькавий А. Д. Як перейти на виробництво конкурентоспроможної продукції на селі. *Техніка АПК*. 1999. №5. С. 10-11.

Караїм Мирослава, Гривач Ярослав

Українська академія друкарства, м. Львів

МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ЧАСОВИМИ ГОРИЗОНТАМИ

Вітчизняні підприємства на нинішньому етапі працюють у динамічному середовищі, в умовах нестабільної економічної ситуації, зростаючої конкуренції, низького рівня рентабельності тощо. Першочерговим завданням для багатьох із них є проблема виживання, для вирішення якої виникає необхідність управління економічною безпекою. Зокрема польський дослідник Т. Ханаусек, застосовуючи поняття «наука про управління безпекою», підкреслює, «якщо існує можливість (принаймні теоретична) мінімізації або елімінації загрози за допомогою цільових, регулярних людських впливів, то управління безпекою ... можливе і потрібне» [1].

Складність застосування традиційних методів управління, які в умовах вітчизняної економіки є малоефективними, ставить на порядок денний ключове завдання – пошук удосконалення та розроблення методичних засад управління економічною безпекою. Один зі шляхів вирішення проблеми з урахуванням умов функціонування суб'єктів підприємницької діяльності в Україні — застосування антикризових технологій.

Антикризові технології є невід'ємною складовою успішного функціонування будь-якої господарської діяльності підприємства та визначається не тільки як постійно діюча загальногосподарського механізму підприємства, а й самостійний вид професійної діяльності. Впровадження їх основних елементів дозволяє запобігати та зменшувати негативний вплив

зовнішнього середовища у діяльності підприємства за рахунок раціонального використання наявних ресурсів та сформованого потенціалу, мінімізації часових, матеріальних і фінансових витрат із застосуванням обґрунтованих заходів і методів роботи. Ефективне використання антикризових технологій потребує, з одного боку, розробки відповідного теоретичного підґрунтя (дослідження процесу виникнення та розвитку загрози, ризиків, кризових явищ і ситуацій, діагностика, організація розробки антикризових заходів), а з другого — методичного забезпечення проведення цієї роботи на рівні окремого підприємства (практичний інструментарій гарантування безпеки підприємства, оцінка наявних можливостей боротьби і виживання, прогнозування наслідків виникнення негативної ситуації, проведення підготовки та економічної експертизи окремих антикризових заходів, оцінка їх наслідків та формування антикризової програми з організацією контролю за її реалізацією).

В управлінні економічною безпекою підприємства, як і в будь-якому іншому, вирішальне значення має стратегічний рівень управління. Дійсно, саме стратегічне управління дозволяє вчасно виявити зовнішні небезпеки та можливості підприємства, внутрішні сильні та слабкі сторони його виробничо-господарської діяльності. Зростання нестабільності зовнішнього середовища спонукає до прийняття адекватних рішень у системі стратегічного управління та спричинено низкою передумов:

- підвищуються темпи змін, що істотно перевищують швидкість відповідної реакції підприємства;
- збільшується частота виникнення несподіваних подій, нетипових для поточного функціонування підприємства;
- неспроможність здійснювати управління шляхом реакції на проблеми з урахуванням попереднього досвіду (на думку фахівців).

Наголосимо, що будь-яке управління, особливо із застосуванням антикризових технологій, повинно поєднувати стратегічний і тактичний аспекти (рис. 1). Таким чином, антикризову стратегію можна розуміти як довгострокове якісне визначення напряму безпечного розвитку підприємства, а тактику – як розробку та впровадження оперативної програми дій з розпізнавання, попередження та мінімізації існуючих небезпек, джерелами яких є зовнішнє і внутрішнє середовища функціонування підприємства.

Для своєчасного та якісного застосування антикризових технологій в управлінні економічною безпекою підприємства необхідними є попередня розробка й введення в дію положення про відділ економічної безпеки, що визначає склад, функції, повноваження і відповідальність його членів.

Література:

1. Коженювські Л. Управління безпекою. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 1. С.147–154.

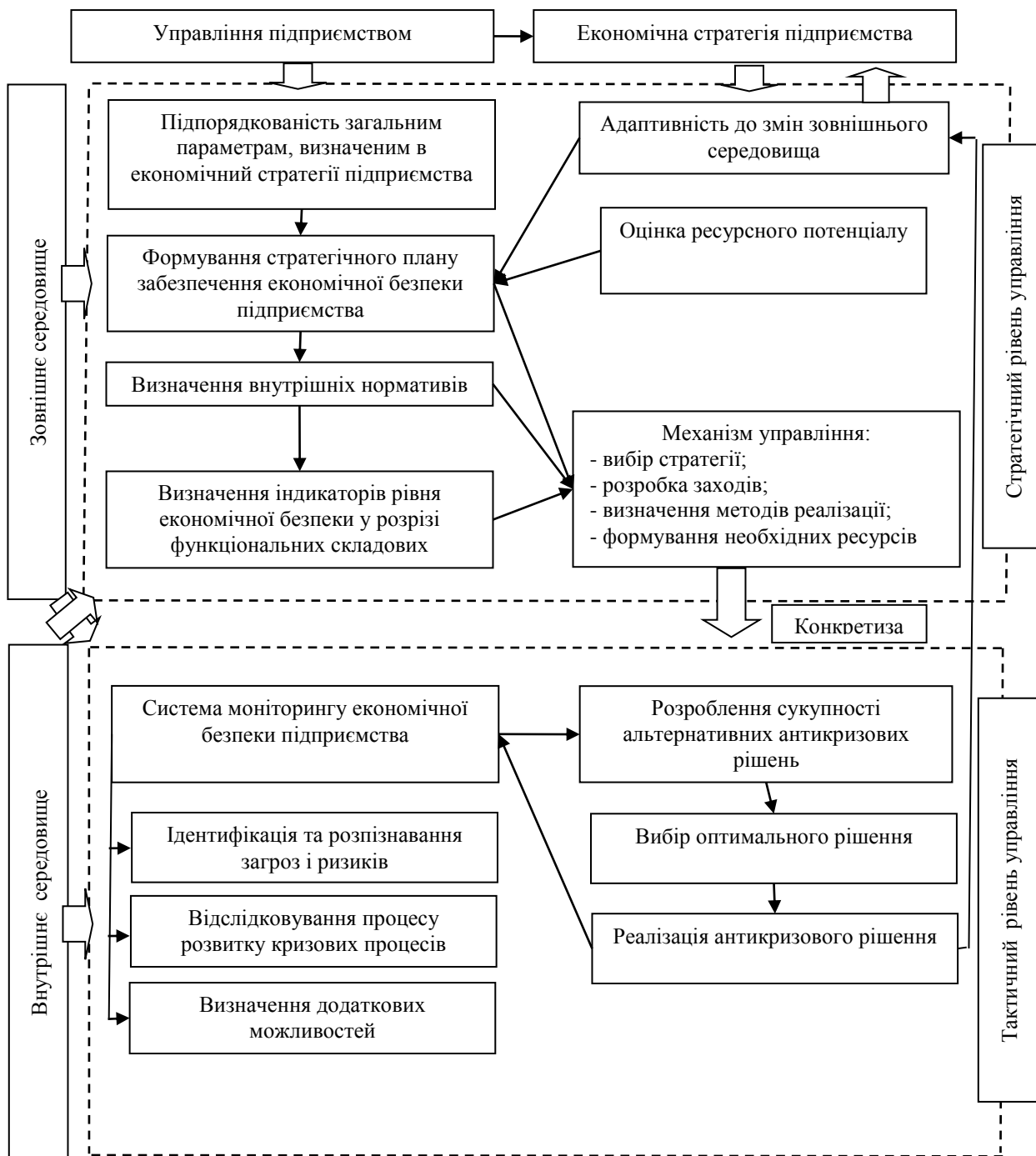

Рис. 1. Модель управління системою економічної безпеки за часовими горизонтами

Козій Ірина
Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ

Ефективна політика управління фінансовою безпекою банку повинна мати на меті план дій щодо забезпечення стабільних показників фінансового

стану банку як у поточному, так і в перспективному періодах та усунення можливості впливу зовнішніх і внутрішніх загроз його безпеці.

Саме тому відповідно до поставленої мети і наявних функцій процес формування механізму управління фінансовою безпекою банку, на нашу думку, включає такі етапи, як:

Етап 1. Забезпечення інформаційно-аналітичної роботи банку. Виконання конкретної інформаційно-аналітичної роботи для забезпечення фінансової безпеки банку – необхідна умова для здійснення моніторингу та визначення факторів, що впливають на рівень його фінансової безпеки.

Етап 2. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовищ. У процесі здійснення моніторингу виявляють зовнішні та внутрішні загрози. До зовнішніх загроз відносять несприятливі умови на фінансових ринках, недовіру користувачів та недостатнє регулювання банківської діяльності щодо внутрішніх загроз.

Етап 3. Прогнозування і запобігання потенційним ризикам і загрозам. Своєчасне виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз є основою для організації дієвого процесу забезпечення фінансової безпеки банку.

Етап 4. Комплексна діагностика фінансової безпеки банку. Цей етап – база для ухвалення управлінських рішень, що дасть змогу попередити кризові ситуації. Також ця діагностика оцінює загальну ефективність фінансово-економічної діяльності банку.

Етап 5. Регулювання фінансової безпеки банку. На цьому етапі коригується комплекс заходів щодо управління фінансовою безпекою банку залежно від умов функціонування для досягнення бажаної ефективності.

Етап 6. Здійснення контролю за фінансовою безпекою банку. Основна мета контролю будь-якого процесу – виявлення відхилень отриманих показників від запланованих та вжиття заходів для покращення становища.

Етап 7. Формування звіту щодо стану фінансової безпеки банку і рекомендацій щодо ефективного управління нею [2, 3].

Результатом контролю за фінансовою безпекою банку є формування висновків про стан фінансової безпеки банку і рекомендацій щодо ефективного управління нею.

Механізм управління фінансовою безпекою банку – багатогранний та складний процес, головна умова функціонування якого – своєчасність виявлення й усунення загроз фінансовій безпеці банку.

Забезпечення ефективної взаємодії всіх елементів механізму управління фінансовою безпекою банку дасть змогу досягти запланованих результатів банківської діяльності за умов економічної нестабільності. Для кожного банку важливе виконання узгоджених та обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки, оскільки фінансова безпека – це важливий інструмент для досягнення її комерційної мети.

Однією з найважливіших вимог до управління фінансово-економічною безпекою банку є відповідність витрат на забезпечення безпеки банку

реальному рівню загроз. Ця вимога пов'язана з реалізацією принципу розумної достатності.

До зовнішніх належать загрози, що містять фактори, які є результатом впливу зовнішнього середовища на банк, зокрема діяльність держави, економічна кон'юнктура у країні та світі, конкуренти та ін. До внутрішніх загроз належать фактори, які або безпосередньо генеруються банком, або є частиною його внутрішнього середовища [1, с. 11].

До внутрішніх загроз слід відносити: недосконалість організації системи фінансового менеджменту в банку; неефективність проведення основних банківських операцій; недотримання банком показників ліквідності; зловживання і некомпетентність службовців банку (шахрайство у сфері бухгалтерського обліку, фальсифікація витрат, привласнення доходів тощо); слабкість маркетингової політики банку; неефективна система фінансового моніторингу в банку; наявність каналів витоку інформації з банку; низький рівень капіталізації банків; низький рівень залучення іноземної валюти і готівки в національній валюті, що є в населення, тощо.

Поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивного і неупередженого оцінювання фінансової безпеки банків з метою своєчасної діагностики і попередження загроз, а також розроблення адекватної та дієвої стратегії управління фінансовою безпекою банків.

Література:

1. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова ; [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
2. Прокопенко Н.С. Складові безпеки банківської діяльності / Н.С. Прокопенко, М.І. Виклюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 302–308.
3. Шпаковська Н.І. Методичний підхід до оцінки фінансової стійкості банків / Н.І. Шпаковська // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 3. – С. 100–105.

Копитко Марта

*Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
(The research was carried out within the framework of funding by Polish Academy of Sciences (PAS) and the National Academy of Sciences of the United States (2022))*

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ПРОБЛЕМ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни проблеми управління підприємствами загострюються. На це впливає ряд факторів, зокрема:

- міграція кадрів;
- проблеми з логістикою, адже залізничний, річковий, морський, повітряний транспорт зорієнтований на військових, а не на цивільних;
- нестабільність валютного ринку;
- ускладнена співпраця з вітчизняними та іноземними партнерами;
- нестабільність економіки;
- знижений рівень попиту;
- соціальна напруженість тощо.

Бізнес повинен розуміти і відповідно корегувати власну діяльність, що при введенні воєнного стану:

- «під охорону армії та правоохоронних органів переходять об'єкти державного значення, об'єкти транспортної системи України та об'єкти, що забезпечують життєдіяльність населення, запроваджується особливий режим їх роботи;

- запроваджується трудова повинність для працездатних осіб, які не мобілізовані і не заброньовані за підприємствами на період дії воєнного стану, для виконання робіт оборонного характеру або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, або до суспільно корисних робіт;

- військове командування має право використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

- військове командування має право примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану та видавати про це відповідні документи встановленого зразка;

- комендатурами встановлюється особливий режим в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, а також руху транспортних засобів. Патрулям дозволяється проникнення на територію підприємств без дозволу суду з можливістю використання засобів зв'язку і транспортних засобів, що належать бізнесу.

- патрулі матимуть право перевіряти документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян.

- може встановлюватись заборона або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан, та вводиться пропускний режим на певні об'єкти чи території за перепустками.

- у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян у разі порушення ними режиму воєнного стану може вилучатись електронне комунікаційне обладнання, телевізійна, відео- і аудіоапаратура, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку.

- у підприємств, установ і організацій вилучатиметься навчальна та бойова техніка, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини.

- буде заборонено торгівлю зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі.

- для фізичних і юридичних осіб може бути встановлена військово-квартирна повинність з розквартирування військовослужбовців, правоохоронців, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ» [1].

Таким чином, робота підприємств та управління ними в умовах воєнного стану – це значний виклик для керівництва і випробування його вміння на роботу в кризовому стані.

Література:

1. Романюк А. Що бізнесу потрібно знати про воєнний стан? URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/11623_shcho-bznesu-potrnbno-znati-pro-vonniy-stan (дата доступу 30.04.2022)

2. Копитко М.І. *Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях*. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.

3. Лаптев С.М., Алькема В.Г., Сідак В.С., Копитко М.І. *Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств: монографія / За ред. Копитко М.І. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 508 с.*

4. Копитко М.І. *Економічна безпека підприємств з виробництва транспортних засобів: Монографія*. Львів: Ліга-Прес, 2015. 556 с.

5. Blikhar V., Kopytko M., Patsula O., Synenkyi V., Bulachek V. Management and Legal Aspects of Economic Security of Enterprises in the Process of Innovation. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2022. 6(41), 360–368. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251445>

6. Kopytko M., Chyrva O., Stavskaya Yu., Karvatska N., Chyrva H. Agile Management (Management 3.0) as the Basis of the Management System in the Conditions of Globalization. *International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. 2022. No. 2 pp. 101-106. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.2.13>

Кубелко Марта

Науковий керівник: к.е.н. доц. **Халіна О.В.**

Українська академія друкарства, м. Львів

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні відбуваються глибокі зміни в економічній, політичній та соціальній сферах. За таких умов потрібно швидко реагувати на події, що

відбуваються в світі, і які в значній мірі впливають на функціонування підприємства, в тому числі в частині управління персоналом. Особливе значення в процесі управління персоналом має вибір методів мотивації та залучення працівників до організації робочого процесу.

Для сучасного управління персоналом організації характерна зростаюча роль особистості працівника, знання його мотиваційних настанов, вміння їх формувати і направляти у відповідності із задачами, які стоять перед організацією [1, с. 10].

На сьогоднішній день існує велика кількість принципів управління персоналом і немає єдиної їх структури для кожної сфери діяльності підприємства. Можна виділити загальні принципи управління персоналом, які являють собою сукупність фундаментальних правил керівництва людьми.

Принцип планованості полягає в координації планів усіх підрозділів підприємства та передбачає скоординоване та злагоджене виконання всіх дій та операцій. Відсутність планованості призводить до порушення ритмічності процесів та втрати робочого часу.

Принцип єдиноначальності полягає у такому способі управління, за якого підпорядкований працівник отримує розпорядження та звітує лише перед одним безпосереднім керівником. На практиці такий принцип забезпечує чіткість в організації роботи та підвищує відповідальність працівників. Важливим елементом тут виступає ієрархічна структура [3, с. 25].

Основними положення ієрархічної структури є:

- чіткий розподіл праці, наслідком якого є необхідність використання кваліфікованих фахівців на кожній посаді;
- ієрархічність управління, при якій нижчий рівень підкоряється і контролюється вищим керівництвом;
- дух формальної безособовості, з якими офіційні особи виконують свої обов'язки;
- здійснення найму на роботу у відповідності з кваліфікаційних вимог до даної посади.

Принцип соціального партнерства направлений на досягнення розуміння між керівником та підлеглими, досягання соціальної згоди і бажання працювати спільно для того, щоб отримати взаємовигідний кінцевий результат.

Принцип економічної ефективності забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів на утримання і підготовку персоналу, оптимальних витрат на оплату праці й утримання робочих місць, інших витрат, які характеризують віддачу кадрів та їх окупність [1, с. 14].

Принцип системності базується на взаємопов'язаних у єдине ціле цілях, завданнях, процесах управління персоналом, розрахований на короткострокові і довгострокові цілі організації.

Принцип актуальності - діяльність в області використання компетентнісного підходу в управлінні персоналом повинна відповідати кадровій ситуації, пропонувати рішення актуальних кадрових проблем

організації, які ґрунтуються на кращому досвіді та сучасних наукових розробках.

Принцип демократизму це оптимальне поєднання єдиноначальності, особистої відповідальності керівника за стан справ в організації, з активним залученням працівників до формування стратегії підготовки та використання кадрів, прийняття рішень та формуванні демократичного стилю керівництва.

Принцип економічної заінтересованості включає створення гнучкої системи стимулів, яка спонукає весь персонал організації працювати з повною віддачею, для досягнення поставленої цілі.

Принцип соціальної доцільності означає, що різні заходи в організації, будь-які дії керівництва, умови праці персоналу повинні бути соціально виправданими та обґрунтованими.

Окрім принципів управління персоналом велике значення у формуванні колективу має корпоративна культура – система матеріальних і духовних цінностей, проявів, що взаємодіють між собою, властивих певній компанії, таких, що відображають її індивідуальність і сприйняття себе та інших в соціальному і речовинному середовищі, що виявляється в поведінці, взаємодії, сприйнятті себе і навколишнього середовища [2, с. 96].

Як підсумок, слід зазначити, що вищенаведені принципи є загальними, і, на нашу думку, підходять для більшості організацій. Проте потрібно пам'ятати, що кожному підприємству необхідно знайти «золоту середину», певний баланс, тобто такий набір принципів, який здатний забезпечити успішне управління персоналом, яке в свою чергу, включає підбір та навчання кадрів і систему мотивації та стимулів.

Література:

1. В.А. Рудьєв С.О. Гуткевич Т.Л. Мостенська Управління персоналом: Навч. посіб. - К.: КОНДОР, 2012. - 324 с.
2. Дяків О. Управління персоналом: Навч.-метод. посіб./О. Дяків, В. Острроверхов. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 242 с.
3. Управління персоналом : підручник / О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, М. І. Дзямучич, О. В. Потьомкіна, О. В. Серета; за заг. ред. О. М. Шубалого. – Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2018. – 404 с.
4. В. О. Храмов, А. П. Бовтрук Основи управління персоналом: Навч.-метод. посіб. — К.: МАУП, 2001. — 112 с.: іл. — Бібліогр.: с. 109.

Малярчук Ірина, Якимів Микола

Українська академія друкарства, м. Львів

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах нестабільної економіки та постійного зростання рівня фінансових ризиків створює

необхідність забезпечення їх стабільного фінансового стану. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [1].

Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів (показники ліквідності й платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності).

Оцінка фінансового стану є складовою фінансового менеджменту і ґрунтується на даних бухгалтерської звітності та ймовірних оцінках майбутньої господарської діяльності підприємства. Сукупність та методика визначення показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання, розробляються відповідними міністерствами (відомствами), Національним банком України та комерційними банками.

Поряд з традиційними методиками поширення набули й такі, що дають змогу інтерпретувати результати оцінки фінансового стану на основі одного узагальнюючого показника. Слід зауважити, що у практичній діяльності суб'єктів господарювання ці методики мають обмежене застосування через різноманітність набору базових показників, які враховуються при обчисленні узагальнюючого індикатора, а також через відсутність певної систематизації та єдиного алгоритму розрахунку.

Управління фінансовим станом належить до системи управління підприємством і відображає відносини, що належать до сфери його фінансової діяльності. Процес впливу на організацію з використанням різних фінансових механізмів (фінансових методів, фінансових важелів, нормативно-правового та інформаційного забезпечення) для розробки та досягнення стратегічних цілей підприємства можна вважати управлінням фінансовим станом [2].

Головна мета управління фінансовим станом підприємства полягає у прийнятті управлінських рішень щодо визначення шляхів формування та ефективного використання його фінансового потенціалу, що виступає підґрунтям для забезпечення високих темпів економічного розвитку в поточному й перспективному періодах та максимізації його ринкової вартості. Зміст такого управління полягає в ефективному, безперервному моніторингу та досягненні оперативних, тактичних й стратегічних цілей підприємства, які визначені підприємством на поточний момент та майбутню перспективу.

Виходячи з основної мети, управління фінансовим станом підприємства має здійснюватися на основі принципів інтегрованості із загальною системою управління, стратегічної спрямованості, системності, гнучкості процесу управління, комплексності формування управлінських рішень, альтернативності та цілеспрямованості підходів під час розроблення окремих рішень, їх інноваційного спрямування [3].

У процесі управління фінансовим станом підприємства слід вирішити такі основні завдання: формування достатнього обсягу фінансових ресурсів та забезпечення ефективного їх використання за найважливішими напрямками господарської діяльності; оптимізація грошових потоків; максимізація прибутку чи усунення збитковості в умовах прийняттого рівня комерційного ризику; досягнення фінансової стійкості та платоспроможності; прискорення оборотності капіталу; удосконалення структури капіталу підприємства; досягнення стабілізації фінансового стану підприємства [1].

Проблема ефективного управління фінансовим станом вирішується на оперативному, інноваційному та стратегічному рівнях залежно від часових умов забезпечення стійкого розвитку суб'єкта господарювання. На оперативному рівні здійснюється управління безперервністю виробничого процесу та кругообігом капіталу, критеріями ефективності якого виступає динаміка показників фінансової стійкості та ліквідності. Об'єктом управління на інноваційному етапі виступає забезпечення пропорційності процесу життєдіяльності суб'єкта господарювання, а критеріями ефективності – динаміка показників ділової активності та платоспроможності. Стратегічний рівень передбачає управління конкурентоспроможністю та ринковою вартістю підприємства, при цьому критерієм його ефективності вважається динаміка показників рентабельності та ділової активності.

Отже, управління фінансовим станом підприємства – це трудомісткий процес, який охоплює певні етапи, завдання та методи, застосування яких дає змогу об'єктивно визначати потенційні можливості розвитку фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, його забезпечення фінансовими ресурсами, збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних й стратегічних цілей.

Література:

1. Сіліна І.В., Хацер М.В. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка та держава*. 2015. № 11.ю С. 85 – 88. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2015/22.pdf
2. Куцай Н.С., Демчук В.О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Modern Economics*. 2021. № 25(2021). С. 92-97. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-14).
3. Бодруг Т.М., Гаватюк Л.С. Сутність аналізу та управління фінансовим станом підприємств в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 22, ч. 1. С. 20 – 23. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_1_2018ua/6.pdf

Мандзіновська Христина, Стригіна Мар'яна

Українська академія друкарства, м. Львів

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Економічної безпеки підприємства представляє собою найбільш складну область, що має бути стратегічно спрямована, оскільки об'єднує у собі елементи усіх бізнес-процесів функціонування підприємства. Тому нині науковцям та керівникам підприємств необхідно зосередити увагу на формуванні адаптованого до нових умов стратегічного управління економічною безпекою підприємства, що в свою чергу дозволить вчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища та забезпечити високий потенціал розвитку підприємства, як в поточному періоді, такі в довгостроковій перспективі.

Аспектам сутності стратегічного управління підприємств присвятили свої праці такі вчені, як: І. Ансоф, О. Віханський, В.І. Грушенко, Г.І. Кіндратська, М. Мескон, Р. Фатхутдінов, О.В. Федірець та ін. Питання щодо поняття економічної безпеки підприємства та розробки її стратегії найбільш ґрунтовно висвітлене у роботах А. Архіпова, І.О. Бланка, К.С. Горячевої, Д.В. Дячкова, М.М. Єрмошенка, А.В. Козаченко, М.І. Круглова, І.А. Маркіної, Г. Мінцберга, Б. Альстренда, Д. Лемпела, В.С. Пономаренка та ін. Проте, віддаючи належне науковим розробкам вважаємо, що у сучасних змінних умовах стратегічне управління у сфері економічної безпеки підприємства потребують постійного аналізу, моніторингу та доповнення.

Слід наголосити, що діяльність підприємств в сучасних змінних та динамічних умовах потребує нагальної потреби у напрацюванні новітніх підходів до забезпечення та управління їх економічною безпекою, а особливо на стратегічному рівні. Рівень економічної захищеності підприємства та його систем є однією із найбільш чутливих до змін зовнішнього характеру, тому стратегічне управління економічною безпекою має бути адаптивне до сьогоденних умов провадження господарської діяльності. Ефективне управління економічною безпекою, яке відповідає сучасним вимогам та викликам, дозволяє підприємству забезпечити результативність не лише у визначеному поточному періоді, але й на довгострокову перспективу, що передбачає врахування усіх можливих чинників не лише сьогодні, але й у майбутніх періодах, тобто визначає їх стратегічний характер.

Стратегія економічної безпеки є основним напрямком діяльності, що забезпечує захищеність від негативного впливу дестабілізуючих чинників, внутрішніх і зовнішніх загроз з метою досягнення цілей діяльності підприємства та комерційних інтересів. Варто зазначити, що процес розробки стратегії економічної безпеки повинен враховувати як об'єктивні фактори (загрози), що впливають на діяльність підприємства, так і суб'єктивні, які властиві підприємству (економічна політика, що нав'язується державою,

позиція і думка керівників державних органів, а також політична кон'юнктура) [1].

Отже стратегічне управління економічною безпекою – це процес управління стратегічним плануванням та розробленою стратегією забезпечення економічної безпеки з урахуванням взаємозв'язку внутрішнього середовища підприємства із зовнішнім та адаптації до їхніх змін для досягнення мети підприємства та захисту його від впливу загроз і досягнення безпечного функціонування [2]. Визначальною метою стратегічного управління економічною безпекою підприємства необхідно вважати захищеність від негативного впливу дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього характеру та гарантування стабільного і максимально ефективного функціонування підприємства тепер та забезпечення високого потенціалу розвитку в майбутньому [3].

Ключовими перевагами стратегічного управління у сфері економічної безпеки підприємства є наступні:

1. зменшення до мінімуму негативних наслідків змін, що відбуваються, а також факторів невизначеності в майбутньому;

2. можливість враховувати об'єктивні (зовнішні та внутрішні) фактори, що формують зміни, зосередитись на вивченні цих факторів та визначенні рівня їх впливу на економічну безпеку;

3. можливість отримати необхідну базу для прийняття стратегічних і тактичних рішень по забезпеченні економічної безпеки;

4. підвищення керованості системи економічної безпеки, оскільки за наявності системи стратегічних планів є змога порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями, здійснювати ефективні мотивації та стратегічний контроль;

5. забезпечення динамічності змін через реалізацію стратегічних планів на основі відповідної системи регулювання, контролю та аналізу;

6. об'єднання зусиль керівників усіх рівнів управління та діяльності підрозділів підприємства, пов'язаних зі реалізацією стратегій забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Як підсумок слід наголосити, що ефективне стратегічне управління економічною безпекою можливе лише при умові стратегічно орієнтованого підприємства, коли застосовується система стратегічного планування, що дає змогу розробляти та втілювати в життя систему стратегічних планів, здійснювати поточну діяльність, спрямовуючи на досягнення поставлених стратегічних цілей, а також правильно сформована стратегія економічної безпеки підприємства дозволить не тільки уникнути значних фінансових і матеріальних втрат, збільшити прибуток, але і зробити суб'єкт господарювання більш привабливим для інвесторів.

Література:

1. Орлик О. Економічна безпека підприємства : властивості, стратегія та методи забезпечення. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : моног. Дніпропетровськ : «ФОРМ Дробязко С.І.», 2014. С. 176–182.

2. І. О. Доценко, О. П. Мельничук. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2018. № 3. С. 79-84. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2018_3_14

3. Нікітіна А. В., Горовий Д. А., Бабич Д. В. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі : монографія. Харків, 2015. 280 с.

Марушко Надія

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

МІСЦЕ ТА РОЛЬ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Сьогодні вимагає перегляду формування та існування економічних систем, адже вплив військової агресії визначає першочерговим забезпечення стану національної безпеки на всіх її рівнях. В основі національної безпеки держави є її економічний потенціал, який повинен забезпечувати відповідний рівень обороноздатності країни, її територіальну цілісність, соціально-економічну стабільність суспільства та захист державних інтересів на міжнародній арені. Загальновідомо, що тривала відсутність ефективної системи державного контролю за рухом коштів призвела до зростання економічної злочинності. Сьогодні легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, повинна розглядатися як соціально небезпечний злочин, як системна загроза національній економіці.

З огляду на це, більшість країн світу вживають на державному рівні максимальні заходи щодо запобігання та протидії відмиванню грошей. При цьому важлива роль відводиться контролюючим органам. Основи міжнародної співпраці базуються на поєднанні використання різних методів та інструментів з урахуванням специфіки відповідного законодавства, в основі яких лежать рекомендації ФАТФ [1]. Нарешті, кожна держава, відповідно до свого правового поля, розробляє та впроваджує власні заходи щодо боротьби з відмиванням грошей. Україна забезпечує процес адаптації нормативно-правового регулювання фінансової діяльності до світових стандартів через створення органу Державного фінансового моніторингу та законодавче регулювання його діяльності, й у тому числі в аудиторській діяльності, як суб'єкта фінансового моніторингу [1,2].

Аудитори, аудиторські фірми як суб'єкти фінансового моніторингу боротьби з відмиванням грошей як інструментом державного регулювання

фінансових відносин, у своїй професійній діяльності повинні керуватися відповідними принципами, а саме: незалежність, систематичність, об'єктивність, неупередженість, максимальна точність. Беручи до уваги навіть той факт, що обов'язки аудиторів (аудиторських фірм) не включають розробку особистих критеріїв оцінки ступеня ризику та методології управління цими ризиками, ми вважаємо, що ці суб'єкти повинні продовжувати виявляти ці ризики, встановлювати критерії сумнівів щодо фінансових операцій та їх класифікації, тобто класифікації їхніх клієнтів з урахуванням цих ризиків. Відповідальність аудитора не повинна обмежуватися виявленням «брудних грошей». Перш за все, мова йде про конфіденційність та забезпечення професійної таємниці.

На наш погляд, серед основних факторів, що сприяють відмиванню грошей у нашій країні, є:

- 1) недосконалість механізмів контролю та моніторингу діяльності фінансових установ;
- 2) невідповідність міжнародним стандартам фінансового регулювання, розробленим спеціалізованими міжнародними організаціями;
- 3) поширення корупції серед державних виконавчих, судових та навіть правоохоронних органів;
- 4) неможливість або обмежені можливості обміну фінансовою інформацією з іноземними правоохоронними органами;
- 5) з точки зору фінансового моніторингу для спеціально визначених суб'єктів, таких як аудитори, аудиторські фірми, не повністю розроблено інструменти, логічні регуляторні зв'язки для оцінки ступеня ризику.

Фінансовий моніторинг поєднує в собі функції декількох підсистем управління: аналіз, облік, контроль, діагностика та регулювання. Крім того, фінансовий нагляд є центральним елементом системи протидії відмиванню грошей. Предметом фінансового моніторингу є насамперед касові операції. Фінансовий моніторинг, хоча і непрямий, пов'язаний з діяльністю державних органів щодо накопичення, розподілу та використання централізованих коштів, що, в свою чергу, є предметом фінансового права [1].

Вибір контрольних показників є однією з основних сфер застосування методів фінансового моніторингу такими суб'єктами, як аудитори, аудиторські фірми. На практиці немає необхідності в постійному моніторингу всіх можливих фінансових показників, але вони можуть обмежуватися ключовими показниками, визначеними об'єктом моніторингу. З іншого боку, фінансові показники повинні відповідати таким принципам: узгодженість даних; достатність і надійність; простота і наочність. З точки зору галузі фінансового права, необхідно прописати особливості законодавчо встановлених дозволених методів оцінки ризику фінансових операцій та відповідальності за навмисні помилки. В залежно від цього, має бути встановлена ступінь відповідальності.

Отже, сфера організаційно-методичного забезпечення діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу (аудиторів, аудиторських фірм) повинна бути вдосконалена наступним чином: пов'язати норми законодавства у

сфері аудиту з нормами антикорупційне законодавство; за допомогою вітчизняних та міжнародних аудиторів розробити методи оцінки нелегальних фінансових потоків з переліком інструментів та показників.

Література:

1. Василюк М.М. Організація та методологія контролю якості аудиторських послуг. дис. доктора екон. наук спец. 08.00.09. Національна академія статистики, обліку та аудиту, Київ, 2020. 596 с.

2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#T>

Мельник Степан

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

**АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПІДПРИЄМСТВА: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ СИЛОГІЗМ**

Нестабільність та складність прогнозування зміни середовища функціонування українських підприємств потребує від їх систем економічної безпеки дотримання такого принципу менеджменту як адаптивності, тобто здатності своєчасно реагувати на зміну середовища функціонування на основі вдосконалення внутрішніх процесів та коригування системи управління. Окрім цього, для більшості українських підприємств адаптація уможливує виживання та формує основу для розвитку, сприяє узгодженню внутрішніх інтересів учасників, створює баланс в інтересах підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища. У розробленні та реалізації стратегії розвитку підприємства адаптація забезпечує відхід від жорсткого встановлення переліку основних показників із чітко визначеними очікуваними результатами на користь поетапного виконання завдань із можливістю гнучкого корегування, відповідно до зміни ситуації, але без суттєвого коригування загальної орієнтації у розвитку. Зважаючи на те, що результуючою складовою системи економічної безпеки українських підприємств виступає фінансова безпека, то актуальним є розгляд теоретичних аспектів реалізації адаптивного управління фінансовою безпекою промислових підприємств задля посилення можливості їх виживання, виконання тактичних завдань та досягнення стратегічних цілей в умовах критично високої динаміки середовища функціонування.

Проведене дослідження дало змогу виявити наявність певним чином відмінних підходів до трактування змісту терміну «адаптивне управління» (рис. 1). Коротко охарактеризуємо кожен із визначених підходів, адже їх поєднання дасть основу для власного визначення суті похідного терміну «адаптивне управління фінансовою безпекою підприємства».

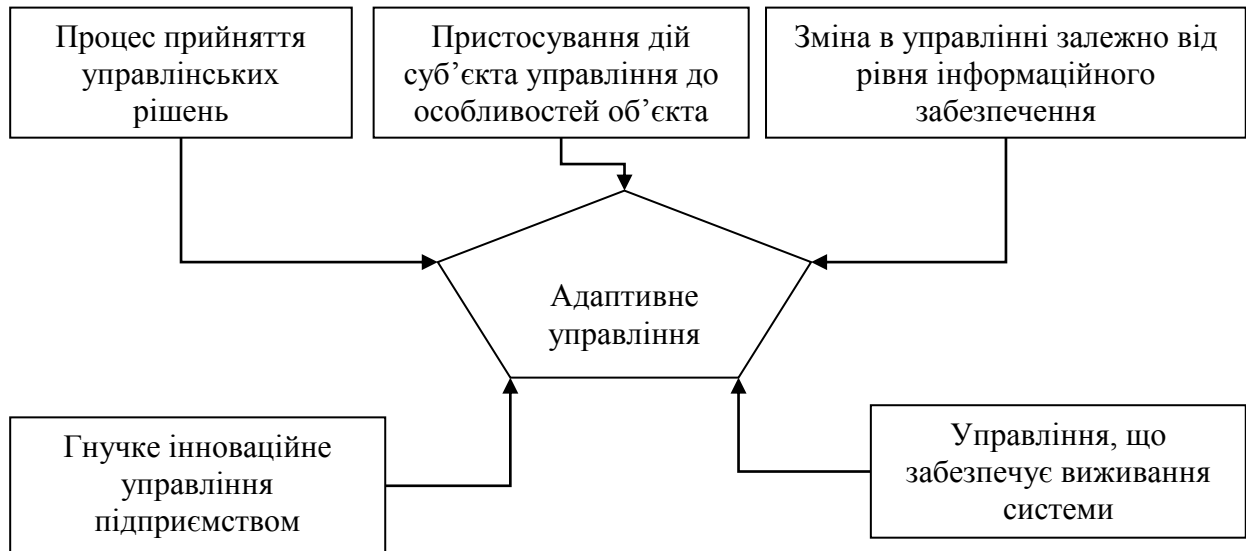

Рис. 1. Наукові підходи до трактування терміну «адаптивне управління», сформовано автором

Перший підхід, який можна вважати найбільш наближеним до традиційного розуміння управління загалом, пов'язує адаптивне управління з процесом прийняття управлінського рішення. Н. Яркіна доводить, що результатом цього процесу має бути «... цілеспрямований керуючий вплив ... на зміну параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища» [2, с. 132]. Цей підхід також максимально враховує розуміння сутності адаптації загалом та адаптації підприємства зокрема. Другий підхід, який чітко відображений у праці [1, с. 42], характеризує особливість адаптаційного управління, яка полягає в пристосуванні суб'єкта управління до особливостей та змін в об'єкті для поліпшення результативності управління та збереження системи загалом. У контексті поставленого завдання – це важливий параметр адаптивного управління, адже він обумовлює потребу вдосконалення не лише процесу впливу суб'єкта управління на об'єкт, але і посилення зворотного зв'язку із переглядом принципів, методів та інструментів взаємодії, тобто внесення змін у дії суб'єктів безпеки.

Третій підхід обґрунтовує потребу застосування адаптивного управління через обмеженість інформаційного забезпечення та внесення змін у процес реалізації певних управлінських рішень внаслідок надходження додаткових даних. В основі четвертого підходу міститься сприйняття адаптивного управління як гнучкого й інноваційного, яке здатне пристосувати підприємство до нової ситуації, зокрема і в умовах кризового стану. Останній – п'ятий підхід безпосередньо дотичний до безпекознавства, адже вбачає в цьому виді управління можливість збереження підприємства як соціально-економічної системи.

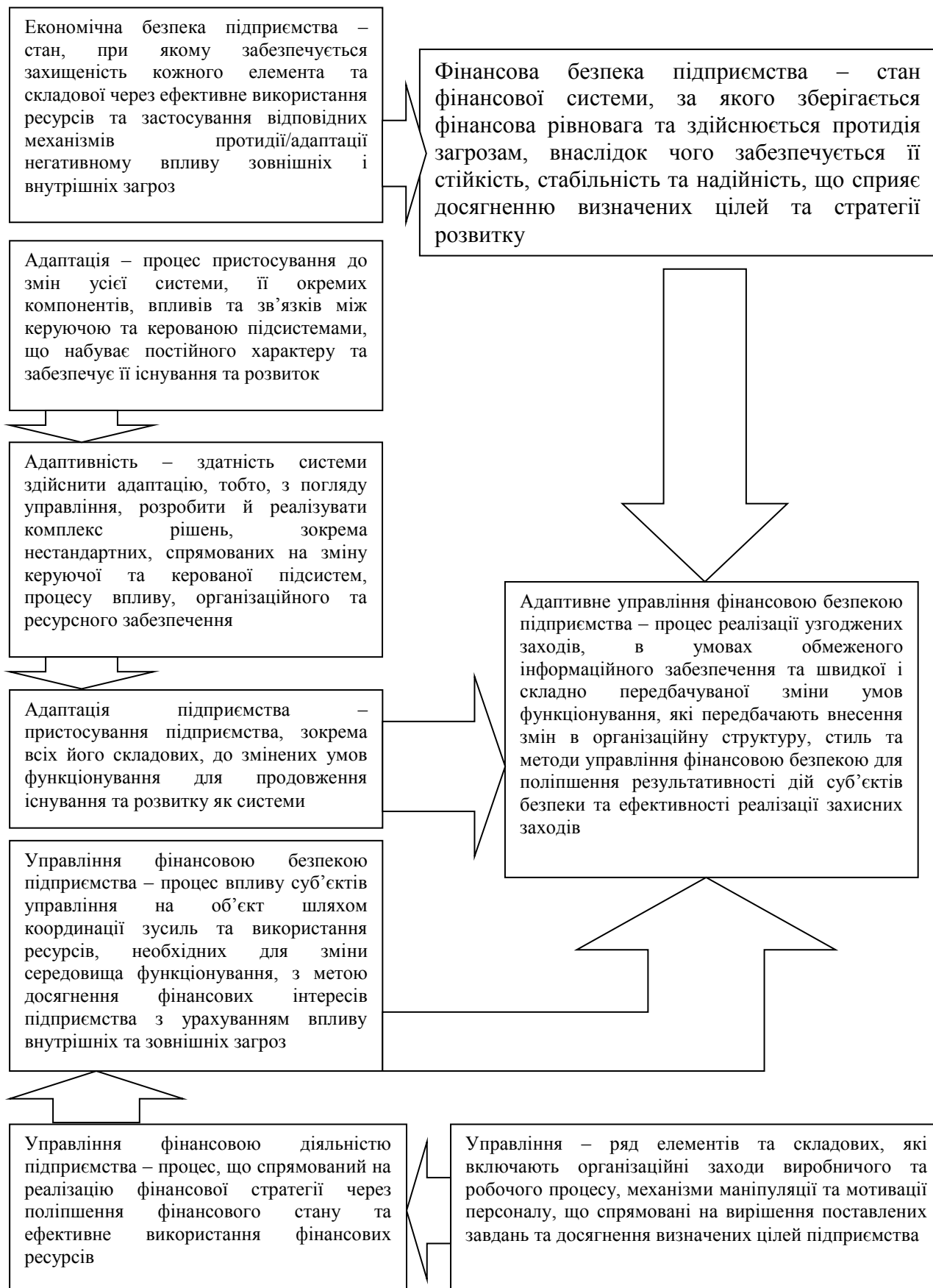

Рис. 2. Теоретичні основи формування поняття «адаптивне управління фінансовою безпекою підприємства», сформовано автором

Узагальнюючи можна стверджувати, що багатоаспектність підходів у трактуванні адаптивного управління формує необхідну основу для обґрунтування можливості його застосування у сфері управління фінансовою безпекою українських підприємств (рис. 2).

Нами застосовано комплексний підхід, тобто коли послідовно вибудовується взаємозв'язок між усіма поняттями та сформованими для них авторськими трактуваннями, що і забезпечує потрібне підґрунтя для розуміння суті адаптивного управління фінансовою безпекою підприємства. Якщо управління фінансовою безпекою нами визначено з орієнтацією на досягнення та підтримання на потрібному рівні фінансової безпеки, то адаптивне управління спрямовано на науково обґрунтовану зміну в системі управління. Поліпшення результативності дій суб'єктів безпеки стає можливим через оптимізацію організаційної структури, перегляд стилю управління, оцінку ефективності застосування певних методів тощо.

Література:

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

2. Яркіна Н. М. Управління підприємством як економічна категорія (теоретичні аспекти). *Держава та регіони*. 2014. № 1 (76). С. 130–136.

Новікова Інна

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Гавадзин Н.О.**

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ELECTROLUX

Господарська діяльність підприємств в Україні регулюється нормативно правовою базою. Відповідно до Господарського Кодексу «Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами [1]. Виробниче підприємство – це виробничо-господарська одиниця, організаційно відокремлений і економічно самостійний суб'єкт господарювання, що має права юридичної особи і здійснює виробничу, науково-дослідну чи комерційну діяльність з метою задоволення суспільних потреб і отримання прибутку [2].

Одним із виробничих підприємств у місті Івано-Франківську є ТОВ «ЕЛЕКТРОЛЮКС Україна». Основним видом діяльності за КВЕД є 27.51 – виробництво електричних побутових приладів [3]. Інші види діяльності: 46.43 –

оптова торгівля побутовими електротоварами й апаратурою побутового призначення; 95.22 – ремонт побутових приладів, домашнього садового обладнання [4].

ТОВ «ЕЛЕКТРОЛЮКС Україна» було створене на території міста у 2010 році [5]. Виробничі потужності розташовані на загальній площі 115892 м². Підприємство спеціалізується на виробництві автоматичних пральних машин. Обсяги виробництва за підсумками 2021 року становили в середньому 1700 одиниць продукції за 1 добу. Дохід підприємства за 2020 рік становив 1,5 млрд грн.

Середньорічна чисельність персоналу ТОВ «ЕЛЕКТРОЛЮКС Україна» у м. Івано-Франківськ становить 273 особи. Працівник, який тільки влаштовується на роботу отримує заробітну плату 7500 грн в місяць. Кожного півроку оплата праці зростає на 15% [6].

Виробничі підприємства компанії Electrolux є поширені у Європі. У Польщі є три заводи: м. Олава, м. Свидница, м. Жавров. На цих заводах виготовляють сушки для волосся, чайники, духові шафи. Найбільші склади компанії у Європі є в Польщі, Німеччині та Італії.

Загалом, у компанії Electrolux у всьому світі станом на 2016 рік нараховувалось близько 58 тис. осіб. Заробітна плата працівників різна. В Польщі заробітна плата становить 2450 злотих за 168 год/місяць.

Компанія Electrolux популярна на ринку товарів побутової техніки не тільки пральними машинками, але і іншою технікою, розроблення якої є запатентованими винаходами [6].

Винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології; Набуття права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) засвідчується патентом [7].

До винаходів компанії відносяться: духові шафи, варильні поверхні, посудомийні машини, витяжки, холодильники, пилососи. Духова шафа 900 SteamPro з функцією Steamify® дозволяє випікати, смажити та готувати страви на парі, отримуючи професійний результат. Готування способом «sous-vide» передбачає вибір температури, а функція Steamify® підбере потрібні налаштування пари. Цьому винаходу властива функція підключення інтелектуального приготування, що передбачає дистанційне встановлення та зміну часу та температури духової шафи.

Варильна поверхня 700 SenseFry® із зоною самостійного налаштування під розмір посуду, підтримування оптимальної температури посуду датчиком Fry Sensor та самостійним налаштуванням параметрів витяжки.

Новацією компанії є витяжка 700 «Breeze» із потужним двигуном для ефективного та безшумного очищення повітря. Зручне сенсорне управління на склі Hob2Hood® для цілковитої зручності. Найбільшими конкурентами компанії Electrolux є компанії Samsung та LG.

Продукція Electrolux проходить найвищі системи контролю якості на всіх процесах збирання, у тому числі і пральної машинки. 70% продукції збирається

на заводі у м. Івано-Франківську. Найбільшими імпортерами є: Польща, Швеція, Естонія, Словенія, Італія, Угорщина, Франція, Латвія, Словаччина, Румунія, Білорусія, Казахстан, Марокко, ОАЕ, Корея, Китай, Японія, Німеччина, Чехія, Велика Британія та інші європейські країни.

Економічні привілеї продукції Electrolux дозволяють продавати продукцію компанії у всьому світі. На митницях продукція з легкістю проходить перевірку, оскільки відповідає міжнародним стандартам якості.

Література:

1. Господарський Кодекс // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 09.05.2022)
2. Виробниче підприємство // Режим доступу <https://cutt.ly/EG5Pi0r> (дата звернення: 09.05.2022)
3. ЕЛЕКТРОЛЮКС УКРАЇНА, ТОВ // Режим доступу: <https://www.ua-region.com.ua/37183000> (дата звернення: 08.05.2022)
4. ЕЛЕКТРОЛЮКС Україна // Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/37183000/ (дата звернення: 18.04.2022)
5. Завод європейського бренду Electrolux в Івано-Франківську // Режим доступу: <https://www.facebook.com/ElectroluxUkraine/videos/1130713586948466/> (дата звернення: 08.05.2022)
6. Офіційний сайт // Режим доступу: Electrolux <https://www.electrolux.ua/ua/> (дата звернення: 24.04.2022)
7. Винахід // Режим доступу: <https://ukrpatent.org/uk/articles/inventions#1> (дата звернення: 09.05.2022)

Пацула Ольга

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРЕВЕНТИВНОГО
МОНІТОРИНГУ ЗАГРОЗ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

Сучасний стан економічного середовища, в якому функціонують вітчизняні підприємства вимагає дотримання певних правил для успішного функціонування. Адже ринок щодня висуває обставини, які суттєво можуть ускладнювати характер діяльності суб'єкта господарювання та необхідності пошуку нових інструментів та методів, які б дозволили своєчасно та якісно оцінити рівень загроз в цілому та за такими складовими як платоспроможність, ліквідність та фінансова стійкість. Все більш чітко виникає необхідність в удосконаленні тих рішень, які на сьогодні вже є відомі, та розробці нових для забезпечення високої ефективності аналітичної та управлінської діяльності

підприємств. З цією метою важливим є розробка заходів превентивного моніторингу загроз у систему управління підприємством.

Враховуючи надзвичайну актуальність обраної теми, кількість наукових досліджень, які спрямовані на вивчення цього аспекту аналітичної діяльності є значною. Зокрема, питанню фінансової діагностики приділено увагу в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: В. Алькеми, С. Кузуба [1], З. Варналія, О. Вакульчик [2], В. Костецького [3], В. Логутової, Д. Нагаєвського [4] та ін.

Виходячи з конкретної ситуації кожне підприємство повинно вміти передбачити найбільш суттєві з факторів зовнішнього та внутрішнього впливу і розробити систему заходів щодо їх своєчасного виявлення, попередження чи усунення чи хоча б послаблення. В процесі дослідження факторів, які провокують виникнення потенційних та реальних загроз, формується проблемна ситуація та відбувається опрацювання превентивних заходів щодо їх усунення.

Необхідним є з'ясування можливих наслідків дії факторів впливу, визначити приховані перешкоди при вирішенні завдань бізнесу, передбачити резервні можливості, підстрахуватися на випадок невдалого або небажаного розвитку подій. Керівники, менеджери підприємства, вивчивши ринок, можливості конкурентів, різноманітну внутрішню та зовнішню інформацію, можуть передбачити заходи з нейтралізації або пом'якшення небажаних наслідків загроз і небезпек, що дасть можливість підприємству забезпечити необхідний рівень економічної безпеки. При цьому слід мати на увазі, що при зміні одного з факторів, що піддається коригуванню для мінімізації ризику, небезпеки чи загрози, в системі забезпечення економічної безпеки виникає ланцюгова реакція, яка зачіпає всі фактори і створює нові механізми взаємодії факторів. Зовнішні і внутрішні чинники можуть нанести шкоду економіці підприємства в чотирьох випадках: система економічної безпеки підприємства побудована таким чином, що не може передбачати загрозу до її виникнення; загроза виникла, але службові особи, відповідальні за економічну безпеку підприємства, неспроможні її побачити; загрозу виявлено, але менеджмент підприємства неспроможний попередити її негативні наслідки; керівництво підприємства намагається вирішити проблему, але його дії не призводять до позитивного результату [4, с.205].

Обираючи засоби впливу на загрози і небезпеки необхідно розуміти, що вони повинні мінімізувати можливі втрати у перспективі. Усі підходи до захисту від загроз і нейтралізації їх негативних наслідків узагальнено у табл. 1.

Звичайно, кожен із вказаних методів та шляхів їх запровадження має свої обмеження в застосуванні, проте їх вдале поєднання лише підсилюватиме дію та сприятиме зниженню рівня ймовірності настання загрози в майбутньому на діяльність підприємства. В тих умовах, в яких працюють підприємства сьогодні, варто звернути увагу на мінімізацію шляхом страхування, лімітування та частково компенсації в частині створення резервів запасів.

Концепції та напрями захисту від загроз і нейтралізації їх негативних наслідків

Концепції захисту	Напрями захисту
1	2
Ухилення від загроз	<ul style="list-style-type: none"> - відмова від ненадійних партнерів, постачальників; - глибокий та детальний аналіз інвестиційних проєктів, відмова від ризикових; - зниження частки позикових коштів у господарському обороті; - відмова від авансових оплат та реалізації на умовах відтермінування; - розроблення механізмів ділової активності, які дозволяють уникнути найбільші зони збитків.
Локалізація загроз	<ul style="list-style-type: none"> - виділення «економічно небезпечних» ділянок; - окреслення зон безпеки.
Страховання від загроз	<ul style="list-style-type: none"> - створення структур взаємостраховання і перестраховання; - пошук гарантів; - хеджування; - отримання фінансових гарантій, доручень; - перегляд договірних умов з контрагентами.
Компенсації	<ul style="list-style-type: none"> - самостраховання за рахунок створення системи резервів (товарних запасів, фінансових ресурсів), нерозподіленого прибутку; - розробка і застосування системи штрафних санкцій для контрагентів; - забезпечення компенсації можливих втрат за рахунок стягування від контрагентів додаткового доходу за ризиковими операціями; - активний цільовий маркетинг; - диверсифікація асортименту продукції за сегментами (низький, середній, преміум).
Лімітування	<ul style="list-style-type: none"> - визначення та встановлення відповідних економічних і фінансових нормативів; - встановлення максимального обсягу операції, що укладається з одним контрагентом; - встановлення максимального розміру кредиту, наданого одному покупцю; - визначення мінімального розміру оборотних активів у високоліквідній формі; - встановлення граничного розміру використання позикових коштів в обороті.

Підсумовуючи сказане, для успішного управління загрозами стабільному фінансовому стану підприємства необхідна ефективна система управління фінансами, яка здатна забезпечити компроміс між можливостями розвитку підприємства, наявністю достатнього рівня грошових коштів і забезпеченням платоспроможності підприємства. При цьому, основними стратегічними пріоритетами для підприємства має бути: максимізація прибутку та рентабельності; оптимізація структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості; забезпечення інвестиційної привабливості підприємства; покращення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Література:

1. Алькема В.Г., Кузуб С.В. Моніторинг загроз фінансово-економічній безпеці суб'єкта господарської діяльності // Вчені записки Університету «КРОК». 2017. Випуск 48. С. 101 – 112. URL:

https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/alkema_0017.pdf (дата звернення 16.05.2022).

2. Вакульчик О. Б. Визначення зон економічного ризику на основі аналізу показників економічної безпеки підприємства. *Економіст*. 2009. №8. С. 41.

3. Костецький В. В. Особливості здійснення фінансового оздоровлення підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2016. Том 26. № 1. С. 50-57. ISSN 1993-0259.

4. Логутова Т. Г., Нагаєвський Д.І. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання та методи забезпечення. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2011. Т. 2. С. 204-207.

Перцович Тетяна

Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Менеджмент як система управління підприємством залишається особливо важливим та на високому рівні для економічної безпеки підприємств в Україні. Зі швидким розвитком ІТ-технологій та зростанням науково-технічного прогресу, менеджмент сучасного підприємства змінюється. Зміни породжують необхідність менеджерам по-новому дивитись в майбутнє, розробляти стратегії, які б забезпечили високі результати управління діяльністю підприємства. Сьогодні необхідною умовою існування сучасного підприємства є постійні інновації та зміни. Стратегії можуть показати, на які проблеми звернути увагу та які ініціативи підхопити. Стратегічний менеджмент є ефективним управлінським інструментом сучасного підприємства та його економічної безпеки, оскільки:

- є основним фактором, що дає змогу орієнтувати підприємства не на сьогоднішнє, а на перспективу;
- дає можливість використовувати тільки нові управлінські технології;
- застосовує дієві стимули для співробітників, які роблять внесок для реалізації мети підприємства;
- є головним документом, який визначає весь розвиток фірми і стратегічний план.

Слово стратегія грецького походження і означає мистецтво розміщення військ. Пізніше стратегію почали використовувати в теорії ігор як план дій у конкретній ситуації. У фаховій літературі є різні думки щодо сутності стратегії розвитку організації. Так, І. Ансофф визначає стратегію як набір правил для прийняття рішень, якими організація керується у своїй діяльності. Б. Карлоф описує стратегію як узагальнюючу модель дій, необхідних для досягнення

поставленої мети шляхом координації та розподілу ресурсів компанії. Р. Уотерман під стратегією розуміє спосіб, за допомогою якого фірма збирається покращити свої конкурентні позиції. М. Мескон розглядає стратегію як детальний всебічний комплексний план, призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії організації та досягнення її мети [1, с.162].

Більшість керівників під стратегією розуміють, як планування на покрокові заходи з використанням певних грошових витрат. Так, автор книги «Гра на перемогу: як насправді працює стратегія», Роджер Мартін, декан Ротманської школи менеджменту Університету в Торонто (Канада) вважає, що хороша стратегія та, яка відповідає на п'ять запитань [2]:

- 1) у чому саме полягає наше прагнення перемогти?
- 2) як ми перемагатимемо?
- 3) на якому полі гратимемо?
- 4) які знання, навички, ресурси нам потрібні?
- 5) Які управлінські системи маємо запровадити?

Таким чином, стратегія повинна бути чітка, зрозуміла та стисла за змістом. Стратегія — це не планування. Її справжня сутність полягає в інтегруванні засобів, які разом дадуть змогу підприємству зайняти унікальне місце в галузі і здобути конкурентну перевагу.

Але, стратегія не повинна виглядати тільки як засіб для завоювання частки ринку, забезпечення зростання прибутку чи переваги над конкурентами. Поряд із цим більш важливого значення набуває вміння підприємства пристосовуватися до технологічних, кон'юктурних та інших економічних змін. Тому, сьогодні в умовах економічної кризи в Україні головною метою більшості підприємств є адаптація до змін. Оскільки кожне підприємство унікальне, процес розробки стратегії індивідуальний і залежить від зовнішнього та внутрішнього середовища та їх факторів впливу. В колективі завжди знайдуться одностайні і ті, які не поділяють з вами нові цілі. Люди або сприяють змінам, або ж перешкоджають їм.

Стратегії, які працюють і дають результат, це ті, в яких враховані наступні чинники:

1) відповідність суті компанії. Стратегія компанії повинна відповідати її місії. Бо, зазвичай, у гонитві за швидким прибутком чи у пошуках тимчасових заробітків, компанії починають займатися не властивими видами діяльності. Що дуже шкодить в досягненні головної їхньої мети;

2) креативність та оригінальність ідеї. Практика показала, що справжнього успіху досягають ті, хто здатен «вийти за межі», бо перемога за інноваціями і змінами;

3) SWOT-аналіз. Це метод систематизованої оцінки поточної ситуації в компанії, який особливо важливий з економічної безпеки, так як дає оцінку не лише сильним сторонам підприємства, але й слабким сторонам;

4) фінансові можливості. Реалізація стратегії коштує немалих грошей. Тому, важливо про це пам'ятати не лише в кінці її розробки, але ж на протязі усього процесу, коли можуть виникнути форс-мажорні обставини;

5) маркетинговий менеджмент, який розкриває основний принцип роботи компанії: споживач+продукт+маркетинг. Наприклад, хороший продукт орієнтований не на того клієнта чи відсутність якісного продукту не дає можливості просуватися на ринку. Пошуки, як правило, завжди інноваційні.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок, що за даних ринкових умов запорукою успішної діяльності сучасного підприємства на ринку є стратегічний менеджмент, який базується на місії компанії, оригінальній ідеї та комплексі ресурсів, що їх підтримують. Ефективне стратегічне управління завжди сприятиме досягненню цілей підприємства, покращенню його іміджу, підвищенню і зміцненню його конкурентних позицій та економічній безпеці.

Література:

1. Шегда А.В. Менеджмент: Навч. посібник. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. - 583с.

2. веб-сайт. URL: <https://www.management.com.ua/notes/strategy-isnt-planning.html>

Плохотюк Олександр, Перевалова Анна, Мирдич Василь *Українська академія друкарства, м. Львів* **ТЕХНОЛОГІЯ РЕЙДЕРСЬКОЇ АТАКИ**

У більшості словників рейдерство (від англ. raider – учасник нападу, загарбник) визначено як силове недружнє поглинання підприємства проти волі його власника і/або керівника. У західних країнах «рейдерами» називають атакуючу сторону в процесі злиття і поглинання, але кримінального відтінку в цьому понятті немає. Рейдерів називають своєрідними «санітарами бізнес-лісу», котрі поглинають підприємства зі слабким менеджментом; таким чином, непрямо вони навіть сприяють покращенню макроекономічних показників країни.

На відміну від зазначеного, у країнах колишнього СРСР, зокрема в Україні, під рейдерством розуміють організовану злочинну діяльність, що передбачає вчинення низки злочинів, пов'язаних спільним умислом на протиправне захоплення чужої власності, поєднане з використанням неправосудних судових рішень та корупції у правоохоронних органах. Більш того, абсолютно вірним є твердження Ю. Конєва, згідно якого «у світі бізнесу навіть найсильнішу компанію легко перетворять на «вівцю» фахівці з корпоративних захоплень, або рейдери» [1]. Нами узагальнено міркування вітчизняних науковців стосовно переліку основних чинників, які сприяють активізації рейдерства в Україні (рис. 1).

В узагальненому технологічному плані рейдерської атаки можна умовно виділити п'ять етапів:

1) розвідка бізнесу можливого об'єкта захоплення;

- 2) оцінка можливостей власника підприємства щодо організації захисту бізнесу від захоплення;
- 3) обрання схеми та розроблення плану заходів щодо захоплення підприємства;
- 4) організація і супровід захоплення;
- 5) заходи щодо забезпечення легалізації захоплення.

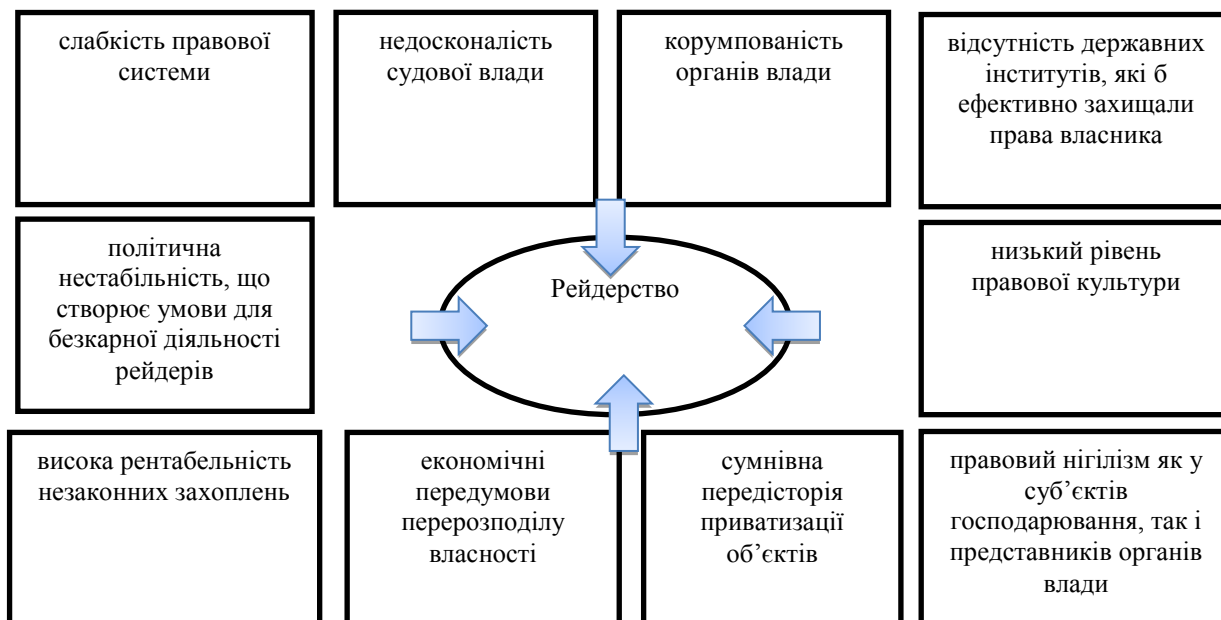

Рис. 1. Основні чинники активізації рейдерства в Україні

В даній публікації нами буде приділено увагу лише першому етапу, тобто розвідці. Перш за все зазначимо, що робота рейдера починається зі збору та аналізу інформації – перш за все відкритої, яка перебуває у вільному доступі, зокрема через моніторинг преси.

При здійсненні розвідки рейдерами збирається та досліджується інформація про:

- майно, зареєстровані на підприємство нерухомість і транспортні засоби;
- розподіл акціонерного капіталу, власників великих пакетів, їх зв'язки у владних структурах, можливості для захисту своїх прав;
- керівництво підприємства, наявність на нього компрометуючих матеріалів, негаразди його приватного життя;
- можливості доступу до реєстру акціонерів підприємства;
- наявні правопорушення при здійсненні підприємницької діяльності;
- негативно налаштованих працівників підприємства (особливо із числа колишніх працівників та акціонерів), яких можна було б використати при здійсненні рейду;
- акціонерів, які б могли продати акції;
- фінансова, статична й податкова звітність;

- відомості про його експортні та імпорتنі операції (митниця).

Метою такого детального вивчення є пошук «слабких місць» у структурі управління компанією, основними з яких є неформальні інтереси менеджерів і мажоритаріїв, взаємини між топ-менеджерами і власниками, наявність у трудовому колективі неформальних лідерів і «вічно незадоволених», наявність можливих вогнищ конфліктів, дані про відносини з кредиторами.

Окрім збору інформації, про підготовку до рейдерської атаки свідчать наступні факти:

- підвищений інтерес до реєстроутримувача або іншого джерела інформації про акціонерів (засновників);
- міноритарні акціонери (дрібні засновники приватного товариства) несподівано починають проявляти нічим не обумовлений інтерес до діяльності організації й вимагають надання копій різноманітних документів;
- пропозиції, що надходять акціонерам (учасникам приватного товариства) про продаж пакета акцій;
- виникнення непрогнозованих проблем з контрагентами і партнерами, які несподівано відмовляються працювати без передоплати і висувають різноманітні, частіше за все необґрунтовані претензії;
- до товариства раптово приходять з перевітками представники з різних правоохоронних та контролюючих органів, які починають цікавитися реєстром акціонерів, установчими документами, основними господарськими договорами, включаючи кредитні, відомостями про основних постачальників і покупців продукції;
- стосовно керівництва фірми, її великих акціонерів та членів їх сімей порушують кримінальні справи за неперевіреними фактами з обов'язковим висвітленням подій у засобах масової інформації;
- створення у засобах масової інформації «підвищеної уваги» до фірми шляхом висвітлення різноманітних «махінацій» з боку її керівництва, порушення прав рядових акціонерів, податкових правопорушень, що призвели до ненадходження коштів у державний і місцевий бюджети, унеможливили виконання важливих соціальних програм у місті чи районі;
- поява суб'єкта, який зацікавився придбанням боргів підприємства.

Загроза рейдерства для вітчизняних підприємств за останні три десятки років зростає до критичної межі, а відтак потребує розроблення адекватних захисних механізмів. Застосування превентивних заходів уможливує не лише збільшення ймовірності збереження бізнесу, але і забезпечує зростання ефективності його функціонування, консолідацію зусиль власника, вищого менеджменту, усіх без винятку працівників, колег по бізнесу та громади.

Література:

1. Конєва Ю. В. Недружні поглинання і економічна безпека підприємства
URL : <http://www.delo-press.ru>.

Псатій Олег

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Горбан І.М.**

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження практики функціонування вітчизняних підприємств переконливо доводить, що низька ефективність значної кількості прийнятих рішень в сфері економічної безпеки пов'язана із відсутністю системи обліково-аналітичного забезпечення. Ключове завдання обліково-аналітичного забезпечення повинно полягати не лише в інформаційній підтримці прийняття кожного рішення суб'єктами безпеки, але й в організації взаємодії між виробничими й управлінськими підрозділами з службою безпеки, формуванні інформаційних потоків, які б дозволяли максимально швидко визначати й розпізнавати будь-які зміни в діяльності підприємства та середовищі функціонування, розробленні та реалізації комплексу захисних дій, виконавцями яких є увесь персонал[1]. Відтак проблема створення в умовах певного суб'єкта підприємницької діяльності системи обліково-аналітичного забезпечення є актуальною, зокрема в частині задоволення інформаційних потреб суб'єктів безпеки.

Специфіка забезпечення економічної безпеки вимагає, щоб уся інформація, яка вказує на зміну рівня безпеки, виникнення та розвиток викликів, ризиків та загроз надходила суб'єктам безпеки, тобто їхні інформаційні потреби є відмінними і характеризуються складністю задоволення. Можна стверджувати, що кожен працівник підсистеми обліку, аудиту та аналізу повинен бути здатний ідентифікувати ту інформацію, яка вказує на зміну рівня безпеки, виділити її та передати на наступний етап формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Суб'єкт безпеки, тобто фахівець підрозділу безпеки, має узагальнити отриману інформацію із різних підрозділів підприємства та сформувавши інформаційний базис, який повинен використовуватися менеджерами на усіх рівнях управління підприємством. За такої взаємодії суттєво зростає роль інформаційних каналів, які повинні сприяти максимально швидкій передачі відомостей між підрозділами та забезпечувати актуальність інформаційного безпекового базису прийняття рішень в господарській діяльності підприємства. Механізм формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства передбачає застосування комплексного підходу, що реалізовується у чіткій взаємодії підсистем обліку, аудиту, аналізу та системи економічної безпеки[1].

Формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства потребує виділення певних ресурсів та проведення змін в організаційній структурі підприємства. Результати, які передбачають своєчасне формування необхідного для прийняття кожного рішення інформаційного підґрунтя та можливість суб'єктів безпеки своєчасно

розпізнавати та протидіяти зовнішнім та внутрішнім викликам, ризикам і загрозам, дають змогу мінімізувати можливі втрати та забезпечити необхідний рівень безпеки на підприємстві[2].

Таким чином, процес управління економічною безпекою вітчизняних підприємств пов'язаний із необхідністю прийняття найбільш адекватних до ситуації управлінських рішень, спрямованих на попередження розвитку та мінімізації негативного впливу зовнішніх та внутрішніх ризиків та загроз. Розроблення таких рішень значною мірою залежить від своєчасності, повноти та адресності отримання обліково-аналітичної інформації.

Формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, яка, будучи складником системи обліково-аналітичного управління підприємством, має низку особливостей, що були розглянуті та обґрунтовані у вигляді методичних рекомендацій.

Література:

1. Штангрет А.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: монографія / За заг. ред. А.М. Штангрета. Львів: Укр. акад. друкарства, 2017. - 276 с.
2. Горбан І.М. Системне управління економічною безпекою торговельного підприємства / І.М. Горбан: монографія.– Львів: Ліга-Прес, 2013. – 240 с.

Пушак Ярослав

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

Трушкіна Наталія

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний світ стрімко змінюється, а разом з ним – бізнес-середовище, інформаційний простір, завдання, виклики і загрози, які постають перед компаніями. У цьому контексті питання забезпечення національної безпеки та її функціональних складових стають у пріоритеті для досягнення сталого розвитку національної економіки, підвищення рівня її конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості [1]. У зв'язку з цим реалізація державної інформаційної політики має бути спрямована на інформатизацію суспільства, захист цифрового середовища від інформаційно-комунікаційних викликів і загроз, гарантування інформаційної безпеки у системі національної безпеки, забезпечення належної інтеграції України у єдиний європейський інформаційний простір.

Однак варто наголосити, що розвиток інформаційної інфраструктури, автоматизація та впровадження якісно нових технологій, які пов'язано з дистанційним управлінням цифровими платформами і мережами та Індустрією

4.0 (штучний інтелект, Інтернет речей, хмарні технології, онлайн-інтерфейси, кіберфізичні системи, робототехніка, аналітика Big Data, блокчейн, електронна комерція [2; 3] тощо), підвищує ризик кібербезпеки. Це підтверджують й результати дослідження «Рекордний оптимізм всупереч новим викликам», проведеного у 2018 р. PwC, встановлено, що одним з найактуальніших питань для бізнесу стала кібербезпека. І якщо у 2017 р. лише 62% керівників найбільших компаній світу були стурбовані з цього приводу, то у 2018 р. значення даного показника зросло до 80%. За прогнозними розрахунками Cybersecurity Ventures, збитки від кібератак через використання здирницького та шкідливого програмного забезпечення становитимуть у найближчі роки 11,5 млрд дол. США.

За результатами опитування 600 топменеджерів великих міжнародних компаній, проведеного Deloitte у рамках дослідження «Майбутнє кіберпростору в 2021 році», встановлено, що майже 75% респондентів, які мали дохід понад 30 млрд дол. США, заявили, що витратять на кібербезпеку понад 100 млн дол. США. Міжнародне дослідження з проблем інформаційної безпеки (Global Information Security Survey, GISS), яке проведено Ernst&Young, показало, що виручка компаній складала у 2021 р. приблизно 11 млрд дол. США. Тоді як щорічні витрати на інформаційну безпеку становили у середньому лише 5,28 млн дол. США. Виявлено, що 56% представників компаній із недостатнім бюджетом відмічають про перегляд вимог до кібербезпеки. А 44% заявили, що вони були змушені скоротити витрати та зосередитися на своїй старій архітектурі та інформаційній системі. При цьому 39% респондентів зазначили, що витрати на кібербезпеку не враховуються належним чином у вартості стратегічних інвестицій, пов'язаних з цифровою трансформацією ланцюгів постачання. 36% опитаних вважають, що можуть зіткнутися із серйозним порушенням інформаційної безпеки, якого можна уникнути, якщо компанія збільшить обсяг інвестицій у засоби кіберзахисту.

У Звіті «Погляд керівників бізнесу в Україні 2021», який підготовлено KPMG в Україні, до ключових ризиків діяльності компаній в умовах невизначеності віднесено кіберзагрози. Лише 58% організацій у світі та 49% в Україні заявили, що вони добре підготовлені до кібератак. Керівництво компаній визнають важливість співпраці та адаптивного підходу до трансформацій – 54% керівників в Україні та 70% у світі відмічають, що нові партнерства матимуть вирішальне значення для зростання темпів цифрових перетворень. Як зазначено у Звіті Центру кібербезпеки Всесвітнього економічного форуму (WEF) «Глобальні перспективи кібербезпеки до 2022 року», 84% опитаних стверджують, що кіберстійкість вважається пріоритетом бізнесу в їхній організації за підтримки керівництва. Проте 68% респондентів розглядають кіберстійкість як основну частину загального управління ризиками.

Тому з метою мінімізації негативних наслідків від випадків кіберзлочинності та шахрайства необхідно приділяти увагу нівелюванню ризиків інформаційної безпеки; удосконаленню законодавства з національної

безпеки держави; застосуванню відповідного методологічного інструментарію; діагностиці і здійсненню постійного фінансового моніторингу [4; 5]; створенню національної моделі цифрового середовища; формуванню інформаційної інфраструктури; впровадженню комплексу заходів і механізмів (нормативно-правових, інституційних, організаційно-економічних, фінансових), реалізації національної стратегії кібербезпеки.

Як показує аналіз спеціальної наукової літератури, на даний час не існує єдиного теоретичного підходу до визначення суті інформаційної безпеки. Це, у першу чергу, обумовлено неоднозначністю і багатоаспектністю даного поняття. Адже цей термін розглядається як об'єкт досліджень з позицій державного управління, економічної [6], фінансової, національної безпеки [7] на різних рівнях, інвестиційного, фінансового і стратегічного менеджменту. Здебільшого дослідники під поняттям «інформаційна безпека» розуміють стан, сферу діяльності, систему гарантій, властивість функціонування, здатність, функцію держави, суспільні відносини, процес управління загрозами й небезпеками тощо. Так, у джерелах ця економічна категорія трактується як: пріоритетна функція держави (У. Ільницька); стан правових норм і відповідних їм інститутів безпеки (Я. Жарков, Л. Беседіна); сукупність засобів забезпечення інформаційного суверенітету держави (І. Боднар); стан захищеності (І. Панарін, Б. Кормич, В. Петрик, О. Барановський, В. Богуш, Р. Калюжний, В. Ліпкан, А. Марущак, З. Живко, Ю. Максименко, В. Желіховський, В. Ортинський, І. Керницький, І. Маркіна, Ю. Гарічев, С. Антонова, Г. Мартинюк); інтегрована складова національної безпеки (У. Ільницька); складова частина економічної безпеки (Т. Микитенко, І. Петровська, П. Рогов, А. Гаркуша); стан інформаційної роботи суб'єктів підприємництва (М. Зубок); стан інформаційної системи (В. Шульга); багатоаспектна система з позицій системного підходу (Г. Яровенко); мультидисциплінарна сфера (У. Cherdantseva, J. Hilton).

Отже, на підставі узагальнення концептуальних положень щодо даної проблематики термін «інформаційна безпека» пропонується розглядати з позицій забезпечення національної безпеки держави; як ключову складову економічної безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях; важливу умову підвищення рівня конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та досягнення сталого розвитку національної економіки.

Перспективи подальших досліджень полягають в узагальненні й систематизації існуючих наукових підходів до визначення змісту поняття «ризик інформаційної безпеки»; обґрунтуванні методичних підходів до оцінювання ризиків інформаційної безпеки у системі ризик-менеджменту.

Література:

1. Пушак Я.Я., Марченко О.М. Формування системи інвестиційної безпеки як важливий напрям регіональної економічної політики. *Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні*: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака, Я.С. Піцура. Львів: Ліга-Прес, 2017. С. 261-280.

2. Trushkina N. Development of the information economy under the conditions of global economic transformations: features, factors and prospects. *Virtual Economics*. 2019. Vol. 2. No. 4. P. 7-25. [https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.04\(1\)](https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.04(1)).

3. Trushkina N., Bezpartochnyi M., Shkrygun Yu. E-commerce in the conditions of digitalization of business processes. *Strategies, models and technologies of economic systems management in the context of international economic integration: scientific monograph* / edited by M. Bezpartochnyi, V. Riashchenko, N. Linde. 2nd ed. Riga: Institute of Economics of the Latvian Academy of Sciences, 2020. P. 245-256.

4. Пушак Я.Я., Трушкіна Н.В. Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення національної безпеки. *Фінансова розвідка в Україні: зб. матеріалів наук.-практ. семінару (м. Львів, 25 листопада 2021 р.)* / уклад. В. С. Бліхар. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 119-122.

5. Пушак Я.Я., Трушкіна Н.В. Сутність поняття «фінансовий моніторинг» у контексті забезпечення національної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 197-203. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).197-203](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).197-203).

6. Kwilinski A., Pajak K., Halachenko O., Vasylchak S., Pushak Y., Kuzior P. Marketing tools for improving enterprise performance in the context of social and economic security of the state: innovative approaches to assessment. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. Iss. 4. P. 172-181.

7. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія / М.Ф. Криштанович, Я.Я. Пушак, М.І. Флейчук, В.І. Франчук. Львів: Сполом, 2020. 418 с.

Савран Зоряна

Українська академія друкарства, м. Львів

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Актуальність даної теми пов'язана з тим, проблема забезпечення фінансової складової економічної безпеки набуває виняткового значення для національного господарства в умовах трансформаційних змін і глобалізації. Як показує світова практика, високий рівень економічної безпеки є гарантією незалежності країни, визначальною передумовою стабільного розвитку економіки й суспільства. З погляду системного підходу безпека національної економіки є складною багаторівневою системою, яка об'єктивно потребує захищеності життєво важливих інтересів усіх її елементів на різних рівнях ієрархії управління: держави, регіону, галузі, сектору економіки, підприємства, домашнього господарства, особи.

Проблематика фінансової безпеки держави в тій чи іншій мірі була предметом дослідження таких учених, як Л.В. Шевченко, М.А. Коваленко, О.В. Прокопенко, І.М. Комарницький, Н.Й. Реверчук, В.І. Соловійов, М.М. Єрмошенко, О.І. Барановський, А.Б.Миколайчук, О. Савицька, Б.Ю. Кишакевич, Н.В.Наконечна, тощо. Однак до сьогодні на науковому і практичному рівнях не повною мірою досліджено складові фінансової безпеки

та сукупність показників, що характеризують її рівень. Не сформована система заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України в сучасних умовах.

Фінансова безпека - важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів; ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [1].

Система фінансової безпеки держави включає бюджетну, валютну, грошово-кредитну, боргову безпеки, безпеку страхового ринку та безпеку фондового ринку. Стратегія фінансової безпеки має бути зорієнтованою на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин [2]. Узагальнюючи досвід вітчизняних та іноземних вчених, які досліджували показники фінансової безпеки, можна виділити наступні з них, що розглядаються як репрезентативні більшістю вчених:

- рівень монетизації;
- зовнішній державний борг;
- внутрішній державний боргу.

Бюджетна безпека, як важливий фактор соціально-економічного розвитку держави, виступає своєрідним індикатором і критерієм ефективності її бюджетної політики та організації бюджетного процесу. З економічного погляду, бюджетна безпека виражає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдання, а також задовольняти потреби платників податків та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням індивідуальних, корпоративних і суспільних інтересів. Отож, забезпечення бюджетної безпеки держави є одним із ключових завдань під час реалізації її стратегічних соціально-економічних пріоритетів. У забезпеченні фінансової безпеки країни важливу роль відіграє ефективність валютно-курсової політики, яка, впливаючи на економічну систему держави загалом, виступає одним із комплексних її індикаторів. Це зумовлено впливом курсу національної грошової одиниці на фактори, які становлять виклики і загрози стабільності фінансово-кредитної сфери, зокрема на рівень цін та темпи інфляції, обсяг валютних резервів, динаміку експортно-імпортних операцій і рух капіталу, а відповідно – і сальдо платіжного балансу та ін. [3].

Пріоритетні напрямки зміцнення фінансової безпеки України визначаються, насамперед, на основі оцінки рівня показників фінансової безпеки держави. Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління (громадян, домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, галузей господарського комплексу, регіонів, банківської системи,

фондового ринку, держави) або таких її складових, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека [5].

Отже, фінансова безпека держави є комплексним поняттям, яке включає в себе бюджетну, боргову, фондову, страхову, кредитну, податкову, валютну, банківську, інвестиційну, монетарну та корпоративну складові. Найбільші загрози фінансової безпеки України криються у сфері зовнішньої заборгованості, високої вартості банківських кредитів, значного рівня доларизації економіки, зростання тіньового її сектору, від'ємного платіжного балансу. Пріоритетними напрямками зміцнення фінансової безпеки України слід визнати: реформування бюджетної системи; удосконалення монетарної та валютної політики; регулювання фондового ринку; регулювання корпоративних відносин; регулювання страхового ринку. Подальші дослідження у сфері зміцнення фінансової безпеки держави доцільно спрямувати на обґрунтування механізму управління внутрішніми та зовнішніми ризиками державної фінансової стабільності.

Література:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / НАН України; Інститут економічного прогнозування. –К.,2000.

2. Державні запозичення та фінансова безпека української держави/URL:<https://knowledge.allbest.ru/finance/3c0a65625a3bc69b4d43a88521316d27.html>

3. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька //Економічний форум. – 2012

4. Реверчук, Н. Й., Соловійов, В. І., Єрмошенко, М. М., & Барановський, О. І. (2012). Основні пріоритети зміцнення фінансової безпеки України. НАУКОВІ ПРАЦІ.

5. Комарницький І.М. Сутність і шляхи забезпечення фінансової безпеки держави [Текст] / І.М.Комарницький, І.А. Франів, Б.М. Комарницький// Науковий вісник Національного університету ДПС України(економіка, право). – 2010.

Стефанків Вікторія

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Гавадзин Н.О.**

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

НЕДООТРИМАНІ ПРИБУТКИ MERCEDES-BENZ

Воєнне вторгнення Росії в Україну у 2022 році характеризується накладанням економічних санкцій на агресора. Війна перевернула світові порядки. Глобальне суспільство нестиме економічні наслідки. Розглянемо на прикладі компанії Mercedes-Benz розмір її збитків через припинення співпраці із російським бізнесом.

Місією компанії є завдання покращувати разом із партнерами форми обслуговування клієнтів відповідно до традицій компанії Mercedes-Benz. На підприємствах Mercedes-Benz сьогодні працює 140 тис. осіб. Mercedes залишається одним із найдорожчих брендів світу. За 2021 рік його вартість зросла на 24%. Амбітні плани компанії спрямовані на створення «автомобіля майбутнього», що працює на екологічному паливі, максимально безпечному та не токсичному. Концерном протягом найближчих двох років буде інвестовано 14,5 млрд. євро у наукові дослідження та розробки екологічних легкових автомобілів. Продовжиться робота з розвитку гібридомобілів та створення системи обслуговування таких машин [1].

Прибуток Mercedes до вирахування відсотків та податків, який не включає спеціальні збори та витрати, за квартал 2022 року зріс на 11% до 5,23 млрд євро [2]. Чистий прибуток німецького виробника автомобілів класу люкс Mercedes-Benz Group AG за перші три місяці 2022 року скоротився майже на 20% через збільшення витрат (у розмірі 709 млн євро, що еквівалентно 754 млн доларів) пов'язаних із призупиненням бізнесу в Росії. Чистий прибуток, що припадає на акціонерів, знизився до рівня 3,49 млрд євро за три місяці 2022 року, порівняно з показником 4,29 млрд євро роком раніше. Падіння чистого прибутку призвело до зменшення прибутку на акцію з 4,01 євро у 2021 році до 3,26 євро у поточному році. Причиною зниження показників стало рішення Mercedes призупинити бізнес із Росією [3].

За звітними даними компанії, продажі нових автомобілів Mercedes-Benz впали на 10%, що в абсолютному вимірнику становить 487 тисяч одиниць транспортних засобів у першому кварталі. Штутгартський виробник автомобілів і фургонів заявив, що на бізнес протягом року вплине нестача напівпровідників, зростання цін на сировину, збої через пандемію Covid-19, особливо в Китаї, і нова волатильність у ланцюжках поставок через війну в Україні. Геополітичні та макроекономічні умови, як і раніше, характеризуються винятковим ступенем невизначеності, включаючи війну в Україні, її вплив на ланцюжки поставок та динаміку цін на сировину та енергію [2].

Світова пандемія триває від 2019 року, проте виробники автомобілів налагодили виробництво в умовах епідеміологічної кризи. Не прийнятним є факт виробництва Мерседес у Росії сьогодні, хоча й у досить обмеженому вигляді [1]. Бізнесу слід шукати нові альтернативи розвитку, що збільшать доходи, які покривають збитки пов'язані із виходом із російського ринку.

Література:

1. Про компанію Mercedes-Benz // Режим доступу: <https://oborudow.ru/uk/salon/o-kompanii-mercedes-benz-istoriya-mersedes-benc-i-interesnye-fakty-istoriya-mersedesa/> (дата звернення: 27.04.2022)
2. Mercedes втратить 2 млрд євро через націоналізацію на Росії // Режим доступу: <https://motorcar.com.ua/news/mercedes-naczionalizacziya-rosiya-2022/> (дата звернення: 08.05.2022)

3. Mercedes-Benz недоотримав 700 мільйонів євро прибутку через вихід з Росії// Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/27/686331/> (дата звернення: 28.04.2022)

Стецюк Ігор

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Тимоць М.В.**

ЗВО Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність підприємств в теперішній системі ринкової економіки неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення кредитів. Є дві 2 причини появи кредитів: загальноекономічні та специфічні. До першої групи входять товарне виробництво, рух вартості у сфері товарного обміну, функціонування підприємств на засадах комерційного розрахунку. До другої групи належать сезонний характер окремих виробництв, розбіжності між нагромадженням коштів та їх витрачанням на підприємстві, відхилення фактичного використання оборотних коштів від їх нормативу в процесі індивідуального кругообігу оборотних фондів підприємств[1, с.195].

Кредит відображає економічні відносини, що виникають між позичальниками і кредиторами, які виникають у зв'язку з рухом грошових коштів на умовах платності та повернення[2, с.228]. Отже зрозуміло, кредит може братися під конкретну ціль, яка є в підприємстві, будь це нове обладнання, транспорт та інше. Або може бути взятий, якщо є проблемна ситуація, яка потребує коштів для її вирішення, яких не може виділити підприємство. Як ж уникати таких ситуацій, з самого початку потрібно продумати саму ідею підприємства, як буде вироблятися продукція, якої якості, для кого вона буде призначена, оцінити який буде прибуток, ознайомитись з державними законами тобто добре підготуватись, врахувати всі можливі ситуації, які можуть статися, для прикладу якщо підприємство працює в сфері виробництва, то потрібно застрахувати обладнання, будівлю все необхідне, для функціонування. Бо якщо в разі пожежі чи іншої ситуації, щоб легко можна було повернутись на минулий рівень виробництва, продаж та доходу. Ще важливо знайти підходящих керівників, які мають досвід в ніші яку ви обрали для підприємства. Це одна з найважливіших задач, знайти правильних людей, кваліфікованих працівників. Правильна мета та мотивація трудового колективу є половиною успіху.

Щоб подолати кризу та великі боргові зобов'язання використовують антикризову політику. Спершу проводиться аналіз підприємства, визначаються його сильні та слабкі сторони дають оцінку кризі підприємства. Є легка економічна криза вона не загрожує функціонуванню підприємства, важка економічна криза – загрожує функціонуванню підприємства та потребує негайного проведення фінансової санації та катастрофічна економічна криза –

це кризовий стан який не сумісний з існуванням підприємства і призводить до його ліквідації. Є декілька фаз реакції на кризу: шок, оборонного відступу, визнання кризи, адаптації і зміни поведінки.

Криза яка була в Філадельфії в 1871 році наглядно демонструє, як можуть відбуватись події під час фінансової та економічної кризи коли в тебе багато боргів і кредитів. Після пожежі в Чикаго і банкрутства підприємств, які там знаходились хвиля паніки сколихнула всю Америку. Через декілька днів, люди масово почали забирати позики в банках, банки в свою чергу не могли справлятися з навантаженням і були змушені вимагати повернення кредитів, якими широко користувались мешканці міста, не всі підприємці були в змозі погасити кредитні зобов'язання і визнавали себе банкрутами.

Як вже зрозуміло, передбачити всі кризи не можливо, оскільки вона не залежить від діяльності підприємства. Але, якщо керівник зміг відчутти та прорахувати, що криза може дуже негативно вплинути на підприємство, можна легко вберегти себе від цієї нищівної сили.

В умовах сьогодення, в час економічних криз, війн, пандемій будь-якому підприємству слід бути дуже обачним в своїй діяльності. Декілька неправильних рішень і підприємство може збанкрутувати. Неправильний аналіз ринку, попиту на ті чи інші товари, не кваліфіковані працівники, та не обізнаний керівник всі ці фактори можуть призвести до банкрутства підприємства. Тому з метою уникнення кризових явищ на кожному підприємстві повинна бути ефективна система менеджменту.

Література:

1. Азеренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М.: Фінанси підприємства: Навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. – 2-ге видання., випр. і доп. Київ: Знання-Прес, 2016. 287с.

2. Буряк П. Ю., Щурик М. В., Герасим М. П., Тимоць М.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. 2-ге видання перероб. та доповн. Київ: «Хай-ТекПрес», 2013. 376 с.

Струтинська Ірина

Науковий керівник: к.економ.н., доцент **Малярчук І. І.**

Українська академія друкарства, м. Львів

МЕХАНІЗМИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах господарювання перед нашою країною постає завдання адаптації до нових реалій у внутрішньому та зовнішньому середовищах, створення ефективного механізму управління підприємствами через правові, економічні та соціальні методи впливу. Через відсутність ефективного рівня економічної безпеки діяльності суб'єктів господарювання зростає залежність від зовнішнього середовища, що спричиняє збільшення втрат та збитків фінансової автономії і ринкових позицій. Якщо вчасно ідентифікувати загрозу (внутрішню чи

зовнішню), то це сприятиме зменшенню негативного впливу на економічний стан суб'єкта господарювання. Ці обставини привертають значну увагу до застосування сучасних методів, механізмів й інструментів забезпечення економічної безпеки на макро- та мікрорівнях управління підприємствами, в незалежності від форми власності та сфери діяльності підприємства.

Економічна безпека на мікрорівні базується у стабільній роботі та існуванні підприємства, можливості запобігати витoku інформації, боротьбі з загрозами, а також визначенні перспектив зі зростання діяльності, не зважаючи на фактори та загрози. Суб'єкти господарювання свої зусилля налаштовують на реалізацію місії підприємства шляхом виконання стратегічних, поточних та оперативних завдань. Стабільний фінансово-економічний стан у цьому випадку виступає базисом сталого розвитку, а ще об'єктом постійного управління.

Швидкість змін навколишнього середовища вимагають пошуку методів та механізмів, які будуть найефективнішими та дієвими за рахунок своєї гнучкості та адаптивності. Поняття «механізм» та «економічний механізм» застосовуються для характеристики комплексу заходів, що використовуються в науковій літературі для забезпечення економічної безпеки.

Головне місце в системі забезпечення економічної безпеки займає механізм забезпечення економічної безпеки, який являє собою єдину систему форм, методів та важелів впливу на господарську, фінансову та інші види діяльності підприємства, що спрямовані на формування достатнього для досягнення стратегічних, тактичних та оперативних цілей підприємства рівня економічної безпеки, а раціональне використання їх різних комбінацій сприяє стабільному та невразливому до дії зовнішніх та внутрішніх загроз функціонуванню і розвитку.

Розвиток сучасних підприємств пов'язаний зі станом захищеності їх економічних інтересів, тому дуже важливо, щоб поряд із розробкою інноваційних, інвестиційних та інших функціональних фондів виділяти кошти на поточне та стратегічне забезпечення економічної безпеки.

Зростання прибутковості підприємств, забезпечення розширеного відтворення та відповідного потребам розвитку рівня економічної безпеки визначають потребу в більш ґрунтовних заходах щодо забезпечення стійкості та невразливості підприємства. Систематичне виділення коштів на потреби забезпечення економічної безпеки забезпечує формування дієвої системи захисту економічних інтересів та фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання на стратегічному, поточному та оперативному рівнях.

Оптимальним та ефективним підходом до забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання є залучення спеціалістів із широким колом знань, інженерів, економістів, менеджерів, техніків-технологів різних ланок до спільного вирішення питань, що виникають у процесі господарської та фінансово-економічної діяльності. Отже, до механізму забезпечення економічної безпеки доречно додати суб'єктів та об'єкти безпеки, а також відповідні законодавчі, нормативно-правові акти, які регулюють процес досягнення відповідного рівня захищеності економічних інтересів підприємства.

Для підвищення рівня економічної безпеки підприємство має працювати над забезпеченням стабільності та ефективності основних компонентів, які охоплюють фінансові, інформаційні, технологічні, людські, екологічні та правові. Окремим компонентом у системі економічної безпеки підприємства є фінансова безпека, яка впливає з фінансового стану підприємства та свідчить про безпеку власних ресурсів підприємства, рівень та напрями їх використання.

Реалізацію механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання здійснюють усі суб'єкти управління (у межах своїх повноважень) відповідно до покладених на них функцій та завдань. Основна роль забезпеченні економічної безпеки належить керівництву підприємств. Зміст механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання розкривається через реалізацію покладених на нього функцій, таких як аналітична, прогностична, інформаційна, попереджувальна, захисна, регулююча, контрольна, стимулююча, контрольна, практична, забезпечувальна.

Таким чином, загальна концепція функціонування дієвого механізму управління економічною безпекою підприємства забезпечує створення відповідної системи, що обумовлює розпізнавання небезпек, прогнозування їх наслідків, визначення і використання оптимальних способів локалізації щодо прийняття ефективних рішень стосовно усунення загроз. Цей пов'язаний із застосуванням всіх можливих засобів, методів та інструментів, які об'єднані в єдиний організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства, що забезпечує усі передумови для достатнього рівня захищеності його від будь-яких загроз і небезпек, враховуючи активну взаємодію із зовнішнім оточенням, а також стійкість внутрішнього виробничого потенціалу.

Література:

1. Варналій З.С., Мельник П.В., Тарангул Л.Л., Лібанова Е.М., Кириленко В.І. та ін. Економічна безпека: навч. посібн. Київ: Знання, 2009. 647 с.
2. Ілляшенко О.В. Механізм функціонування системи економічної безпеки підприємства: підхід до побудови. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2014. № 26(1).С. 160–168.
3. Грибіненко О.М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Херсон: Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 22-1. С. 98–100.

Терлецька Дарина

Науковий керівник: к.е.н. **Бринзей Б.С.**

*Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу
м. Івано - Франківськ*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА, ЇЇ ВПЛИВ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ

Тіньову економіку можемо визначити як економічну діяльність, що здійснюється суб'єктом господарювання на власний ризик з метою отримання

прибутку незаконним шляхом з порушенням встановлених законодавством норм, що завдає шкоди державі та суспільству в будь-якій формі. Як і будь-яка економічна діяльність, тіньова економіка функціонує циклічно від процесу генерування тіньового доходу, одержаного в результаті нелегальної економічної діяльності, до легалізації коштів, тобто здійснення фінансових операцій, спрямованих на набуття злочинно отриманими коштами вигляду легальних активів з метою мінімізації ризику виявлення цих капіталів правоохоронними та іншим контролюючими органами [1].

Серед найсуттєвіших факторів тіньової економічної діяльності в Україні слід виділити:

- монопольний доступ до державних ресурсів та до державного замовлення породжує зловживання, неузгодженість державної економічної політики з інтересами суб'єктів господарювання;
- нестабільність та недосконалість податкового законодавства, що недостатньо заохочує суб'єктів господарювання до легалізації тіньових коштів для їх приєднання до офіційної економіки;
- незбалансовану державну регуляторну політику, відсутність чіткого плану розвитку економіки країни загалом;
- низький контроль за використанням бюджетних коштів;
- недоліки в діяльності судів та правоохоронної системи;
- високий рівень корупції [2].

Таким чином, наведені вище причини існування та розвитку тіньової економіки мають такі основні негативні наслідки:

- зменшення обсягів надходжень податків до бюджету;
- складність управління економікою країни через відсутність коректних статистичних даних про економічні процеси;
- зниження рівня інвестиційної активності всередині держави та зменшення інтересу зовнішніх потенційних інвесторів через недостатню прозорість економічної системи.

Згідно з останнім масштабним дослідженням Ф. Шнайдера середній розмір тіньової економіки в Україні станом на грудень 2021р. становив близько 31%, що помітно віддаляє її від розвинених країн Європи та виділяє на глобальному рівні [3].

Подоланню та викоріненню підлягає лише кримінальна складова. Це може відбутися за рахунок адміністративно-каральних методів покращення економіки. Неформальну частину тіньової економіки можна легалізувати безкарно, виводячи доходи в легальну економіку з метою її зростання. Детінізації стосується лише неформальна та прихована частини тіньової економіки, оскільки детінізація економіки – це створення середовища, де були б гарантовані права власності, де тіньова економіка була б неефективною. Тому для цього потрібно застосовувати методи стимулюючого характеру, а не репресивного. Причому слід зауважити, що викликом економіці України є не значні обсяги її тіньової складової, а те, що тіньова економіка в Україні переважно має економічні джерела походження, а не кримінальні. Як доводить

світова практика, одним з дієвих механізмів детінізації економіки є амністія тіньових капіталів у легальну економіку країни. Згідно з даними фахівців в умовах кризи все більша кількість країн, зокрема вихідців з пострадянського простору, намагається залучити в економіку раніше втрачені активи шляхом здійснення амністії капіталів. Здійснюючи амністію тіньових капіталів, держава надає право легалізувати свої тіньові капітали одноразово та за певний проміжок часу, а також вживає заходів для відвертання подальшого відтоку капіталів за кордон і для повернення грошей, уже переведених в іноземні банки. Причому одночасно доцільно проводити податкову амністію, а саме вживати низку заходів з надання платникам податків права сплатити суми податків, по минулі терміни платежів. Аналітики рекомендують встановити плату за легалізацію у вигляді відсотка від суми не більше 8%, а найкраще запровадити максимально стимулюючий рівень у 4–5% [4].

Таким чином, економіка України характеризується наявністю досить значного за обсягом тіньового сектору, який «підриває» розвиток економіки. Неповноцінне функціонування ринкових механізмів, неефективне податкове адміністрування, незбалансована державна регуляторна та бюджетна політика, проблеми на ринку зайнятості, недоліки в діяльності судів та правоохоронних органів, всеохоплююча корупція є головними чинниками тіньової економіки в Україні. Розгалуженість свідчать про неефективність репресивних методів протидії. Мінімізація тіньової економіки важка й тим, що вона має переважно економічні джерела походження та потребує формування мотиваційного нормативно-правового середовища, яке забезпечує високоефективну та прибуткову роботу легальної економіки [5].

Література:

1. Базилевич В., Мазур І. Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки. Економіка України. 2004. № 8. С. 36–44.
2. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія. Київ: НІСД, 2006. 576 с.
3. Мунтіян В. Економічна безпека України. Київ: КВІЦ, 1999
4. Ковальчук Т. Детінізація економіки – фактор фінансової безпеки України. Банківська справа. 2001. № 2. С. 3–11.
5. Амністія капіталу: світовий досвід та уроки для країн СНД. URL:<http://www.unn.com.ua/uk/news/1572789-amnistiya-kapitalusvitoviy-dosvid-ta-uroki-dlya-krayin-snd>.

Тимоць М. В., Симак Ю. І.

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Дослідження підтверджують тезу про те, що питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів є не надто високою. Навіть

після численних змін у податковому законодавстві, які стосувалися системи місцевого оподаткування, місцеві податки і збори в Україні, на сьогоднішній день, не повністю виконують свою фіскальну функцію.

Крім низької фіскальної ефективності, кожен із видів місцевих податків і зборів має певні недоліки, які не дають системі місцевого оподаткування бути повноцінною складовою дохідної частини місцевих бюджетів. Розглянемо недоліки кожного з функціонуючих місцевих податків і в третьому розділі спробуємо знайти шляхи їх усунення [1].

Так, найшвидшого вирішення потребують проблеми, які пов'язані із єдиним податком. Станом на теперішній час, основними недоліками, що пов'язані із функціонуванням єдиного податку в Україні є:

- Єдиний податок не по призначенню. Сутність цієї проблеми полягає в тому, що податок використовується не тими, для кого він передбачений.

- Ухилення від оподаткування. Також частою є ситуація, коли роботодавці змінюють трудові відносини зі своїми найманими робітниками на цивільно-правові, з метою уникнення сплати ЄСВ. Крім того, компанії часто використовують «спрощенців» для виведення готівки, що дає їм змогу виплачувати заробітну плату у «конвертах» і здійснювати інші витрати, які не підлягають офіційному обліку.

- Технічна недосконалість. Дана проблема пов'язана із тим, що коли місцеві ради починають знижувати ставки єдиного податку, то програмне забезпечення, яке встановлене в податкових органах, на ці зміни не реагує і починає нараховувати підприємцям податкову заборгованість, що є абсурдом.

- Відсутність деталізованого обліку. Через недостатню деталізацію господарської діяльності існує загроза приховування сумнівних операцій. Так, через відсутність законодавчої необхідності використання реєстратора розрахункових операцій, книги обліку доходів і витрат та інших форм звітності чи контролю підприємці можуть свідомо приховувати господарські операції, з метою ухилення від оподаткування.

- Порушення конкуренції. Дана проблема наголошувалася різними науковцями неодноразово. Так, суб'єкти господарювання, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування

мають великі переваги над суб'єктами господарювання, які знаходяться на загальній системі.

- Відсутність стимулів. Незалежно від розміру виручки (навіть якщо вона нульова), платник все рівно повинен сплатити єдиний податок і ЄСВ, через що втрачається стимулюючий принцип оподаткування.

- Ліміти – стимул до тінізації доходів. Так, обмеження обсягу доходу, який був отриманий суб'єктами господарювання з метою застосування спрощених режимів оподаткування розширює обсяги тіньового сектору економіки, оскільки змушує суб'єктів підприємницької діяльності штучно зменшувати обсяги доходів, щоб не перевищити встановлені законодавством ліміти [2].

Не менш важливими є проблеми пов'язані із податком на майно та його ключовими складовими. Так, після проведення недавньої реформи щодо податку на майно був отриманий певний позитивний результат, проте й досі залишаються декілька недоліків, які заважають ефективно функціонувати даному виду податку. Так перший недолік пов'язаний із тим, що в структурі майнового податку присутні мало фіскальні елементи такі, як податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки та транспортний податок.

Окремої уваги потребує питання високого рівня корупції у сфері майнових, зокрема земельних відносин, де за оцінкою фахівців, її рівень у дозвільній діяльності та погоджувальних операціях із землекористування сягає 80%. Тому на сьогодні процес адміністрування даного виду податку потребує реальної, а головне об'єктивної оцінки земельних ресурсів в Україні.

Окремо необхідно розглянути туристичний збір, який був запроваджений з фіскальних міркувань, проте на сьогодні він далеко не в повному обсязі виконує цю функцію. Причиною не виконання фіскальної функції є низький рівень ставок збору, хоча це є і стимулом, який заохочує до справляння збору, проте низькі ставки не забезпечують гідний рівень дохідності. Також додаткової уваги потребує справляння збору через податкових агентів, оскільки вони часто спекулюють зі сплатою збору, встановлюють поряд із невисокою платою за проживання плату за неофіційні послуги [3].

Тому, цілком логічним кроком в плані реформування збору за місця для паркування транспортних засобів є посилення його фіскальної функції, а також посилення його регулюючого впливу, що повністю відповідає канонам децентралізації.

Отже, перерахувавши проблеми, які стосувалися окремих елементів системи місцевих податків і зборів необхідно, акцентувати увагу також на недоліках самої системи місцевого оподаткування і знайти шляхи їх подолання.

Так, до недоліків системи місцевого оподаткування, на думку дослідників можна віднести наступне [4]:

- невеликий перелік місцевих податків та зборів порівняно з іншими країнами, де їх кількість сягає 50-100. При цьому слід відмітити, що фіскальна ефективність і регулююча функція місцевих податків і зборів вимірюється не в кількості місцевих податків і зборів, а в їх якості і справедливості;

- відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податків і зборів на своїй території;

- низький рівень зацікавленості у місцевих органів влади у додатковому залученні коштів від справляння місцевих податків і зборів;

- відсутність взаємозв'язку між рівнем суспільних послуг, що надаються на певній території, з податковим навантаженням на населення;

- нерозвиненість регіональної податкової політики, що проявляється у відсутності таких місцевих податкових платежів як екологічні податки, плата за певні послуги місцевих органів влади, податки на розкіш;
- можливість зловживання та ухиляння від оподаткування в деяких видів місцевих податків і зборів. Тож, варто розглянути шляхи реформування місцевого оподаткування в Україні.

Література:

1. Правдюк М.В. Місцеве оподаткування в умовах децентралізації: нормативно-правове регулювання. URL: 10.24412/2520-6990-2021-1299-50-56
2. Правове регулювання місцевих фінансів в Україні / Солдатенко О.В., Антипов В.І., Музика-Стефанчук О.А. та ін.; за заг. ред. О.В. Солдатенко. К.: Алеута, 2011. 244 с.
3. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: теоретичні аспекти. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20185\(133\)/sep20185\(133\)_147_RadelytskyuYuO,KvasniyOR.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20185(133)/sep20185(133)_147_RadelytskyuYuO,KvasniyOR.pdf)
4. Як виконувалися місцеві бюджети у 2020 році - експертний аналіз. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13249>

Халіна Олена

Українська академія друкарства, м. Львів

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ВІЙНИ

В сучасному світі безпекова парадигма соціальних систем демонструє принцип людиноцентричності, який орієнтований на першочерговий захист інтересів людини і громадянина, незалежно від того в якій із соціальних систем в кожен момент часу перебуває людина, чи то сім'я, чи колектив чи територіальна громада.

Даний принцип чітко зазначений в третій статті Конституції України, яка говорить, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [3.].

Сьогодні Україна, відстоюючи своє право на свободу і самоідентифікацію, веде війну з агресором, який зазіхнув не лише на її територію, а і на найвищу цінність - людські життя, їхню честь і гідність.

В енциклопедії сучасної України, війна визначається як соціально-політичне явище, що являє собою одну з форм розв'язування засобами збройного насильства суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, національних, територіальних, релігійних та інших суперечностей між державами, народами, націями, класами, соціальними групами. Поряд зі збройною боротьбою для досягнення поставлених політичних цілей у війні

застосовуються також економічні, дипломатичні, ідеологічні, психологічні, інформаційні, екологічні та ін. засоби і відповідні до них форми боротьби. [1].

Застосування засобів збройного насильства неприпустимо по відношенню до цивільного населення, що зазначено в Женевській конвенції про захист цивільного населення під час війни:

- статті 3 вказує, що з особами, які не беруть участі в активних бойових діях, слід поводитись гуманно та без будь-якої ворожої дискримінації,
- статті 32 забороняє застосування будь-яких заходів, що можуть завдати фізичних страждань або призвести до знищення осіб. [2.].

Однак реалії зовсім інші. Країна-агресор порушує всі закони і звичаї війни – знищує мирне населення, обстрілюючи цивільні інфраструктури; вдається до насильства, катувань та інших воєнних злочинів, що суперечать не лише нормам міжнародного права, а і нормам цивілізованого суспільства та людяності. В таких умовах важко знайти дієві способи протидії нелюдській злочинності окрім протистояння Збройних сил України. Однак з метою недопущення жахливих наслідків злочинних дій можливого окупаційного режиму, важливим є пошук і напрацювання заходів спрямованих на формування основних орієнтирів в частині превентивного механізму захисту населення під час війни.

Основними напрямками в процесі формування такого механізму мають бути інформаційне та матеріально-технічне забезпечення населення в період реалізації загрози військового вторгнення країни-агресора.

Інформаційне забезпечення, як основний інструмент впливу на свідомість людини в процесі загострення будь-яких соціально-політичних конфліктів, завжди виконує роль координатора дій як в теперішньому так і в майбутньому часі. Саме ця властивість надає інформаційному забезпеченню такої важливості, оскільки вчасно отримана достовірна і переконлива інформація, спонукає населення до певних дій . Це стосується як вчасної евакуації , так і цілого ряду діяльності, спрямованої на забезпечення власної безпеки під час війни.

Матеріально-технічне забезпечення передбачає цілий рях заходів організованих державними та адміністративними органами , спрямованих на запобігання та протидію загрозам під час ймовірного та реального військового вторгнення країни-агресора на територію нашої держави. Такими заходами може бути забезпечення транспортом під час евакуації, в тому числі спеціально-обладнаним для осіб з обмеженими можливостями, обладнання місць укриття всім необхідним для тривалого перебування, налагодження альтернативної системи зв'язку та ін.

На жаль, лише власний досвід, який отримала і продовжує отримувати наша країна в особі людей, військових і влади, змушує задуматися над формуванням системи захисту цивільного населення. Оскільки, як показав цей жахливий досвід, ніяке членство країни-агресора в Женевській конвенції не забезпечило Україні гарантій безпеки цивільного населення. Цей досвід показав, що поряд може бути зло, яке приховане за дипломатичними

відносинами та нормами міжнародного права, які російські окупанти навіть не мали наміру виконувати.

Відтак, необхідно будувати власну парадигму і механізм захисту цивільного населення на випадок війни чи будь-яких збройних конфліктів, а також з метою забезпечення захисту населення від ряду інших негативних наслідків через реалізацію непередбачуваних лих та катастроф. Такий механізм повинен ґрунтуватися на принципах людиноцентричності і формуватися з урахуванням наявних ресурсів .

Література:

1. Енциклопедія сучасної України URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=34448.
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. Женева, 1949 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99>
3. Конституція України : ухвалено на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К .: Просвіта, 1996. — 80 с

Харазішвілі Юрій

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

Бугайко Дмитро

Національний авіаційний університет, м. Київ

Ляшенко В'ячеслав

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Незважаючи на те, що війна Російської федерації проти України ще продовжується, вникають актуальні питання щодо післявоєнного відновлення України та авіаційного транспорту зокрема. Після двох місяців широкомасштабної війни РФ проти України з'явилися прогностичні оцінки зарубіжних та вітчизняних експертів щодо економік Світу, РФ та України [1-8]. Отже, існують такі прогностичні значення реального ВВП України: ЕБРР: -20 %; МВФ: -35 %; НБУ: -33 %; Світовий банк: - 45 %.

Також можна погодитись з тим, що всі прогнози сьогодні є високо спекулятивними [3], навіть узятими зі скелі [1], але вони потрібні для розуміння приблизної глибини падіння та обґрунтування індикаторів та макропоказників майбутньої економічної політики відновлення економіки України післявоєнного стану. Враховуючи те, що серед індикаторів сталого розвитку авіаційного транспорту частина з них розраховується відносно ВВП України, вкрай потрібно оцінити як поточні, так і майбутні значення номінального і реального ВВП України. Для розрахунків приймаємо падіння ВВП -45 %.

Для розроблення стратегічного плану відновлення України та авіаційного транспорту зокрема використовується сучасна методологія стратегування

(науково-стратегічного форсайтингу) за принципом "майбутнє визначається траєкторією у майбутнє" [9], якій полягає у визначенні стратегічних цілей, побудові майбутньої траєкторії бажаного розвитку, вирішення зворотної задачі синтезу необхідних значень складових та індикаторів через послідовну декомпозицію інтегральних індексів за допомогою адаптивних методів регулювання з теорії управління. Цей підхід принципово відрізняється від класичного прогнозування.

Застосовуючи цей принцип, отримано динаміку реального ВВП України відносно 2000 р. до 2030 р. та запропоновано декілька сценаріїв розвитку (рис.1): песимістичний – досягнення рівня 2021 р. тільки у 2048 р. з щорічним зростанням 2,3 %; сценарій 1 – досягнення рівня 2015 з щорічним зростанням 6,3 %; сценарій 2 – досягнення рівня 2021 з щорічним зростанням 7,8 %; сценарій 3 – досягнення рівня 2008 р. з щорічним зростанням 9,5 %;

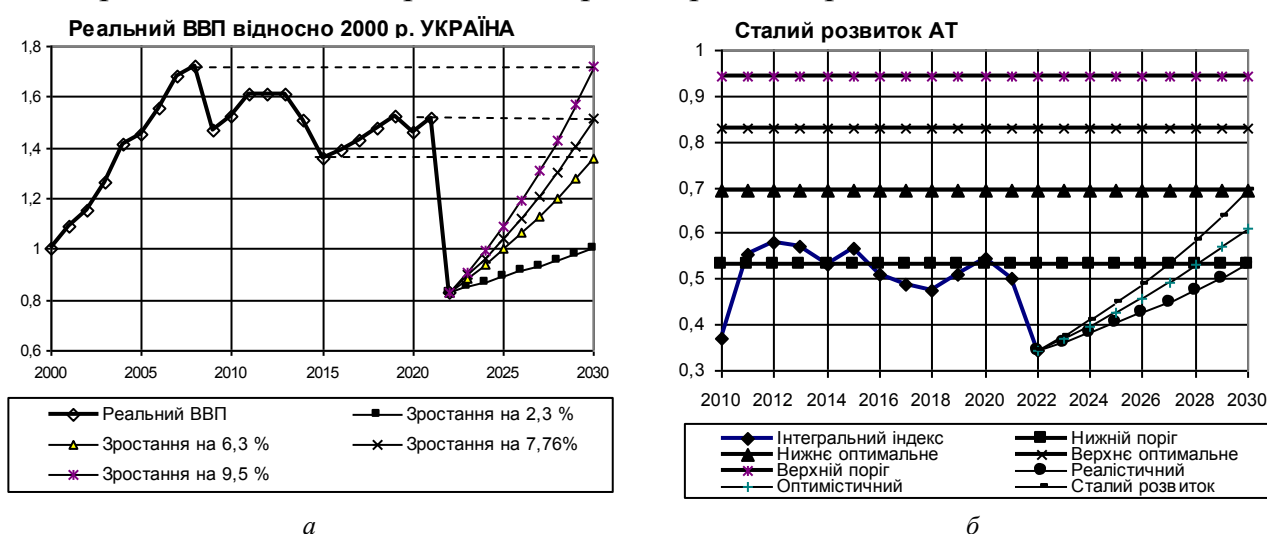

Рис. 1. Динаміка та стратегічні сценарії розвитку України (а) та авіаційного транспорту (б).

Розроблення стратегічного плану післявоєнного відновлення авіаційного транспорту передбачає формування [9] та розрахунку [10] системи індикаторів, інтегрального оцінювання (пряма задача), стратегування та наукового обґрунтування необхідних значень індикаторів досягнення бажаної цілі (зворотна задача) (табл. 1). Система індикаторів сталого розвитку авіаційного транспорту включає наступні складові: економічна (економічно-технологічна, виробнича, безпека авіації), соціальна, екологічна, які описуються 29 індикаторами.

Так само можна розробити стратегічний план відновлення України та науково обґрунтувати необхідні макропоказники у кожному році, якій можливий лише у разі тотального знищення корупції та суттєвого зменшення до рівня країн ЄС рівня тінізації економіки.

Таким чином, отримана динаміка складових та індикаторів є, по суті, стратегічним планом досягнення заданих цілей, яка вирішує бажане завдання відновлення економіки.

Таблиця 1. Найважливіші макропоказники авіаційного транспорту України.

Показник	2022 р.	Сценарії розвитку		
		1	2	3
Номинальна ВДВ, млрд грн	12,71	58,18	71,17	89,36
Середньорічний темп приросту ВДВ, %	-35,0	4,6	7,2	10,4
Капітальні інвестиції, млрд грн	0,528	7,5	12,94	20,77
Рівень тінізації, % ВДВ	53,3	39,6	32,6	25,5
Номинальна заробітна плата, грн/місяць	19641	94948	125938	168528
Тіньова оплата праці, млрд грн	1,85	7,2	7,41	7,36
Обсяг інвестування в навк. середовище, млн грн	32,98	186,4	249,9	270

Література:

1. Еш Т. Світле майбутнє України. Що чекає на економіку країни після закінчення війни// <https://nv.ua/ukr/opinion/maybutnye-ukrajini-shcho-chekaye-na-ekonomiku-viyna-novini-ukrajini-50233046.html>
2. Дікінсон П. (2022). Цього не можна допустити. Що ще задумав Путін // <https://nv.ua/ukr/opinion/ukrajina-na-mezhi-bankrutstva-shcho-shche-zadumav-putin-novini-ukrajini-50234541.html>, 17 квітня
3. Я. Романчук. (2022). Економіка України: відновлення до 2040 р. чи до 2028? <https://nv.ua/ukr/opinion/ukrajina-vtratit-polovinu-vvp-do-yakogo-roku-vidnovitsya-ekonomika-prognoz-novini-ukrajini-50229902.html>
4. МВФ попередньо оцінює падіння ВВП України в 35 % в 2022. <https://iee.org.ua/ru/prognoz/7687/>
5. В ЕБРР прогнозують падіння ВВП України на 20 % в 2022 році. <https://focus.ua/economics/510973-v-ebrr-prognozuyut-padenie-vvp-ukrainy-na-20-v-2022-godu>
6. Амелін А. (2022). Оптимістичний сценарій. Що буде з Україною за кілька років// <https://nv.ua/ukr/opinion/koli-zakinchitsya-viyna-v-ukrajini-prognoz-na-tri-roki-scenariji-novini-ukrajini-50235052.html>. (19.04.2022).
7. Андрій Длігач. (2022). Принципи, які мають стати основою економіки України на десятиріччя після перемоги// <https://forbes.ua/company/printsi-pi-yaki-mayut-stati-osnovoyu-ekonomiki-ukraini-na-desyatirichchya-pislya-peremogi-21042022-5588> (21.04.2022)
8. Yu Kharazishvili, D Bugayko, V Lyashenko *et al.* (2021). Strategizing for sustainable development of transport systems in the safety dimension *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci.* 915 012025
9. Харазішвілі Ю.М., Любіч О.О. (2006). Системне моделювання соціально-економічного розвитку. *Банківська справа*, № 3, С. 46-65.

Хімка Марія

Науковий керівник: ст. викл. **Новик І.В.**

Українська академія друкарства, м. Львів

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Світові інтеграційні процеси, що приводять до відкритості і взаємозалежності всього суспільства, особливість встановлення ринкових відносин в Україні, нестабільність політичної та економічної ситуації, недосконалість законодавчої бази, постійний ризик – обставини, які є основними передумовами для розгляду питання забезпечення економічної безпеки кожного суб'єкта господарювання.

На сучасному етапі розвитку економіки України велика кількість вітчизняних підприємств знаходиться у кризовому становищі. Однією з проблем в системі управління промислових підприємств є загроза зниження рівня економічної безпеки як наслідок інерційності їх структури виробництва, підвищення фізичного зносу обладнання, технологічної відсталості. Тому особливої важливості набуває необхідність розроблення ефективних механізмів покращення системи економічної безпеки на засадах ефективного стратегічного управління та інноваційного розвитку з метою протидії загрозам зовнішнього та внутрішнього походження [3].

Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в першу чергу передбачає формування системи захисту від впливу негативних зовнішніх факторів за допомогою певних інструментів. У кінцевому результаті така система захисту надасть можливість вибрати найбільш оптимальну стратегію забезпечення економічної безпеки із кількох розроблених, яка буде відповідати умовам господарювання конкретного суб'єкта. Наступним етапом буде впровадження та реалізація обраної стратегії забезпечення економічної безпеки з метою досягнення прогнозованого результату.

Стратегія економічної безпеки – це функціональна стратегія забезпечення економічної безпеки у довгостроковому періоді, яка представляє собою сукупність засобів, заходів, рішень та інструментів, спрямованих на подолання негативного впливу загроз та ризиків задля досягнення бажаного рівня економічного прибутку, фінансової стійкості та економічного зростання в умовах динамічності і мінливості зовнішнього середовища. Стратегія управління економічною безпекою підприємств в умовах нестабільного існування повинна містити такі складові:

1. Стратегія випереджальної протидії - полягає в передбаченні та попередженні негативних явищ, підготовці до їхньої появи та недопущенні ще на початковому етапі.

2. Стратегія адекватної відповіді - полягає в прийнятті керівництвом рішень, спрямованих на нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх загроз, що постійно виникають на основі фінансового аналізу та зовнішнього середовища підприємства.

3. Стратегія захисту – направлена на забезпечення захисту інформації і майна підприємства, а також безпеку персоналу [2].

Щоб обрати конкретний тип стратегії розвитку системи економічної безпеки суб'єкта господарювання, необхідно проаналізувати і за можливістю спрогнозувати результат застосування даної стратегії, ефективність, реальність та дієвість запропонованого механізму впровадження та елементів системи економічної безпеки.

Стратегія управління економічною безпекою суб'єкта господарювання, щоб стати дієвою і результативною, повинна орієнтуватись на довгострокові цілі діяльності суб'єкта, на досягнення основної мети діяльності, також має бути гнучкою, адаптивною, враховувати негативний вплив внутрішніх і зовнішніх факторів. Також стратегія управління економічною безпекою має бути єдиною та комплексною.

Стратегічний план розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання повинен включати: характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз економічної безпеки підприємства; визначення та моніторинг факторів, що зміцнюють або руйнують стійкість соціально-економічного та фінансового стану на коротко- й середньострокову перспективу; визначення критеріїв і показників, що характеризують інтереси підприємства та відповідають вимогам його економічної безпеки; розробку економічної політики, що включає механізми обліку факторів, які впливають на стан економічної безпеки; напрямки діяльності підприємства по реалізації стратегії [1].

Передбачити і нейтралізувати можливі загрози системі економічної безпеки суб'єкта господарювання значно простіше, ніж пізніше виправляти негативні наслідки несприятливих для бізнесу подій. Розроблення і реалізація стратегії розвитку системи економічної безпеки надасть можливість суб'єкту ефективно розвиватися, відчувати себе незалежним, захищеним, стабільним, допоможе вчасно і адекватно реагувати та нейтралізувати як внутрішні, так і зовнішні загрози і небезпеки, послідовно досягати поставлених цілей діяльності.

Література:

1. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко - правовий аспект : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2005. 432 с.

2. Момот Т.В. Фінансово-економічна безпека : стратегічна аналітика та аудиторський супровід : монографія / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; за заг. ред. Т. В. Момот. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 340 с.

3. Птащенко Л.О. Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2018. 320 с.

Цюцяк Андрій, Цюцяк Ігор
Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

**СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В ЗАКЛАДАХ
РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА**

Підприємства ресторанного господарства, здійснюючи виробничо-торговельну діяльність, визнають як доходи, так і витрати, зумовлені: виробничою (переробка сировини у страви власного виробництва), торговельною (перепродаж купівельних товарів, без зміни їх якісних характеристик, з врахуванням рівня торгової націнки) та іншою звичайною діяльністю (операції, пов'язанні із фінансовою та інвестиційною діяльністю). Доходи та пов'язанні із ними витрати впливають на формування фінансового результату діяльності дослідних підприємств. Саме тому, задля досягнення очікуваних результатів діяльності важливо правильно інтерпретувати доходи і витрати, одержані від різних видів діяльності, належним чином їх визнавати та відображати в обліково-звітній системі підприємницьких структур.

Визнані виробничі витрати, підприємством ресторанного господарства, справляють суттєвий вплив як на собівартість страв власного виробництва, так і на реалізаційну ціну, величину доходу, а відтак результати виробничо-торговельної діяльності закладу. Результативність функціонування підприємств в значній мірі залежить від ефективності управління витратами, а тому постає потреба у їх належному стратегічному плануванні, обліково-звітному відображенні, контролі та аналізі.

НП(С)БО 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. У відповідності до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» витрати визначено як «...зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [1].

До витрат, зумовлених зменшенням активів, належать: вартість матеріальних цінностей, використаних на виготовлення страв власного виробництва; ремонт необоротних активів; витрати на адміністративні та соціально-культурні цілі; вартість реалізованих купівельних товарів; залишкова вартість ліквідованих (списаних) необоротних матеріальних та нематеріальних активів, що стали непридатними для використання; залишкова вартість реалізованих основних засобів і нематеріальних активів; вартість списаних малоцінних швидкозношуваних предметів, зокрема тих, що стали непридатними для використання; втрати від знецінення запасів; нестачі запасів (сировини, напівфабрикатів, страв власного виробництва, купівельних товарів); списання сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, у сумі, що перевищує сформований резерв сумнівних боргів; вартість переданих активів на безоплатній основі тощо.

Разом з тим, до витрат, що збільшують зобов'язання, належать

нарахування: заробітної плати працівникам підприємства; податків, зборів та обов'язкових платежів; єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; орендної плати, комунальних послуг, витрат зв'язку; зобов'язань за послуги сторонніх організацій (юридичні, аудиторські, консультаційні, медичні, рекламні); відсотків за фінансовими операціями тощо.

Для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності доходи і витрати поділяються за видами діяльності, здійснюваними закладом ресторанного господарства. При цьому, до основної операційної діяльності належать операції, зумовлені виробництвом або реалізацією страв власного виробництва (товарів, робіт, послуг), які є головною метою функціонування підприємства та забезпечують основну частку його прибутку. Результат основної операційної діяльності визначають шляхом порівняння доходів із витратами, одержаними внаслідок провадження такої діяльності.

Доходи основної операційної діяльності складаються із доходів від реалізації страв власного виробництва (товарів, робіт, послуг). Водночас до витрат, зумовлених здійсненням такої діяльності належать: собівартість реалізованих страв власного виробництва (товарів, робіт, послуг), адміністративні та збутові витрати.

Визначення реалізаційних цін на страви власного виробництва проводиться із застосуванням калькуляційного методу; методу, що ґрунтується на основі собівартості та рівня рентабельності продукції; кон'юнктурного (ринкового) методу та комбінованого методу. Вважаємо, що найбільш економічно обґрунтованим методом є комбінований. Менеджери вищої ланки управління дослідних підприємств під час формування реалізаційних цін на страви власного виробництва, застосовують методику калькулювання, яка має істотні особливості у порівнянні із іншими видами економічної діяльності. Без забезпечення належного процесу калькулювання неможливо здійснювати цілеспрямований вплив на виробничо-торговельну діяльність закладів ресторанного господарства та реально оцінювати результати їх функціонування.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р.: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99р. № 318 зі змінами і доповненнями: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>.

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кадрова безпека підприємства є одним із найважливіших складників економічної безпеки підприємства, тому від того, наскільки ефективно вирішуються питання, пов'язані з нею, й залежить безпека підприємства в цілому.

Питанням дослідження кадрової безпеки присвячено велику кількість праць відомих науковців, таких як: В. Безбожний, З. Живко, А. Кибанов, О. Кириченко, Т. Клебанова, Г. Козаченко, О. Ляшенко, І. Мігус, В. Ортинський, Ю. Погорелов, Н. Швець та ін.

Змістом категорії «кадрова безпека» є характеристика стану економічної системи при якому відбувається ефективне функціонування всіх її функціональних складових, забезпечення захищеності та здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім впливам і загрозам, пов'язаним з персоналом, змістовний та структурний аналіз, діагностика та прогнозування впливу діяльності персоналу на внутрішні та зовнішні показники вказаної економічної системи [1].

Кадрова безпека є поняттям складним і багатогранним, тому вітчизняні та зарубіжні автори виокремлюють різні підходи до його трактування.

Можна виділити три ключові підходи до трактування поняття «кадрова безпека».

Перший підхід, який передбачає захист персоналу від зовнішніх і внутрішніх загроз, чітко прослідковується у роботах наступних науковців.

Так, Лашенко О. подає кадрову безпеку як стан економічної системи, при якому проводиться ефективна робота всіх її функціональних складових, забезпечується її захищеність та здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім впливам і загрозам, пов'язаним з персоналом, і передбачає змістовний і структурний аналіз, діагностику та прогнозування впливу діяльності персоналу на внутрішні та зовнішні показники вказаної економічної системи [2].

Шаваєв А. визначає кадрову безпеку як стан захищеності суспільно-прогресивних інтересів організації з розвитку й удосконалення її людського капіталу, підтримки ефективної системи управління людськими ресурсами й мінімізації ризиків компанії, пов'язаних із її складовою.

Логінова Н. доводить необхідність трактувати цю категорію як найбільш важливу складову економічної безпеки підприємства, яка має на меті виявлення, знешкодження, запобігання, відтворення та попередження загроз, небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і ті, які йдуть безпосередньо від нього, що повинно проявлятися в

системі управління трудовими ресурсами та в кадровій політиці підприємства [3].

У другому підході увагу зосереджено на необхідності здійснення попереджувальних, запобіжних дій для збереження найбільш цінного ресурсу будь-якого підприємства – персоналу.

Швець Н. розглядає кадрову безпеку як процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства через ризики і погрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом [4].

Воробійов І. дотримується думки, що кадрова безпека – це процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку через ризики і погрози, що пов'язані з його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами.

Козаченко Г., Пономарьов В. та Ляшенко О. доводять, що під цієї складовою економічної безпеки потрібно розуміти процес запобігання негативним діям на безпеку підприємства за рахунок усунення ризиків та загроз, пов'язаних з інтелектуальним потенціалом та трудовими відносинами в цілому [5].

Третій підхід визначено як такий, згідно з яким кадрову безпеку визначають як сукупність управлінських заходів спрямованих на найбільш ефективне формування та використання кадрового потенціалу підприємства.

Такої точки зору дотримується Ареф'єва О. та Литовченко О., трактуючи кадрову безпеку як сукупність управлінських заходів, пов'язаних з ефективним формуванням та використанням кадрового потенціалу підприємства з метою забезпечення та підтримки економічної стійкості та результативності господарської діяльності підприємства [6].

Кібанов В. доводить необхідність визначення кадрової безпеки як генерального напрямку кадрової роботи, сукупності принципів, методів, форм організаційного механізму з опрацювання цілей, завдань, спрямованих на збереження, зміцнення й розвиток кадрового потенціалу, на створення відповідального і високопродуктивного згуртованого колективу, здатного вчасно реагувати на постійно мінливі вимоги ринку з урахуванням стратегії розвитку організації [7].

Розглянувши вищезазначені трактування науковців, можна зробити висновок, що кадрова безпека – це один із елементів економічної безпеки підприємства, який спрямований на запобігання та усунення загроз і ризиків, що пов'язані із діяльністю персоналу та визначає можливості підприємства у повній мірі забезпечувати власні потреби у трудових ресурсах, які характеризують певними кількісними та якісними характеристиками, що відповідають сучасному етапу розвитку освіти, технології, тощо.

Література:

1. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія. Львів: ЛігаПрес. 2012. 256 с.

2. Лашенко О.Ю. Кадрова безпека як підсистема в системі економічної безпеки підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2007. Вип. 4.

URL: http://archive.nbuiv.gov.ua/ejournals/PSPE/2007-3/Laschenko_307.htm

3. Логінова Н.І. Місце кадрової безпеки в економічній безпеці підприємства. Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. 2009. № 87. С. 371–376.

4. Швець Н. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу. Персонал. 2006. № 5. URL <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=291>.

5. Ляшенко А.Н. Кадрова безпека у системі економічної безпеки підприємства. Економіка. Менеджмент. Підприємництво: Збірник наукових праць Східноукраїнського національного ун-ту ім. Володимира Даля. 2013. № 25. С. 274-279.

6. Ареф'єва О.В. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2008. №11. С. 95-100.

7. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации. М.: ИНФРА-М. 2002. 638 с.

Шалан Олександр

Науковий керівник: к.е.н., асис. **Попадюк О. В.**
*Чернівецький національний університет ім. Юрія
Федьковича м. Чернівці*

ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

У теперішніх умовах управління, особливо в умовах криз війни соціально-політичної нестабільності, є першочерговою для бізнесу стабільна та ефективна діяльність. Але не тільки вплив факторів середовища зовні несе негативний вплив на діяльність підприємств, а й відсутність забезпечення належного рівня фінансової стійкості для бізнесу, який може протистояти постійним змінам економічних умови.

Питання дотримання фінансової стійкості підприємства розглядали відомі вітчизняні та закордонні вчені: Білик М.Д., Бланк І.О., Мамонтова Н.А., Приймак І.І., Партін Г.О. Савицька Г.В., Філімоненков О.С., Цал-Цалко Ю.С. та ін.

Метою нашого дослідження є показати як автоматизація дебіторської заборгованості може зіграти важливу роль у підвищенні ефективності та надійності фінансової стійкості малого та середнього підприємства.

Автоматизація дебіторської заборгованості – це процес оптимізації та автоматизації робочого процесу з дебіторською заборгованістю [1]. Це може включати такі завдання, як виставлення рахунків, платежі, інкасування тощо.

Автоматизуючи ці завдання, можна звільнити час своєї команди, щоб зосередитися на інших напрямках бізнесу. Автоматизація дебіторської заборгованості також може допомогти покращити грошовий потік та прибуток підприємства, що у свою чергу позитивно впливатиме на фінансову стійкість підприємства яка дозволить протистояти постійним змінам економічних умов [2]. Впровадження автоматизації дебіторської заборгованості на підприємстві дозволить отримати такі переваги:

1. Точність – яка дозволить підвищити досконалість рахунків-фактур і зменшити кількість помилок у виставленні рахунків, а також надати кращі дані для прийняття рішень на підприємстві.

2. Управління ризиками. У свою чергу, точні дані допоможуть ефективніше керувати ризиками та приймати більш обґрунтовані рішення щодо надання кредиту та стягнення кредиту. У поєднанні з регулярною перевіркою кредитоспроможності це може ще більше знизити ризик безнадійної заборгованості.

3. Ефективність: автоматизація може програмувати повторювані та трудомісткі завдання, такі як введення даних, і допомогти прискорити процес збору, автоматизуючи такі завдання, як надсилання нагадувань та подальших заходів. Це, у свою чергу, звільняє кваліфікованого персоналу для виконання інших завдань і може допомогти покращити прибуток.

4. Покращені відносини з клієнтами: коли клієнти знають, що вони отримують своєчасні та точні рахунки-фактури, і що вони можуть легко здійснювати платежі, вони, швидше за все, знову будуть мати з вами справу. Це покращене обслуговування клієнтів може допомогти побудувати довгострокові відносини та покращити репутацію підприємства.

5. Зменшення витрат: автоматизація дебіторської заборгованості допоможе зменшити адміністративні витрати. Це тому, що більше не потрібно буде витрачати час і ресурси на ручні завдання, такі як введення даних, друк та розсилка рахунків-фактур.

6. Покращений грошовий потік. Однією з найважливіших переваг автоматизації дебіторської заборгованості є те, що вона може допомогти покращити грошовий потік підприємства. Це тому, що автоматизація зборів допоможе швидше отримувати гроші. Крім того, автоматизація виставлення рахунків допоможе уникнути помилок у виставленні рахунків, які призводять до затримок платежів [3].

7. Відстеження: автоматизація допоможе проводити моніторинг дебіторської заборгованості, щоб на підприємстві могли знати, хто їм винен і коли виплати настали. Ця інформація може бути дуже корисною в управлінні грошовим потоком і в тому, щоб фірма вчасно отримувала кошти [4].

Отже, впровадження на малих та середніх підприємствах автоматизації у вигляді автоматизації дебіторської заборгованості допоможе підвищити фінансову стійкість, за рахунок автоматизації процесу виставлення рахунків і збору, зменшення прострочених платежів, надаючи нагадування та подальші дії щодо відслідковування дебіторської заборгованості, що допоможе приймати

більш обґрунтовані рішення щодо грошових потоків, що підвищить фінансову стійкість підприємств.

Література:

1. Організація обліку дебіторської заборгованості. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/70.pdf (дата звернення: 13.04.2022)
2. Прийдак Т.А Автоматизація дебіторської заборгованості, як засіб покращення фінансового стану підприємства / Т.А. Прийдак, І.В. Косовська // Вісник наукового клубу SOPHUS. - 2013 - №11. - с.21-22. (дата звернення: 14.04.2022)
3. How automation builds better financial stability for SMEs. URL: <https://www.chaserhq.com/blog/how-automation-builds-better-financial-stability-for-smes> (дата звернення: 14.04.2022)
4. The ultimate guide to commercial debt collections. URL: <https://www.chaserhq.com/the-ultimate-guide-to-debt-recovery> (дата звернення: 14.04.2022)

Шевченко Наталія

Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів

ШАХРАЙСТВО У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ

Шахрайство — це злочин, який здавна відомий у всьому світі та в історії будь-якого суспільства є невід’ємним супутником торговельних відносин, ринку в цілому [1]. Страхове шахрайство, у сучасній економічній літературі, розглядається з двох сторін:

1. правової, де страхове шахрайство розглядається як поведінка суб’єктів договору страхування, спрямована на отримання страхувальником страхового відшкодування шляхом обману або зловживання довірою, або внесення меншою, ніж необхідно при нормальному аналізі ризику, страхової премії (страхового внеску), а також приховування важливої інформації при укладанні або в період дії договору страхування, а також відмова страховика від виплати страхового відшкодування без належних, що впливають із закону та правил страхування підстав або гарантій, у результаті чого суб’єкти договору страхування отримують можливість незаконно і безоплатно звертати його на свою користь ;

2. економічної, де страхове шахрайство - це здобуття страхувальником страхового відшкодування шляхом обману або зловживання довірою, або внесення меншої ніж необхідно, при нормальній оцінці ризиків, страхової премії, а також приховування важливої інформації при висновку або в період дії договору страхування [1,2].

Отже, на основі попередніх визначень можемо сформувавши, що шахрайство у сфері страхування майна — це навмисний злочин, який націлений на обман, отримання незаконної вигоди від операції зі страхування майна, формування страхового договору, отримання страхової премії.

Суб'єктами шахрайства у сфері страхування майна є: страхові компанії, страхувальники (особи, майно яких страхують), працівники страхових компаній та компанії партнери (компанії з оцінки майна та майнових прав).

До об'єктів майнового шахрайства відносять:

- фізичних осіб: власні житлові і дачні будинки, господарські споруди, автомобілі, домашнє майно (меблі, картини тощо), домашні і сільськогосподарські тварини;

- юридичних осіб: будівлі і споруди, машини і технологічне устаткування, електронне обладнання, транспортні засоби всіх видів, вантажі, будівельно-монтажні та інженерні ризики, фінансово-кредитні ризики тощо [2].

Закон України «Про страхування» визначає як об'єкт страхування майна майнові інтереси, що пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном. Страховий захист охоплює лише ті майнові інтереси, які зумовлені необхідністю збереження майна через можливість його знищення, затоплення, пошкодження, крадіжки у результаті настання непередбачуваних випадків та інших негативних подій, а не отримання якихось вигод чи переваг, пов'язаних із володінням, користуванням чи розпорядженням цим майном [3].

До найбільш розповсюджених мотивів здійснення шахрайства у сфері майнового страхування відносять:

- незаконне привласнення страхових внесків;
- небажання страховими компаніями виконувати зобов'язання по виплаті страхового відшкодування;
- здобуття економічної вигоди;
- намагання привласнити грошові кошти через спричинення майнового збитку (зі сторони страхувальника);
- незаконне набуття страхового відшкодування.

Шахрайство у сфері страхування є різновидом економічної злочинності, що найчастіше проявляється у фінансово-грошових відносинах між суб'єктами господарювання. Такий вид шахрайства є най динамічнішим видом тіньової економічної діяльності, оскільки темпи його поширення і охоплення ними різноманітних сфер значно випереджають темпи формування законодавчої бази, що повинна регулювати і контролювати, стимулювати розвиток загального страхового ринку в Україні.

Література:

1. Базилевич В.Д. Страхові послуги. Підручник. у 2 част. / За ред. В.Д. Базилевича. Київ: Лотос, 2014. 987 с.
2. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник. Київ: Знання, 2011. 391 с.

3. Закон України “Про страхування” № 85/96-ВР, чинний, поточна редакція від 10.12.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Протидія страхового шахрайства в автострахованні як складовий елемент управління якістю страховика. URL : <http://www.klubok.net/article2566.html>

Шекета Євгенія

ЗВО “Університет Короля Данила”,

Івано-Франківський коледж Львівського національного аграрного університету, м. Івано-Франківськ

МАКРОЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Я українка. І зараз, як ніколи раніше, я пишаюся тим, що народилася саме на Україні. Я горда за свій нескорений і сильний духом український народ, який мужньо протистоїть повномасштабній російській агресії. Захоплююся нашими військовими і всіма захисниками, які протистоять ворогу ціною своїх власних життів. Але не менше захоплююся кожним громадянином нашої країни, який вкладає свою працю у нашу спільну перемогу. Український народ вкотре довів, що ми можемо мати суперечки між собою, можемо говорити різними мовами, сповідувати різні релігії і віровчення, мати різні політичні і суспільні погляди, але всі ми – українці, і зараз, у такий надважкий для нашої країни час – ми єдині, об’єднані спільною бідною і всі разом боронимо нашу країну на різних фронтах: інформаційному, дипломатичному, гуманітарному, а також на фронті “людяності та гуманності”, про який навіть у період війни пам’ятає та доктрин якого дотримується український народ.

Війна в Україні спричинила до масштабних та руйнівних втрат: знищено в цент тисячі житлових будинків та об’єктів інфраструктури: мостів, доріг, шкіл, лікарень тощо. Цілі міста зараз знаходяться в суцільних руїнах. Без сумніву – українці трудолюбива нація, і після перемоги вони швидко все відбудують. Зараз мова про те, що ми можемо зробити для стабілізації економіки країни, яка перелаштовується на роботу в умовах військового стану. Оскільки маємо багато негативних макроекономічних явищ і процесів, які гостро назріли, а саме:

- відтік іноземного і внутрішнього капіталу з країни: міжнародні компанії, які здійснюють свою виробничу діяльність в Україні змушені її припиняти через високі ризики та фінансові втрати, що призведе до зростання рівня безробіття в країні;

- зупинено міжнародну логістику, і як наслідок, вся внутрішня торгівля в країні практично зупинилася, а значить десятки тисяч людей зараз без роботи;

- кілька мільйонів людей вже стали “біженцями”, вони емігрували або до інших країн, або до інших регіонів всередині країни, втратили роботу – головне

джерело своїх доходів, вони випали з економічного кругообігу країни, оскільки такі громадяни не мають можливості споживати і виробляти продукти і послуги, сплачувати податки тощо.

- інфляція, негативний курс національної валюти, необхідність державного фінансування соціальних виплат для населення та фінансування збройних сил України виснажують державний бюджет країни, який через війну поповнюється незначними темпами.

У період війни надзвичайно цінною є трудова діяльність кожної людини, кожного суб'єкта господарювання, кожної самозайнятої фізичної особи-підприємця у будь-якому секторі економіки. В такий надскладний період нашого життя кожен повинен бути на своєму місці! Хто має військовий досвід і вміє поводитись зі зброєю – той без сумніву і страху зустрічає ворога на кордонах нашої країни і боронить наші міста і села. Дуже багато активних і свідомих українців стали волонтерами. Проте, хочу сказати, що не потрібно займатися волонтерством лише для власного самовиправдання, якщо ваша допомога дійсно потрібна – допомагайте, але якщо ви маєте робоче місце (особливо це стосується мирних регіонів нашої країни, де не ведуться бойові дії) і на підприємстві, установі чи організації здійснюється робота, то працівникові її неодмінно треба виконувати – це і є основний обов'язок громадянина в час війни та його вклад у оборону нашої країни, оскільки саме такі підприємства становлять собою “хребет” економіки, на них тримається економіка цілої країни: вони здійснюють виробництво товарів чи надання послуг, чим забезпечують продовольчу безпеку в країні, виплачують заробітну плату працівникам та сплачують податки, чим поповнюють бюджет країни. Цілком абсурдною буде ситуація, якщо всі люди, особливо чоловіки будуть на фронті, оскільки вже через кілька днів наша армія почне капітулювати через голод. Тому вкотре повторюю, у кожного своє місце і свій невеличкий вклад у нашу спільну перемогу. Вкрай важливим є рух грошей в економіці країни, і ця складова залежить від кожного з нас, не потрібно накопичувати кошти в готівці, а намагайтеся спрямовувати їх у тих напрямках, як ви це робили до війни, наприклад: якщо маєте фінансову спроможність, то оплатіть комунальні послуги, продовжуйте інвестувати у освіту дітей чи власний саморозвиток і т.д., оскільки такий кругообіг грошей стабілізує виснажену фінансову систему країни.

На сьогодні падіння економіки України через війну оцінюється у більш ніж 35%, оскільки бойові дії ведуться у 10 областях, де розташовані підприємства, що становили приблизно 50% ВВП країни [1]. Надзвичайно позитивною є динаміка переміщення підприємств із територій, де ведуться бойові дії до мирних регіонів. Від початку війни сотні підприємств евакуювалися на Західну Україну [2], вони продовжують здійснювати свою фінансово-господарську діяльність, оскільки розуміють, що це їх вклад оборону і підтримку нашої країни.

Маленький вклад кожного з нас у спільну перемогу надзвичайно важливий. Разом ми сила. Разом ми Україна.

Література:

1. Війна в Україні: оцінка падіння економіки / Слово і Діло: аналітичний портал // Електронний ресурс / Режим доступу: <https://cutt.ly/rFy5r58>
2. Війна. Все, що відбувається з економікою, бізнесом в Україні та світі / Forbes // Електронний ресурс / Режим доступу: <https://cutt.ly/uFy8NWu>

Шинкар Світлана

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

МАРКЕТИНГ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Кожна галузь, включаючи готельне господарство та туризм, потребує відповідного маркетингу. Це тому, що без належного управління навіть найкращий туристичний об'єкт буде приречений на провал. Розглянувши готель, як приклад, виникає запитання, а як взагалі має функціонувати реклама в готелі?

Перш за все, зупинимося на масштабах, яких має досягти конкретний готель. Це має бути лише об'єкт, який збирає туристів із найближчого регіону, а може, з усієї України? А може, навіть з інших країн? Тоді ми дізнаємося, чи має реклама бути місцевою, регіональною, національною чи, можливо, мати закордонне охоплення.

Маркетинг в індустрії гостинності надзвичайно важливий. Гості повинні мати змогу зручно ознайомитися з закладом. Інакше вони, безсумнівно, виберуть конкурентів, навіть не підозрюючи, що є інші можливості. Оскільки ми вже знаємо, що готельний маркетинг взагалі потрібно брати до уваги, то слід трохи детальніше розглянути, як охопити групу клієнтів, яка нас цікавить, і як це зробити.

Якщо власник готелю не володіє методами різних маркетингові «хитрощів», то краще довіритись фахівцям.

Варто інвестувати в хороший сайт, який буде позиціонуватися. Не можна забувати про рекламу в інших джерелах, таких як місцеві газети, радіо чи телебачення. Якщо готель буде розрекламований всюди де можна, то задоволені гості, в подальшому, стануть найкращою рекламою. Запрацює найстаріша форма маркетингу, з уст в уста. У цьому питанні ми можемо бути впевнені, що готель, наприклад, отримає постійних клієнтів або буде рекомендований тими, хто вже відвідував готель. [1]

Маркетинг - це філософія, а також стратегія ведення та розвитку бізнесу. Завдяки маркетингу підприємці можуть задовольнити потреби споживача, одночасно одержуючи для себе найвищий прибуток.

Marketing Mix - іншими словами, змішаний маркетинг має набір факторів, які одночасно використовуються для отримання найкращих результатів з точки зору продажів. Marketing Mix в основному зосереджується на трьох факторах. Сюди входять продукт, ціна, розподіл, а також просування. Проте все частіше

велика увага приділяється якості персоналу, його кваліфікації та підходу до клієнта.

Маркетинг в туризмі дозволяє перевірити, на яких аспектах ми повинні зосередитися у випадку конкретних факторів Marketing Mix. Завдяки цьому створюються індивідуальні засоби формування конкретних інструментів.

Якщо ваше завдання – це найкраще прорекламувати новий готель, то, перш за все, вам потрібно знати правила маркетингу, і чи існують певні речі, які, на жаль, можуть у цьому питанні зашкодити. Оскільки інколи здається, що погана реклама, це також реклама, що б хто не говорив. Це неправильне мислення, яке, безсумнівно, привело багатьох людей та їхню компанію на дно. Тому давайте розглянемо, як має виглядати вигідна реклама готелю чи іншого закладу, а чого варто уникати. Однак пам'ятайте, що маркетинг у готельній індустрії надзвичайно важливий. Якби хтось вважав, що побудувати готель буде достатньо, і вам не потрібно було б нічого робити, крім додавання назви готелю в спеціальний каталог. Це, на жаль, дуже неправильно.

Тому, перш за все, необхідно визначити, кому саме адресована пропозиція. Чи це будуть заможні люди, тому що готель характеризується елегантністю, розкішшю, але й надто високими цінами, чи він розрахований на людей, які хочуть подорожувати дуже дешево.

Література:

1. Marketing w turystyce: semcore URL:<https://semcore.pl/marketing-a-turystyka-czy-to-dziala/>

Шира Тарас, Заріцька Христина

Українська академія друкарства, м. Львів

РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Існуюча практика забезпечення корпоративної безпеки орієнтована на вирішення поточних проблем, тобто виявлення збитків фінансово-господарської діяльності підприємства та втрат майна з метою їх ліквідації та недопущення в подальшому. Фактично йдеться про термінове вирішення найбільш складних проблем, що не сприяє формуванню безпечних умов у середньо та довгостроковій перспективі.

Стабілізація функціонування промислових підприємств потребує розроблення та застосування стратегії забезпечення корпоративної безпеки, яка була би тісно пов'язана із стратегією економічного розвитку підприємства та формувала чіткий план реалізації захисних заходів із відповідним виділенням ресурсного та організаційного забезпечення.

Доцільно підкреслити, що в сфері забезпечення корпоративної безпеки стратегія не розглядається, адже сьогодні дії суб'єктів безпеки орієнтовані на ліквідацію наслідків негативної дії внутрішніх та зовнішніх загроз, стабілізацію

ситуації, захист майна та збереження бізнесу у короткостроковій перспективі. Зважаючи на це доцільно визначити ключові методичні засади розроблення стратегії забезпечення корпоративної безпеки підприємства:

— стратегія забезпечення корпоративної безпеки повинна узгоджуватися із стратегією розвитку підприємства. Узгодження полягає у врахуванні стратегії розвитку безпекових аспектів, а стратегія забезпечення корпоративної безпеки повинна передбачати заходи стосовно формування безпечних умов розвитку підприємства;

— стратегія забезпечення корпоративної безпеки повинна спиратися на фактичний рівень корпоративної безпеки, наявність ресурсного й організаційного забезпечення, які можна буде використати для розроблення та реалізації захисних заходів;

— стратегія забезпечення корпоративної безпеки має бути гнучкою. Зміна стратегії здійснюється за результатами оцінювання впливу ключових зовнішніх та внутрішніх загроз;

— для вирішення проблеми недостатності достовірної інформації щодо зміни середовища функціонування у довгостроковому періоді доцільно застосовувати прогнози.

Таким чином, стратегію забезпечення корпоративної безпеки підприємства можна трактувати як інструмент формування безпечних умов реалізації стратегії розвитку підприємства, який передбачає досягнення корпоративних інтересів через виконання завдань в межах системи корпоративної безпеки підприємства із врахуванням фактичного рівня корпоративної безпеки та можливої зміни впливу ключових внутрішніх та зовнішніх загроз. Коротко деталізуємо сутність запропонованого визначення. Так, пріоритетні завдання системи корпоративної безпеки підприємства, які будуть обумовлювати процес розроблення та реалізації стратегії, можна визначити у такій сукупності [1, с. 114]:

— здійснення захисту підприємства, в т. ч. від негативної дії зовнішніх та внутрішніх загроз;

— забезпечення найбільш ефективного використання наявних корпоративних ресурсів;

— досягнення корпоративних інтересів;

— перешкоджання виникненню корпоративних конфліктів;

— формування безпечних умов сталого розвитку підприємства.

Вибір стратегії нами пропонується здійснювати виходячи із фактичного рівня корпоративної безпеки підприємства (табл. 1).

Умови ведення бізнесу для більшості промислових підприємств можна вважати не лише складними, але в більшій мірі пов'язані із швидкою та непередбаченою зміною середовища функціонування. Для реалізації стратегії розвитку підприємства необхідні безпечні умови, досягнення яких потребує розроблення та застосування стратегії забезпечення корпоративної безпеки. Основою вибору одного із можливих варіантів стратегії є результати оцінювання корпоративної безпеки із подальшим корегуванням за рахунок

систематичного визначення та ієрархічного впорядкування ключових зовнішніх та внутрішніх загроз.

Таблиця 1

Стратегії забезпечення корпоративної безпеки промислового підприємства

Рівень корпоративної безпеки	Варіант стратегії забезпечення корпоративної стратегії	Ключові характеристики
«низький»	«стратегія виживання»	Адаптація до умов ведення бізнесу, концентрація уваги суб'єктів безпеки на збереження майна, захист корпоративних інтересів, ефективне використання корпоративних ресурсів, підтримка життєздатності підприємства
«середній»	«стратегія стабілізації»	Проведення змін, орієнтованих на відновлення стійкості та стабільності фінансово-господарської діяльності підприємства, зростання рівня безпеки та формування безпечних умов досягнення корпоративних інтересів
«високий»	«стратегія підтримки»	Збереження досягнутого рівня безпеки, контроль за рівнем впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, формування резервів

Література:

1. Шира Т. Б. Пріоритетні завдання корпоративної безпеки на українських підприємствах. *Наукові записки (Укр. акад. друкарства)*. 2019. №1. С. 110–116.

Шляхетко Віталій, Мельник Марта

Українська академія друкарства, м. Львів

**ВПЛИВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗРОСТАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**

В умовах глобалізації світової економіки, зростання рівня інформатизованості суспільств – висувуються підвищені вимоги до людини – головної рушійної сили суспільного розвитку. Адже людина є суб'єктом будь-якої господарської системи, яка у свою чергу визначається не тільки жорсткими економічними відносинами, а розвивається під впливом багатьох соціальних сил [1]. Це означає, що і соціально-економічний механізм тим ефективніший, чим повніше він враховує сутність людини. Було встановлено, що на однаково технічно оснащених підприємствах із однаковими економічними умовами виробничі результати можуть коливатися у пропорції 1:3, тобто продуктивність праці може бути збільшена у три рази винятково за рахунок кращої

організованості колективу, за рахунок використання його соціально-психологічних резервів [2]. Ось чому при дослідженні психологічних проблем виробничих колективів неможливо абстрагуватись і від їх ширшого соціального та соціально-психологічного контексту – підприємницької культури підприємства.

Підприємницька культура – це міждисциплінарний напрям досліджень, який знаходиться на межі таких областей знань, як менеджмент, організаційна поведінка, соціологія, психологія, культурологія. Саме багатодисциплінарність та унікальне інтеграційне єство даної концепції, з одного боку, створюють при її розгляді певні труднощі пізнавального плану, а з другого, дають можливість грамотно й ефективно управляти підприємством [3].

Необхідність трансформацій підприємницької культури та розуміння цього повинно сягнути всіх рівнів кожного підприємства. Але ці зміни не є простим розписом робіт та контролем за їх виконанням. Вони повинні сягнути до глибин людських здібностей та сил. А, отже, і підприємство повинне мати в очах працівників таку цінність, щоб люди не економили свої здібності, але віддавали їх повністю досягненню спільно поставленої та усвідомленої мети. Як розпочнеться, і чи розпочнеться взагалі процес змін у підприємстві – залежить від керівництва, але як закінчиться – залежить від працівників, від того, скільки синергії розвинеться.

Підприємницька культура забезпечує одночасно, як не парадоксально, і стабільність підприємства та його пристосовуваність. Культура створює стабільність, виконуючи роль сполучного розчину, що не дає організації роздробитись на окремі складові. Вона скріплює її цілісність та злагодженість завдяки прихильності членів підприємства до чіткої системи узгоджених цінностей. Культура одночасно посилює пристосовуваність, тому, що визначає набір принципів, якими керуються при виробленні стратегій переборення нових непередбачених обставин.

Головним у культурі організації є те, що вона здатна зменшити міру колективної невизначеності, внести ясність в те, що очікує членів колективу, забезпечити цілісність за рахунок ключових цінностей і норм, що сприймаються членами колективу, як вічні і такі, що передаються з покоління в покоління, висвітлюють перспективи розвитку підприємства, даючи при цьому заряд енергії для руху вперед.

Підприємницька культура – елемент складної системи управлінських, соціально-психологічних, соціокультурних, техніко-економічних та інших факторів і може, як і кожен інший із наведених факторів, бути структурована, представлена як система складових його елементів.

Підприємницька культура складне та різноаспектне поняття. Для спрощення визначення її суті будемо вважати, що культура підприємства – це сукупність переконань та цінностей, правил поведінки та підходів до діяльності, загальноприйнятих та відносно довго утримуваних.

Останнім часом певне поширення отримав ціннісний підхід, який тлумачить культуру в контексті її матеріально-предметного змісту – до

сукупності досягнень суспільства в різних галузях життя і діяльності, до створюваних матеріальних і духовних цінностей та ін.

Зрозуміло, матеріальні й духовні цінності, що відповідають рівню продуктивних сил, виробничих відносин і надбудови кожного суспільства, створювалися протягом людської історії, будуть створюватися й у майбутньому. Причому визначальним в здійсненні цього процесу є насамперед економічний бік життя суспільства. Однак сукупність створюваних цінностей сама по собі не виражає сутність культури, а тільки історично певний рівень, кінцеві результати її розвитку є показником того рівня розвитку культури, якого досягло дане суспільство в конкретно-історичних умовах його життя. Таким чином, ціннісний підхід до поняття культури містить суперечливу концепцію її сутності.

Таким чином, акцентування особливої уваги на проблемах діагностики та виміру підприємницької культури в Україні, дасть змогу значно підвищити конкурентоспроможність підприємств. Адже, необхідною і важливою передумовою функціонування ринкового механізму є саме конкуренція. Конкурентоспроможність підприємницьких структур може розглядатися як відносна характеристика їх роботи, яка визначає можливості функціонування в ринковому середовищі.

Література:

1. Шляхетко В.В. Діагностика організаційної культури як передумова ефективної діяльності підприємств// Наукові записки. Вип. 6. – Львів: Українська академія друкарства. – 2003. - С.149-152.

2. Порошина Т.С. Социально-психологические резервы повышения качества труда инженерно-технических работников.- Киев, Ин-т экономики АН УССР, 1978.– 64 с.

3. Томилов В.В. Культура предпринимательства.– Спб: Издательство «Питер», 2000.- 368 с.

Штангрет Андрій

Українська академія друкарства, м. Львів

Поліщук Олеся

ПВНЗ Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

МЕХАНІЗМ ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Процес оцінювання діяльності будь-якого підприємства пов'язано із розрахунком певної кількості якісних та кількісних показників, величина яких характеризує основні параметри функціонування й орієнтири в досягненні корпоративних інтересів. Результативність управління визначається шляхом розгляду рівня досягнення поставлених цілей, при цьому враховуючи умови,

які супроводжували процес функціонування підприємства. Коли ж йдеться про оцінювання управління економічною безпекою підприємства, то хибною є позиція, що передбачає розрахунок й відстеження динаміки фінансових показників діяльності, частки ринку, збільшення продуктивності праці, приросту основних засобів тощо. Безпекова діяльність може сприяти пошуку нових ринкових можливостей, але їх використання є в сфері відповідальності менеджменту. Перед суб'єктами безпеки ставляться завдання щодо підтримання стабільності й своєчасної реакції на зміну умов функціонування підприємства для створення безпечних умов його розвитку.

Питанню оцінювання управління економічною безпекою підприємства загалом приділяється доволі мало уваги. В більшості науковці зосереджуються на загальній проблематиці забезпечення економічної безпеки підприємства із акцентом на оцінювання рівня безпеки загалом чи в розрізі окремих її складових. Доволі суттєві здобутки стосовно оцінювання управління економічною безпекою підприємства належать представникам Львівської безпекової школи. Так, В. Фостяк розробив «...науково-методичний підхід до оцінювання управління безпековою діяльністю промислових підприємств» [2, с. 118], а С. Мельник сформував «...методичний підхід до оцінювання управління фінансовою безпекою підприємств» [1, с. 255].

Вивчивши доробок представників Львівської безпекової школи нами пропонується в основі механізму оцінювання управління економічною безпекою підприємства покласти інтегральне оцінювання таких складових:

- результативність забезпечення економічної безпеки підприємства;
- якість адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства;
- результативність керуючого впливу суб'єктів безпеки;
- ефективність використання адаптаційного потенціалу.

Виходячи з того, що результати оцінювання управління економічною безпекою підприємства є підставою для внесення змін в процес управління та систему управління економічною безпекою підприємства загалом, нами, на відміну від інших науковці, розглядаються не лише методичні засади щодо розрахунку інтегрального показника, а розроблено відповідний механізм. Загалом механізм покликаний дати відповідь на запитання: як саме, на основі чого і ким повинен здійснюватися певний процес. Відповідно до логіки побудови механізму в економіці нами розроблений такий механізм оцінювання (рис. 1).

Забезпечення економічної безпеки в умовах кожного українського промислового підприємства є безумовною основою його функціонування й розвитку. Досягнення поставлених завдань вимагає формування системи управління економічною безпекою підприємства, яка спроможна своєчасно вносити зміни в функціонування підприємства загалом та самовдосконалюватися. Інформаційною основою таких змін повинні стати результати оцінювання управління економічною безпекою. Розроблений механізм оцінювання управління економічною безпекою підприємства дозволяє

здійснити цілеспрямовані кроки щодо отримання достовірної інформації щодо процесу управління в різних ракурсах. Поєднання результатів оцінювання різних компонентів уможливорює формування єдиної картини, яка вказує на позитивні зміни та наявність «слабких місць», усунення яких може забезпечити покращення управління економічною безпекою підприємства.

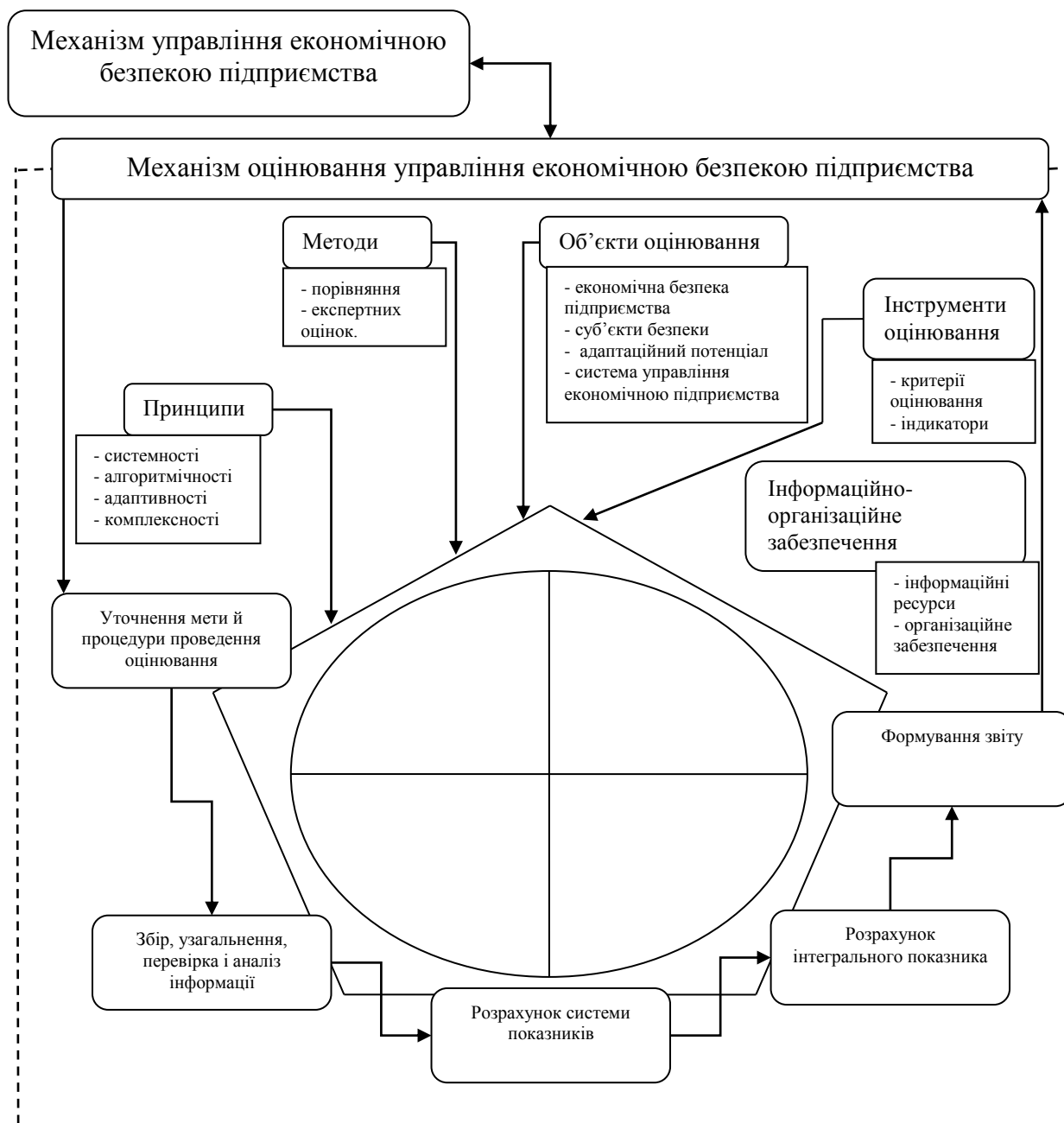

Рис. 1. Механізм оцінювання управління економічною безпекою промислового підприємства, сформовано автором

Отримані результати формують якісну основу для подальшого розроблення методичного забезпечення удосконалення системи управління економічною безпекою підприємства.

Література:

1. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
2. Фостяк В. І. Безпекова діяльність та безпековий потенціал підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 3. С. 114–119.

Штангрет Ірина

Українська академія друкарства, м. Львів

БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Середовище функціонування українських підприємств характеризується високим динамізмом. В межах останніх кількох років суттєвий вплив на економічну безпеку підприємства мали загрози, які були спричинені COVID-19 та військовими діями на території нашої країни. Попри суттєвість впливу зазначених загроз, їх характер в часовому ракурсі все таки можна охарактеризувати як тактичний, тобто обмежений певними нетривалими часовими рамками. В іншій площині лежать зміни стратегічного характеру, які провокують як загрози, так і додаткові ринкові можливості. Такими змінами можна вважати цифрову трансформацію економіки, яка має місце, хоча і з різною інтенсивністю, в межах кожної національної економіки.

В межах цього дослідження нами буде приділена увага безпековим аспектам цифрової трансформації на мікрорівні. Актуальність цього ракурсу ґрунтується хоча б на тому факті, що «...95% підприємств не відповідають вимогам нового цифрового бізнесу, а 12% у своїх діяльності користуються застарілими інформаційними технологіями» [1, с. 6]. Зважаючи й на те, що дослідники засвідчують факт визнання підприємствами, які уже здійснили реальні кроки по цифровій трансформації, про зростання рівня конкуренції у кілька разів, то розроблення методичних засад розвитку системи економічної безпеки для підконтрольності й керованості такими процесами на більшості українських підприємств стає особливо актуальним. Відповідно до цього, нами виокремлено і в графічному вигляді подано як основні параметри цифрової трансформації без заглиблення у технічні нюанси, так і нові можливості та виклики й загрози, які можуть стати актуальними для певного промислового підприємства (рис. 1).

Додатково вважаємо за доцільне пояснити наступні ключові моменти авторського міркування результатів цифрової трансформації промислового підприємства: по-перше, підприємство, за умови відсутності кроків до цифрової трансформації, може втратити свої конкурентні позиції із подальшим припиненням діяльності через неадаптованість до поточного рівня цифрової трансформації національної економіки; по-друге, об'єктом уваги суб'єктів безпеки виступають як сама цифрова трансформація, тобто усі процеси, що її

супроводжують в наслідок порушення стабільності через зміни в діяльності підприємства, так і додаткові ринкові можливості та виклики й ризики. Зазначене загалом ще раз доводить важливість системи економічної безпеки підприємства для уможливлення досягнення поставлених цілей, зокрема за рахунок розвитку такої системи.

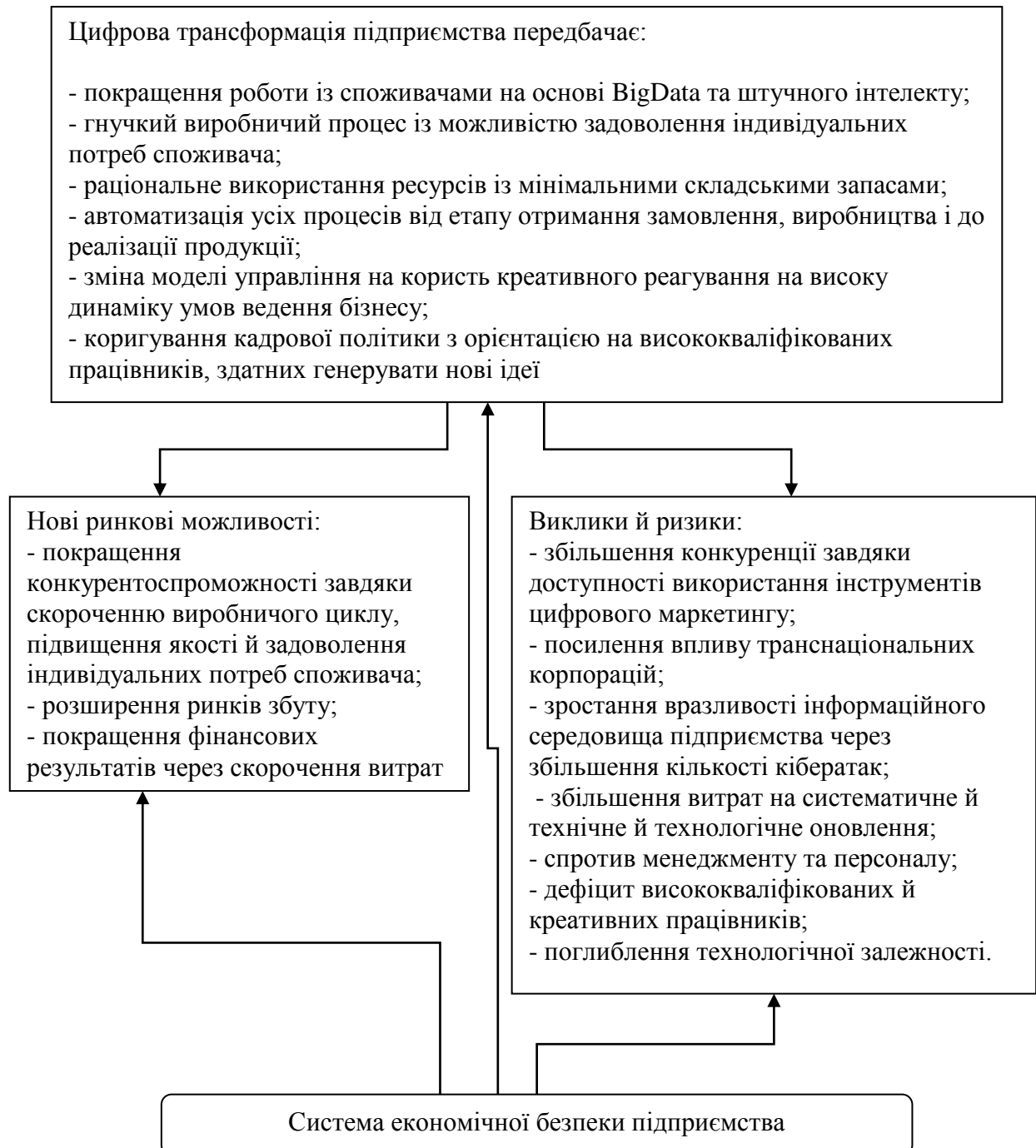

Рис. 1. Ключові параметри та можливі результати цифрової трансформації промислового підприємства з позиції забезпечення його економічної безпеки, *сформовано автором*

Література:

1. Гудзь О.Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 2(24). С. 4–12.

Бачурний Андрій

Науковий керівник: к.е.н. доц. **Халіна О.В.**

Українська академія друкарства, м. Львів

МІСЦЕ ТА РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування системи менеджменту підприємства залежить від ряду факторів, однак визначними серед них є ефективність, своєчасність та конструктивність прийнятих управлінських рішень. В процесі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, менеджер, як головний продукатор управлінських рішень, повинен володіти достатнім обсягом знань та навиків, які в купі з тією інформацією, що висвітлює суть питання щодо якого приймається рішення, здатні забезпечити ефективність останнього.

Управлінське рішення – це результат вибору суб'єктом управління найкращої альтернативи, спрямованої на розв'язання певної управлінської проблеми. Основна мета управлінського рішення – забезпечити координуючий вплив на об'єкт управління для досягнення цілей організації. [2]

Алгоритм прийняття управлінського рішення визначається такими факторами як час, рівень інформаційного забезпечення, рівень кваліфікації та особисті якості управлінця. Основними етапами процесу прийняття управлінського рішення є :

- 1) визначення мети, або цілі управлінського рішення в контексті його актуальності;
- 2) аналіз інформації, що забезпечить достатній рівень знань щодо можливих результатів прийнятого управлінського рішення;
- 3) розрахунок можливих результатів альтернативних управлінських рішень ;
- 4) вибір і прийняття управлінського рішення;
- 5) контроль та координація виконання управлінського рішення.

Всі етапи тісно переплітаються розділяються між собою лише умовно, оскільки з того моменту, коли починається аналіз того чи іншого пласта інформації, як правило існує декілька варіантів рішень, з ймовірної оцінкою результатів.

В будь-якому випадку оптимальне управлінське рішення припускає вибір найбільш раціонального варіанта розвитку організації, виробництва, суспільства, використання ресурсів, задоволення потреб, плану дій для рішення проблеми. Це передбачає тісний зв'язок рішення з аналізом конкретної

ситуації, об'єктивною оцінкою труднощів і реальних можливостей керованого об'єкта. [1]

Важливим моментом, на котрому слід акцентувати увагу в процесі прийняття управлінського рішення, є фактор невизначеності, який в тій чи іншій мірі притаманний майже кожній проблемі, що потребує вирішення. Власне оцінка цієї міри і визначає прогнози щодо успішності прийнятого управлінського рішення.

Управлінське рішення в умовах невизначеності – це результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування і вибору альтернативи в умовах недостатньої кількості відомостей, повної або часткової відсутності інформації [3].

Недостатня кількість та якість інформаційного забезпечення в більшій мірі впливає на рівень прийнятих управлінських рішень, що в свою чергу формує підстави для ризикових ситуацій, а відтак і зниження рівня економічної безпеки підприємства.

Враховуючи вищезазначене та беручи до уваги швидкі темпи розвитку інформаційного середовища, в якості рекомендації пропонується виокремити на підприємстві відділ чи фахівця, основними функціональними обов'язками яких буде моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства з метою ідентифікації рівня невизначеності в кожній конкретній проблемній ситуації, що потребує вирішення.

Окремо слід наголосити на визначній ролі менеджера в процесі прийняття управлінського рішення, точніше сказати на його особистісних якостях та освітньо-кваліфікаційному рівні.

Як було зазначено вище, менеджер, як і будь-який фахівець в своїй галузі, повинен володіти достатнім обсягом знань і навиків для того щоб бути ефективним управлінцем і створювати підґрунтя для ефективної роботи інших працівників підприємства. Водночас менеджер, як і будь-яка людина, є носієм індивідуальних якостей і характеру, які часто виступають в ролі каталізатора прийняття тих чи інших рішень. Саме тому пропонується приділяти значну увагу особистісним характеристикам претендентів на будь-яку управлінську посаду.

Література :

1. Найдюк С.В. Сутність процесу прийняття управлінських рішень у державному управлінні. Аспекти публічного управління Теорія та історія публічного управління Вип.9 (23), 2015 С. 23-28

2. Орлів М.С., Бондаренко Г.І. Підготовка і прийняття управлінських рішень : навч.-метод. матеріали Київ : НАДУ, 2013. – 40 с.

3. Филипенко О.М., Колеснік Т.С. Особливості прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності. ХДУХТ URL: <https://conf.ztu.edu.ua> (дата звернення 23.04.2022.)

Наукове видання

**«Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в
Україні: проблеми та шляхи їх вирішення»**
Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
ДК № 3050 від 11.12.2007 р.

Підписано до друку 23.05.2022 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Віддруковано з готового оригінал-макету.
Тираж. 100 прим. Зам. № __17-19__.

Українська академія друкарства.
79020, м. Львів, вул. Підголоско, 19